

วิทยานิพนธ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

THE PEOPLE'S PARTICIPATION ON THE PRESERVATION
OF THE THACHIN RIVER IN MUANG SUPHAN BURI
MUNICIPALITY

นางสาววันเพ็ญ เตียววิไล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์)

ปริญญา

พัฒนสังคมศาสตร์

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

The People's Participation on the Preservation of The Thachin River in Muang Suphan
Buri Municipality

นามผู้วิจัย นางสาววันเพ็ญ เดียววิไล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก, S.J.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สากล สถิตวิทยานันท์, วท.ด.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์สากล สถิตวิทยานันท์, วท.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

The People's Participation on the Preservation of The Thachin River
in Muang Suphan Buri Municipality

โดย

นางสาววันเพ็ญ เตียววิไล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์)

พ.ศ. 2551

วันเพ็ญ เดือนวิไล 2551: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคมศาสตร์)
สาขาพัฒนสังคมศาสตร์ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก, S.J.D. 201 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปรียบเทียบ
ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมือง
สุพรรณบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 394 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล คือ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และเปรียบเทียบ
ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ LSD กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขต
เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าสูงสุด
และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าต่ำสุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย
อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ เคยเข้ารับการ
อบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก และการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแล
รักษาแม่น้ำท่าจีน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ.05 ส่วนอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และความตระหนัก ที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแล
รักษาแม่น้ำท่าจีน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ควรจัดโครงการอบรม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแก่ประชาชน
โดยเน้นกลุ่ม ที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในระดับต่ำเป็นอันดับแรก ร่วมกับการ
กำหนดแนวทางในการดำเนินงาน จัดให้มีหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับแม่น้ำท่าจีนในโรงเรียน
เพื่อสร้างความตระหนักแก่เด็กและเยาวชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก
ยิ่งขึ้น โดยประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง

Wanpen Tieowilai 2008: The People's Participation on the Preservation of The Thachin River in Muang Suphan Buri Municipality. Master of Arts (Development Social Sciences), Major Field: Development Social Sciences, Interdisciplinary Graduate Program.
Thesis Advisor: Assistant Professor Pramote Prachonpachanuk, S.J.D. 201 pages.

The objectives of this study were to investigate the level of people's participation and comparison of factors affecting people's participation on the preservation of The Thachin River in Muang Suphan Buri Municipality. The samples consisted of 394 people. Data were collected by questionnaires and analyzed by a computer software program. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and LSD. The statistical level of significant was set at .05.

The results of this study were that the level of people's participation on the preservation of The Thachin River in Muang Suphan Buri Municipality area was at the moderate level. The highest participation was benefits and the lowest participation was decision making. Testing of hypotheses were found male, government official state enterprise and company staff, club membership, training, those who received information and knowledge with comprehension about the river participated in the preservation of The Thachin River more than other groups which was statistically significant at .05 level. Age, education, income, and awareness were not found to cause different.

The suggestions from this study was that the government and local organization should provide project for knowledge about preservation for people and emphasized that the first priority to group of low level participation included set the trends for operating preservation activities, staging activities for example, school kids program for awareness and give a chance for people to raise participation on the preservation of The Thachin River.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

____ / ____ / ____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สากด สถิตวิทยานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ร.อ. ปราโมทย์ ลำไย กรรมการสาขาวิชาการ และ ดร. ไพสานต์ เพ็ชรพลาย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ และกราบขอบพระคุณคณาจารย์ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนสังคมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ศิษย์ด้วยความปรารถนาดี เสียสละมาโดยตลอด อันมีส่วนสำคัญในการจุดประกายความคิดให้แก่ศิษย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวก สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย พร้อมเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และให้คำแนะนำ เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเจ้าของตำราและผลงานวิจัยทุกฉบับ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและอ้างอิง และขอขอบพระคุณประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเล่าเรียนในครั้งนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา ผู้ซึ่งสนับสนุนและวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่ลูกด้วยความรักยิ่ง ตลอดจนครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยทุกท่าน พี่น้องทุกคน และเพื่อนผู้เป็นกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ให้กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด และให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

วันเพ็ญ เดือนวิไล

มีนาคม 2551

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	7
แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง	29
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	47
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	53
แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก	59
ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแม่น้ำท่าจีน	66
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	72
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	72
สมมุติฐานในการวิจัย	73
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
วิธีการและอุปกรณ์	74
ประชากรที่วิจัย	74
กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง	74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	77
การทดสอบเครื่องมือ	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การวิเคราะห์ข้อมูล	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	83
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	84
ผลการวิจัย	84
ข้อวิจารณ์	117
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	140
สรุปผลการวิจัย	140
ข้อเสนอแนะ	147
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	152
ภาคผนวก	164
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	165
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	176
ภาคผนวก ค คะแนนของกลุ่มย่อย	183
ภาคผนวก ง รายละเอียดของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	192
ภาคผนวก จ แผนที่เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	
แสดงเขตชุมชนย่อย 16 ชุมชน	200

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำแนกตามชุมชน	76
2	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	85
3	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนของกลุ่มตัวอย่าง	89
4	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจ ในการดูแลรักษาแม่น้ำ	91
5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความตระหนัก ในการดูแลรักษาแม่น้ำ	94
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วม ของกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	97
7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วม ของกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวม	104
8	แสดงข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างเรียงจากมากไปหาน้อย	105
9	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามเพศ	108
10	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอายุ	109

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับการศึกษา	109
12	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอาชีพ	110
13	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอาชีพด้วยวิธี LSD	111
14	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	112
15	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์	112
16	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม ด้านสิ่งแวดล้อม	113
17	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	114
18	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ด้วยวิธี LSD	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจ ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	115
20	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับ ความรู้ความเข้าใจด้วยวิธี LSD	116
21	เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความตระหนัก ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	116
22	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	146
ตารางผนวกที่		
1	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนรายข้อ (Item-total statistics)	177
2	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นความตระหนัก ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนรายข้อ (Item-total statistics)	178
3	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนรายข้อ (Item-total statistics)	179

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่	หน้า
4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นความรู้ความเข้าใจ ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	181
5 จำนวนและร้อยละการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน	184
6 จำนวนและร้อยละความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	185
7 จำนวนและร้อยละความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	186
8 จำนวนและร้อยละการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน	187

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการสร้างชุมชนเพื่อสร้างความรู้ภูมิปัญญา	45
2	การสื่อสารแบบทางเดียวและสองทาง	51
3	ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความรู้	64
4	กรอบแนวคิดการวิจัย	72
ภาพผนวกที่		
1	แผนที่เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี แสดงเขตชุมชนย่อย 16 ชุมชน	201

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรธรรมชาติ มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งมวลมาอย่างยาวนาน นับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน วิถีชีวิตของมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างแยกไม่ออก น้ำเป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต มนุษย์ส่วนใหญ่มักคิดว่า น้ำมีอยู่มากมายทั่วไปและทรัพยากรอันมีค่าสูงยิ่งต่อชีวิตนี้มีอยู่อย่างไม่จำกัด แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ปัญหาการขาดสมดุลน้ำในโลกปรากฏขึ้นเมื่อนานมานี้ อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งจากภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างสิ้นเปลือง ขาดประสิทธิภาพ และทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ นอกจากนีภาวะโลกร้อน (Global warming) และการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของโลก ก็ทำให้สภาวะการขาดแคลนน้ำมีมากขึ้น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2543: 41) โดยสภาวะการขาดแคลนน้ำก่อให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำอยู่เนืองๆ ทั้งภายในประเทศเดียวกันและระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในการศึกษาระดับโลก ยังพบว่ากว่า 50 % ของแม่น้ำทั้งหมดในโลกมีสารเจือปนจนเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพของมนุษย์ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วพยายามทำความสะอาดแหล่งน้ำควบคุมและลดการปล่อยสารเคมีที่เป็นอันตรายลงไปในแม่น้ำ ประเทศด้อยพัฒนาซึ่งพยายามสร้างความก้าวหน้าด้วยการประกอบอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการบริการ กลับทำให้แหล่งน้ำเสื่อมโทรม เน่าเสียมากยิ่งขึ้น (De Villiers, 2001: 88-98) นอกจากนี้ ผลกระทบสำคัญประการหนึ่งอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ คือ ปัญหาทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง อาจก่อให้เกิดความสูญเสียหลายระดับและส่งผลกระทบเชื่อมโยงจนลุกลามไปทั่วทุกพื้นที่ในโลกได้ ด้วยเหตุนี้ปัญหาทรัพยากรน้ำจึงเป็นปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนที่ทุกประเทศและทุกคน ต้องร่วมมือกันดูแลรักษาและฟื้นฟู เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นได้อย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด

ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำเช่นกัน ดังเช่นแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญสายหนึ่งของประเทศไทย เฉพาะในส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีคลองสำคัญเชื่อมโยงกับแม่น้ำท่าจีนหลายคลอง ดังนั้นพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยน้ำ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การประมง การค้าขาย มีชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ติดกับแม่น้ำท่าจีนเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเหล่านี้ ได้ทำให้น้ำในแม่น้ำท่าจีน กำลังประสบกับความเสื่อมโทรมอย่างหนัก น้ำมีสารปนเปื้อน เน่าเสีย ตลอดจนเกิดมลพิษทางน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และสถานการณ์น้ำมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ขณะเดียวกันเมื่อย้อนกลับไปพิจารณาในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า นโยบายของประเทศไทย เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการดูแลรักษาแม่น้ำ จะเป็นไปในรูปแบบที่รัฐเข้าไปจัดการดูแลเอง ทั้งหมด และแยกส่วนกันในแต่ละพื้นที่ มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาเนื่องจากขาดการประสานงาน ขาดเอกภาพ และไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ, 2544) ในปัจจุบัน รัฐได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลรักษาแม่น้ำมากขึ้น เพราะเป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติแล้วว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนสามารถดูแลรักษา พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมาย และสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติรัฐยังขาดนโยบายการบริหารจัดการน้ำ ที่ชัดเจนและมุ่งแก้ปัญหาในระยะสั้น นอกจากนี้กลไกการดำเนินงานของรัฐ ยังไม่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รัฐยังมีแนวคิดในการพัฒนาโดยมีรากฐานความคิด ที่รวมศูนย์ อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่รัฐ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้สะท้อนออกมาโดยผ่านทาง การดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ และในหลายกรณีได้นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าแม่น้ำมีความสำคัญต่อทุกๆ คน จึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องตระหนักถึงปัญหาร่วมกันและประสานร่วมมือกันในการดูแลรักษาแม่น้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในกระบวนการกระจายอำนาจ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและการรักท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการดูแลรักษาแม่น้ำให้ประสบความสำเร็จได้ และผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และพื้นที่อื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้แม่น้ำท่าจีนคงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
2. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและแสวงหามาตรการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ ได้ในทิศทางที่เหมาะสม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 26,632 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี, 2550) ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2534) ได้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 394 คน ใช้เครื่องมือในการวิจัยประชาชนด้วยแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 จนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 โดยทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ในวันที่ 1-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในการมีโอกาสดังต่อไปนี้ที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร ประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มาประกอบการตัดสินใจหรือเสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในการกระทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนแต่ละบุคคลในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีนในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน และร่วมสรุปประเมินผลอันเกิดจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ประชาชน หมายถึง บุคคลที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน หมายถึง การดูแลรักษา พื้นฟูแม่น้ำท่าจีน ที่มีสภาพเสื่อมโทรม เน่าเสีย ให้กลับมาเป็นแม่น้ำที่ใสสะอาด มีคุณภาพได้มาตรฐาน และดูแลรักษาไม่ให้เกิดการเสื่อมโทรม เน่าเสีย หรือเป็นมลภาวะอีก เพื่อให้แม่น้ำท่าจีนคงอยู่ชุมชนอย่างยั่งยืนและยาวนานที่สุด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลของประชากร ที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสบการณ์ในการได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นสถานภาพที่ได้รับมาแต่กำเนิดจำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง

อายุ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามดำรงชีวิตอยู่บนับเวลาเป็นปีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงวันที่กรอกแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒិการศึกษาสองสูงสุดที่ได้รับของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา สายวิชาชีพ ปวช./ปวส./ปวท. ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี และอื่นๆเช่น ไม่ได้เรียนหนังสือ

อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักที่ประกอบกิจกรรมที่ใช้ระยะเวลานานที่สุดและมีรายได้เป็นรายได้หลักแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานบริษัทเอกชน เกษตรกรรม ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และอื่นๆ เช่น แม่บ้าน ข้าราชการบำนาญ เป็นต้น

รายได้ หมายถึง รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับในแต่ละเดือน ซึ่งรวมถึงกรณีไม่มีรายได้หรือไม่เปิดเผยรายได้ด้วย

การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ หมายถึง การเข้าไปรวมกลุ่มหรือมีบทบาทเป็นสมาชิกชมรม เพื่อกระทำกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เป็นสมาชิกชมรม และไม่ได้เป็นสมาชิกชมรม

ประสบการณ์ในการได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เคยได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม และไม่เคยได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สิ่งที่พบเห็นหรือจากการศึกษา ที่ผ่านกระบวนการจำ การคิด รวมถึงการเชื่อมโยงกับองค์ความรู้อื่นๆ ที่มนุษย์ได้รับและสะสมมาจาประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนเกิดเป็นความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนได้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องราวที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นสี่บุคคล สื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์

ความตระหนัก หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึก ความสำนึก หรือความสามารถรับรู้แสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างที่เกิดขึ้น และสามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ให้เกิดขึ้นในจิตใจได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ในที่นี้ ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ การสำนึกในการทิ้งขยะ การบำบัดน้ำเสีย การแก้ไขปัญหา น้ำเสีย ตลอดจนมีความคิดที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ให้กลับมา มีคุณภาพเพื่อความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางด้านวิชาการ รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยแยกออกเป็นประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
4. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
5. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก
6. ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแม่น้ำท่าจีน
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีโลก นับตั้งแต่ที่องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปี พ.ศ. 2515 และการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 โดยประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่ได้เข้าร่วมในการประชุมต่างยอมรับและลงนามความตกลงระหว่างประเทศ 2 ฉบับ คือ The Stockholm Declaration 1972 และ The Rio Declaration 1992 ซึ่งความตกลงระหว่างประเทศ 2 ฉบับนี้ มีความสำคัญต่อการกำหนดกรอบของแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกที่ลงนามรับรองปฏิญญาว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวด้วย และได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับแนวความคิดดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยได้นำเอาแนวคิดด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชน มาบัญญัติไว้

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สุณีย์ มัลลิกะมาสย์, 2545:45-47) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐได้ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาใดๆ ในท้องถิ่น หัวใจสำคัญของการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เพราะคนในท้องถิ่นจะเป็นคนที่รู้ปัญหาและความต้องการของตนเองมากที่สุด ดังนั้นการพัฒนาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจึงขึ้นอยู่กับคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย, 2544: 17) อนึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายในแวดวงวิชาการและราชการ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกัน ดังต่อไปนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กิตติชัย รัตนะ (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย เข้ามามีบทบาทต่อการวางแผนตัดสินใจและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการบริหารการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามหลักการอนุรักษ์ ตลอดจนให้เกิดกระบวนการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย (2544) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการในทุกขั้นตอน กล่าวคือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

โรจน์จรรย์ย์ ค่านสวัสดิ์ (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย เข้ามาร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบและติดตามผล

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2534) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออก ซึ่งความรู้สึกร่วมคิด แก้ไขปัญหาความต้องการของตน โดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สนธยา พลศรี (2547) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ทั้งในรูปของกลุ่มบุคคล กลุ่มและองค์กร อย่างแท้จริงและด้วยความสมัครใจ

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2547) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมตั้งแต่คิดโครงการ กิจกรรม โดยเริ่มค้นปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปรายงาน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยทั้งนี้ต้องตั้งอยู่ในความเป็นธรรม

สุนีย์ มัลลิกะมาส (2545) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้ามาช่วยเหลือหรือร่วมในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถ่องแท้และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตทำให้เกิดประสิทธิผลและสร้างความสมดุลระหว่างรัฐซึ่งเป็นผู้ปกครองกับประชาชนซึ่งเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองแห่งรัฐ

Brown and Moberg (1980 อ้างใน ประภาพร ศรีสถิตธรรม, 2543: 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีอิทธิพลซึ่งกันและกันในการตัดสินใจที่จะส่งผลกระทบต่อพวกเขาในอนาคต ซึ่งอาจถูกกำหนดขึ้นมาอย่างเป็นทางการหรือได้รับการสนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการก็ได้

Huynh Cao Tri (1986) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีปฏิบัติที่เป็นรากฐานของทุกๆ สังคม กล่าวคือเป็นการแสดง ให้เห็นถึงความเข้าอกเข้าใจ ความสามัคคี การรวมกลุ่มกัน การร่วมมือกัน เป็นชุมชนเดียวกัน โดยที่สมาชิกในชุมชนมีการยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น

Turton (1987 อ้างใน อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544: 217) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง ความพยายามจัดตั้งร่วมกันเพื่อเพิ่มความสามารถของตนในการเข้าควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ตามสถานการณ์ทางสังคมขณะหนึ่ง โดยกลุ่มคนที่มักถูกกีดกันจากอำนาจควบคุมนั้น

World Bank (1996 อ้างใน สร ปิ่นอักษรสกุล, 2548: 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายการพัฒนา และการใช้ทรัพยากรที่มีผลกระทบต่อพวกเขา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันหลายความหมาย โดยผู้วิจัยสรุปความหมายได้ดังนี้ คือ การมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบด้วยความสมัครใจ ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดนี้มาจากการพัฒนาที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยมีความเชื่อว่าการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากประชาชนและประชาชนต้องพึ่งตนเอง กล่าวคือ การที่ประชาชนจะริเริ่มและพึ่งตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเสียก่อน โดยแนวคิดนี้มีปรัชญาพื้นฐานแห่งการพัฒนา ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ปุถุชนผู้หนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนหากมีโอกาสแล้ว ย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทัศนะพุดิกรรม และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าได้รับการพัฒนา
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ (ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, 2540 อ้างใน กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย, 2544)

จะเห็นว่าปรัชญาการพัฒนาดังกล่าว ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาและความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน ซึ่งคนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นถ้าได้รับโอกาสและได้รับความยุติธรรม การพัฒนาจึงต้องมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายลักษณะ แต่การเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะสามารถกระทำได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ ก็ต่อเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในระดับต่างๆ อย่างแท้จริง ดังนั้น การพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบ การยอมรับและการสนับสนุนจากประชาชนเป็นสำคัญ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Action Participation Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ได้ทราบถึงสถานการณ์ องค์ประกอบในการเปลี่ยนแปลงแล้ว ย่อมทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและสังคม (พัชนี วรกวิน, 2526: 84)

อकिन ระพีพัฒน์ (2527: 107-111) ได้กล่าวถึงทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งพอจะยกมาเป็นสังเขปดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion Theory) เป็นการพูดหรือเขียนเพื่อให้ผู้ถูกเกลี้ยกล่อมเกิดความเชื่อถือ และผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ถูกเกลี้ยกล่อมเกิดศรัทธา และส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในที่สุด

2. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยม (Nationalism Theory) เป็นการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยมให้เกิดขึ้น มนุษย์จะอุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ เกิดความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น

3. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership Theory) การใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จะทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ริเริ่มสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ประกอบกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน

4. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method Theory) เป็นการใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่ผลที่ได้อาจจะไม่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์ต้องทำงานด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ แต่ถ้าไม่ควบคุม ก็อาจไม่ปฏิบัติตามนโยบาย

เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจสถานการณ์ อันมีส่วนช่วยในการผลักดันให้อุทิศตนมากยิ่งขึ้น เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น นักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) มีแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมจะต้องเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและชุมชน โดยที่รัฐบาลจะทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ที่กล่าวว่าหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527: 186) ได้แก่

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม มักประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง และการกระทำของบุคคลในเรื่องใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ มากมาย และได้มีนักวิชาการหลายท่าน เสนอปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ความศรัทธา ที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น

2. ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยต่างๆ ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง เป็นต้น

3. อำนาจบังคับ ที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2548) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่

1. คุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับ อายุ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพ รายได้

2. สิ่งจูงใจและระบบการสนับสนุน เช่น เรื่องของสิ่งตอบแทน การได้รับการชักชวน หรือการได้รับการเสนอให้มีสถานภาพสูงขึ้น สิ่งจูงใจจึงครอบคลุมปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

3. โอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม เช่น โอกาส เวลา กิจกรรมที่เข้าร่วม ปัจจัยนี้เกี่ยวข้องกับกลไกของรัฐทั้งในระดับนโยบาย ระดับมาตรการ และการปฏิบัติที่เอื้ออำนวย หรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดที่มีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย และมีการตรวจสอบได้

4. สิทธิและอำนาจ ประชาชนต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของส่วนรวมได้ และอำนาจนี้ยังรวมถึงอำนาจจากข้างบนที่ส่งผ่านเกมบังคับมาข้างล่างด้วย ซึ่งอำนาจผนวกกับการขอร้องเกมบังคับ จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย

5. ความสามารถ เมื่อบุคคลหรือกลุ่มมีความสามารถในเรื่องใดๆ ก็มีแนวโน้มอยากจะเข้าร่วมเพื่อแสดงความสามารถตน หรือใช้ความสามารถของตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

6. แรงบันดาลใจ เป็นเรื่องความคิด ความเชื่อพื้นฐาน ความฝัน อุดมการณ์ สำนึก และอาจรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีด้วย แรงบันดาลใจอาจเกิดจากภายในตัวเอง หรือเกิดจากการกระตุ้นได้รับข้อมูลข่าวสาร เกิดสำนึกต่อปัญหาและผลประโยชน์ร่วม มีความสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหา ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และประชาสังคม รวมถึงการได้ไปพบเห็นสิ่งโดนใจแล้วเกิดแรงบันดาลใจคิดอยากทำ หรือเมื่อมีคนคิดริเริ่มอยู่แล้วก็จะเข้าร่วมโดยไม่รีรอ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546) มีแนวคิดซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้กล่าวถึงปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบาย มาตรการและระดับปฏิบัติที่เอื้ออำนวย หรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและมีการตรวจสอบได้

2. ปัจจัยด้านประชาชน มีสำนึกต่อปัญหาและผลประโยชน์ร่วม มีความสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และประชาสังคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา มีบทบาทในการกระตุ้น ส่งเสริมกระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรตลอดจนร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

ฉันทนา บรรพศิริโชติ (2546) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้ คือ

1. มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตรงกับข้อเท็จจริงและไม่เบี่ยงเบน ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ดังนั้นสื่อจึงสำคัญมาก เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมที่ดี ต้องเป็นการสื่อสารแบบสองทาง

2. มีการจัดช่องทางการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน และมีกระบวนการที่เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกัน

3. ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

4. บรรลุผลเป็นที่พอใจ ซึ่งจะส่งผลให้นำไปสู่การรับผิดชอบร่วมกัน

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2548) ได้กล่าวถึง อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความคิดของบุคคล มี 4 แบบคือ

1. การชักจูงใจ (Persuasion) คือการใช้การสื่อสารเพื่อประโยชน์ เฉพาะในการเปลี่ยนใจ หรือความคิดความเชื่อของบุคคลรวมตลอดไปจนถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนด้วย

2. การคล้อยตาม (Conformity) เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับมาตรฐาน หรือความเชื่อซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

3. การยอมทำตาม (Compliance) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการได้รับคำขอร้องจากผู้อื่นๆ ให้กระทำ ทั้งที่ใจจริงไม่อยากจะทำแต่ปฏิเสธไม่ได้ จะด้วยความเกรงใจและรู้ตนเองอยู่ตลอดเวลาหรือไม่ก็ตาม

4. การเชื่อฟัง (Obedience) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยทั่วไปผู้ออกคำสั่งต้องเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งซึ่งควบคุมการกระทำของผู้ที่จะรับคำสั่งได้ และผู้ออกคำสั่งต้องสามารถหาวิธีที่ทำให้คำสั่งที่ว่านั้นยังเกิดผลในทางปฏิบัติได้

รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบขั้นตอนการมีส่วนร่วม จะเห็นว่าได้มีองค์กรและนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งมีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (1980: 219-222) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และตัดสินใจในที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุน ทางด้านทรัพยากร การร่วมมือร่วมแรง การบริหาร การลงมือปฏิบัติการเป็นขั้นตอนหนึ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่าย เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางสังคม ผลประโยชน์ส่วนตัว หรือผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ผลประโยชน์ที่ได้ ได้แก่ ความเสี่ยง ในอันตรายลดลง ประชาชนมีสุขภาพดี การได้รับเลือกเป็นชุมชนดีเด่น เป็นต้น
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นรูปแบบในการควบคุมตรวจสอบ การดำเนินการทั้งหมด เป็นการแสดงออกถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2527: 10) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกของประชาชน เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานและกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกของประชาชน เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 188) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่างๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการกลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตลอดเวลา

สุรสิทธิ์ วิทยาวัฐ (2549:220) จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้ดีกว่าอีกฝ่ายหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า เป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐรับรู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น
3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกชั้นทุกตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการการตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, Department of International Economics and Social Affairs, 1981 อ้างใน อุดม แต้มนิพนธ์, 2537) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันเองขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercived) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลตอบแทน แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว และจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

สุนีย์ มัลลิกะมาส (2539) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 2 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึง รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จริง แต่การเข้าร่วมของประชาชนไม่ได้เกิดจากประชาชนเอง แต่เกิดจากรัฐมีการคิดตัดสินใจ และเห็นว่ากิจกรรมนั้นๆ สมควรจะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดจากความสมัครใจของประชาชน ที่จะเริ่มตั้งแต่คิดค้นหากิจกรรมที่จะทำร่วมกัน คิดริเริ่มทำ และปฏิบัติตามกิจกรรมนั้นๆ โดยเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการดำเนินงาน จนเกิดความรู้สึกว่า กิจกรรมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่านักวิจัยแต่ละคนมีแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมทั้งคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันไปตามแต่ทัศนะของนักวิจัยแต่ละคน ซึ่งอยู่กับรายละเอียดของแต่ละแนวคิดนั้นๆ ในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วม

ในภาพรวม คือ การเข้าร่วมกันของประชาชนตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม รวมจนถึงระดับท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติในการทำกิจกรรมและโครงการร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งร่วมประเมินผล ที่เกิดจากการดำเนินงาน ในลักษณะต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนร่วมกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ประกอบด้วยรูปแบบการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือเสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในกระทำการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารออกไปสู่สาธารณะ และการได้ความคิดเห็นของสาธารณะในประเด็นและความห่วงกังวลกลับมา ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two –Way Communication) เทคนิคการสื่อสารควรคำนึงถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนหรือกลุ่มคนนั้นๆ ด้วย

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544) ได้กล่าวถึง เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. การบรรยายสรุป
2. การปิดประกาศ/นิทรรศการ
3. สารคดีต่างๆ
4. การส่งรายงานด้านเทคนิคที่สำคัญหรือเอกสารด้านสิ่งแวดล้อม
5. การแถลงข่าว

6. จดหมายข่าว
7. ใบแทรกหนังสือพิมพ์
8. การซื้อโฆษณา
9. การเสนอต่อประชาคมและกลุ่มทำงานทางเทคนิค
10. ชุดแถลงข่าว
11. การประกาศตามบริการสาธารณะต่างๆ

รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วม

ในอดีตช่วงก่อนปี พ.ศ. 2535 ภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แทบจะเป็นไปได้้น้อยมาก โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมักได้ยินเจ้าหน้าที่ของรัฐกล่าวอ้างคำว่า “ความลับของทางราชการ” อยู่เสมอ และวิธีการดำเนินงานยังเป็นไปในรูปแบบที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง (Centralization) และเน้นให้ความสำคัญกับบทบาทของคณาภายนอกชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบ สืบเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน และยังก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อผ่านพ้นขั้นตอนการพิจารณาและการให้ความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วเท่านั้น (สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2545:75-119) ดังนั้นจึงได้มีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มต่างๆ ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้มีการตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทรรศน์ในการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร สิทธิชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนมากยิ่งขึ้น

สิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร นั้นมาจากแนวคิดอันเป็นฉันทามติในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) ที่ยอมรับถึง “สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน” ซึ่งสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสารได้มี

การรับรองไว้เป็นครั้งแรกว่าสิทธิดังกล่าวมีสถานภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 และต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และกำหนดหน้าที่ให้แก่ประชาชนมากที่สุด ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น การแสดงความคิดเห็นด้วยการทำประชาพิจารณ์ การออกเสียงประชามติ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้มีกฎหมายรองรับเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ยังได้นำเอาหลักการกระจายอำนาจในการให้อำนาจหน้าที่แก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้อีกด้วย

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งมีผลบังคับเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2550 นั้นได้ให้ความสำคัญกับ สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ซึ่งมีบทบัญญัติในเรื่องนี้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือ ส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การออกกฎที่อาจมี ผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่บัญญัติไว้ในหมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึง ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่าง

ยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนาและดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

4) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

5) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5) ส่งเสริม และให้การศึกษากับประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

นอกเหนือจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว รัฐยังได้มีการปรับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยให้ความสำคัญกับมิติทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในประเด็นที่กำหนดให้การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรระบบกฎหมาย ในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีกฎหมายรับรองเพื่อบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ที่ได้ประกันไว้ และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบังเกิดผลตามสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามหลักนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลบังคับเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2535 พบว่าฉบับนี้มีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากกว่ากฎหมายฉบับอื่นๆ อย่างไรก็ตามเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิหลายประการมากกว่าที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนยิ่งกว่า จึงทำให้ความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ลดน้อยลงไป (กอบกุล ราชนาคร, 2543: 372)

ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ, 2535: 12-14)

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) การได้รับข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับ เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2) การได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหาย จากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ หรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิด ต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็น การกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

มาตรา 7 เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย หรือกฎหมายต่างประเทศ ที่มีกิจกรรมโดยตรง กับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

มิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง หรือมุ่งค้ากำไรจากการประกอบกิจการดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตราที่ 8 องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตาม มาตรา 7 แล้วอาจได้รับการช่วยเหลือและได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชน ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น
- 4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- 5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตราย หรือความเสียหายจากภาวะมลพิษ อันเกิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รัฐไม่สามารถที่จะพัฒนา ตลอดจนดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงฝ่ายเดียวได้ การพัฒนาและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วนของสังคม ที่จะปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมเพื่อให้คนในยุคปัจจุบันและคนในยุคอนาคตได้ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นไปตามหลักการข้อ 10 ของปฏิญญาริโอ ที่ว่า “...การจัดการสิ่งแวดล้อมจะทำได้ดีที่สุดด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกคน...” (สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2545: 52)

ดังนั้นรัฐจะต้องยอมรับในสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการรวมกลุ่มเป็นหมู่คณะ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ยอมรับในภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิทธิชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน เสริมสร้างทุนทางสังคม มุ่งพัฒนาศักยภาพของคน เสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มุ่งพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสงวนรักษาให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว ขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ประชาชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน มีอำนาจตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนด้วยตนเอง (Bottom-up Approach) ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเอง

นอกจากนั้น ภาครัฐควรมีบทบาทเป็นผู้ทำการส่งเสริม สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ ในการดำเนินการพัฒนาโครงการต่างๆ เนื่องจากผลที่เกิดจากการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการต่างๆ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปโดยราบรื่น สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และจะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ยังเป็นการช่วยพัฒนาจิตความสามารถและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Learning by Doing) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึก

ศรัทธาในตนเอง (Self Reliance) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence) และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ก่อเกิดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกของชุมชน และตระหนักถึงประโยชน์ของสาธารณะมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง

น้ำเป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งมวลมาอย่างยาวนาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่า “น้ำคือชีวิต”

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำนวนจำกัด (Finite resource) สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ตามวงจรธรรมชาติ ไม่ใช่ทรัพยากรที่ใช้แล้วสิ้นเปลืองหมดไป (Non-renewable resources) แต่การใช้น้ำจะทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลง ซึ่งจำเป็นต้องมีการบำบัด ปัญหาของการใช้น้ำจึงไม่ใช่ว่ามลพิษจะทำให้น้ำหายไปจากโลกนี้ แต่มลพิษจะทำให้ต้นทุนในการบำบัดน้ำสูงขึ้น การประหยัดน้ำก็จะไม่ช่วยให้มีน้ำมากขึ้น แต่เป็นการกระจายน้ำให้ผู้คนได้ใช้ทั่วถึงมากขึ้น (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ, 2544ก: 17) ดังนั้นทุกๆ คน จึงควรร่วมมือร่วมใจในการดูแลรักษา พื้นฟูและอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ คู่คุณค่าและยาวนานที่สุด

ความหมายของการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2544) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้มีใช้ตลอดไป

นิวัติ เรืองพานิช (2546) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน

วิชัย เทียนน้อย (2542) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด และต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่มิได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสິงเหล่านั้นไว้โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์

วินัย วีระพัฒนานนท์ (2541) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และก่อให้เกิดผลเสียแก่สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้มนุษย์ที่เกิดมาในรุ่นต่อไปได้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ในการดำรงชีวิต

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์ (2546) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ การเก็บรักษา การสงวน ซ่อมแซม และปรับปรุงเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด นานที่สุด แต่สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามิได้มีความหมายของ การอนุรักษ์ ไว้แตกต่างกันหลายความหมาย โดยผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและระมัดระวัง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ปัจจุบันแนวความคิด ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการแนวคิดในการอนุรักษ์ และเนื่องจากปัจจุบันปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำลังได้รับความสนใจจากสาธารณชนเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างอย่างฟุ่มเฟือย และขาดประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันกำลังอยู่ในขั้นวิกฤต การดำเนินงานต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะผสมผสานร่วมกันระหว่างการอนุรักษ์ และการจัดการ โดยมุ่งหวังที่จะบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมให้ฟื้นฟูสภาพ เพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติ และในขณะเดียวกันหากการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะผสมผสานเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้มลพิษสิ่งแวดล้อมได้รับการบำบัด ซึ่งจะส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมมีคุณภาพดีขึ้น

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เกษม จันทรแก้ว (2544) กล่าวว่า หลักการอนุรักษ์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การใช้แบบยั่งยืน ทรัพยากรทุกประเภทต้องมีแผนการใช้ที่ยั่งยืน พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชนิดของทรัพยากร และกำจัด บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป หรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย
2. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเมื่อการใช้แล้วย่อมมีการเสื่อมโทรม จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูจนทรัพยากรนั้นๆ สามารถนำมาใช้ได้ใหม่อีกต่อไป
3. การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิดหากมีการใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จึงจำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้

ราตรี ภารา (2543) กล่าวว่า หลักสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีดังนี้

1. การถนอมและรักษา (Preservation) เพื่อรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. การบูรณะฟื้นฟู (Restoration of Renewal)
3. การลดปริมาณของเสีย ซึ่งสามารถทำได้ด้วยวิธี 7R คือ เวียนใช้ (Recycle) ใช้อีก (Reuse) ทำใหม่ (Reclaim) ใช้ใหม่ (Recocer) ซ่อมใช้ (Repair) ลดการใช้สารอันตรายบางประเภท (Reduce) เลิกใช้สารอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Reject)
4. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน

5. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน (Substitution)

6. การค้นหาสำรวจทรัพยากร (Resource Inventories and Appraisal)

7. การประดิษฐ์ของเทียมใช้

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ (2546); วิชัย เทียนน้อย (2542) มีแนวคิดสอดคล้องกับ ราตรี ภารา โดย สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ และ วิชัย เทียนน้อย กล่าวว่า หลักสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีดังนี้

1. การถนอม
2. การบูรณะฟื้นฟู
3. การนำมาใช้ใหม่
4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน
5. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน
6. การสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม
7. การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้

ในปัจจุบันทุกประเทศล้วนตกอยู่ใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เชื่อมโลกทั้งโลกเข้าไว้ด้วยกัน เป็นยุคของอำนาจข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน เศรษฐกิจเสรีไร้พรมแดน มีการขยายตัวของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่างไหลบ่าเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ได้ขยายขอบเขตครอบคลุมถึงหลักการทางเศรษฐศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน มากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับชุมชนระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ซึ่ง Mc Neeley ได้กล่าวถึง หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางชีวภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โดยประกอบด้วยหลักการที่เรียกว่า “หลักการ 7Is” (Mc Neeley, 1996 อ้างใน เกษม จันทรแก้ว และคณะ, 2548) กล่าวคือ

1. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ (Investigation) หมายถึง การกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ที่ต้องพยายามรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

2. การใช้ประโยชน์สารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Information) เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการสำรวจปริมาณสำรองของทรัพยากรธรรมชาติ

3. การสร้างสรรค์นวัตกรรมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ (Innovation) คือ การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการป้องกันการเกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

4. การส่งเสริมสนับสนุน (Incentives) เป็นหลักการดำเนินงานทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ครอบคลุมถึงการส่งเสริม สนับสนุนทั้งโดยกลไกทางสังคมและเศรษฐกิจ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การบูรณาการรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Integration) เป็นการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางแล้วว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Indigenous Communication) ชุมชนท้องถิ่นเป็นสังคมที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด และจะเป็นสังคมแรกที่ได้รับผลกระทบและได้รับผลกระทบในลักษณะความเสียหายจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงต้องให้ความสำคัญกับชุมชนและศักยภาพของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วย

7. การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) เป็นการทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับนานาชาติทุกรูปแบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกัน

อย่างไรก็ตามในการประยุกต์หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ของแต่ละพื้นที่อาจแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ดังนั้นการพิจารณาประยุกต์หลักการดังกล่าว ควรคำนึงถึงความหลากหลายของชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญด้วย

Xu and Melick (2007) กล่าวไว้ในบทคัดย่อรายงานการวิจัยเรื่อง “Rethinking the Effectiveness of Public Protected Areas in Southwestern China” ว่าเป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติแล้วว่า นโยบายการอนุรักษ์ ควรยอมรับในวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น และพิจารณาถึงการกำหนดกฎการอนุรักษ์ ที่จะมียผลหรือมีอิทธิพลต่อรายได้ การทำมาหากินของประชาชนด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดในลักษณะ คิดในระดับโลก เคลื่อนไหวในระดับท้องถิ่น (Think Globally, Act Locally) และยังมีความสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางชีวภาพของ Mc Neeley ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อนек นาคะบุตร มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิด Mc Neeley และแนวคิดของ Xu and Melick ด้วยเช่นกัน โดย อนек นาคะบุตร กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ที่เกี่ยวเนื่องกัน (อนек นาคะบุตร, 2536: 53-71) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ กล่าวคือ

1. Rethink เน้นการปรับระบบคิด ภาพรวมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบคุณค่าใหม่
2. Restrategy เน้นการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในระดับมหัพภาคและจุลภาค
3. Reprocess เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผสานเข้ากับระบบคิด นโยบาย และกฎหมายของรัฐ
4. Restructure เน้นการประสานเชื่อมโยงองค์กรภาครัฐกับองค์กร ทั้งในระดับมหัพภาคและจุลภาค

5. Recondition เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน และองค์กรเอกชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ราตรี ภารา กล่าวว่า การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะสำเร็จผลได้ ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ (ราตรี ภารา, 2543: 249-251)

1. การออกกฎหมายควบคุม
2. การให้การศึกษาแก่ประชาชน
3. การใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อกลาง
4. การจัดตั้งเป็นกลุ่มชมรมหรือสมาคมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

สืบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่อยหรอ และเสื่อมโทรมลงมากยิ่งขึ้น และเกิดภาวะมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน และจากการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีประสิทธิภาพในอดีต ได้ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ทำให้สังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีผลเชื่อมโยงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังเห็นได้จากการประกาศใช้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 โดยมีความมุ่งหมาย ที่จะให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการส่งเสริมและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพเกื้อกูลกัน อันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิตของประชาชน (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540: 1)

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้จัดทำขึ้นตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่ได้

บัญญัติไว้ในมาตรา 13 (1) นโยบายและแผนการส่งเสริมดังกล่าวเป็นกรอบนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในระยะยาว 20 ปี ประกอบด้วยนโยบายหลัก 6 ประการ ดังนี้

1. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ
2. นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ
3. นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม
4. นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน
5. นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม
6. นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

นโยบายและแนวทางการดำเนินการด้านทรัพยากรน้ำ

นโยบายทรัพยากรน้ำ เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายทรัพยากรธรรมชาติ ตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ซึ่งนโยบายทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วยนโยบาย 5 ประการ ดังนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540: 28-30)

1. นโยบายพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม

แนวทางการดำเนินการ

1.1 ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำ ทั้งลุ่มน้ำภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่สำคัญ เพื่อรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

1.3 บูรณะและฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นทุกขนาด รวมทั้งป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา

2. นโยบายปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำผิวดินให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินการ

2.1 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำผิวดินในระดับชาติให้มีเอกภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ท้องถิ่น ประชาชน และองค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกระดับ

2.2 กำหนดและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการ และการควบคุมการใช้น้ำให้สอดคล้องกัน โดยมีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้น้ำให้ชัดเจน และมีแนวทางบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องสอดคล้องกับศักยภาพของน้ำต้นทุน มีมาตรการควบคุมปริมาณและคุณภาพน้ำ เพื่อรองรับความต้องการของชุมชน มีแผนการจัดสรรที่ชัดเจนและเป็นธรรม รวมทั้งมีแผนควบคุมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำที่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริง ตามลักษณะและประเภทการใช้

2.5 วางระบบเครือข่ายข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การบริหารจัดการสอดคล้องกับสถานการณ์

3. นโยบายส่งเสริมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ในแหล่งน้ำผิวดินอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด และก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวทางการดำเนินการ

3.1 พัฒนาเทคโนโลยีและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำทรัพยากรน้ำ ในแหล่งน้ำผิวดินมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการนำน้ำใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างเหมาะสม

3.2 สร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรน้ำ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการใช้น้ำอย่างประหยัด และเกิดประสิทธิภาพ สูงสุด

3.3 สนับสนุนการใช้นโยบายด้านราคาเป็นกลไกควบคุมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ บนหลักการผู้ได้รับประโยชน์ต้องเป็นผู้รับภาระ โดยการจัดให้มีการกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรม

4. นโยบายส่งเสริมการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำใต้ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการดำเนินการ

4.1 พัฒนาแหล่งน้ำบาดาล ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ และเกิดผลกระทบน้อยที่สุด

4.2 กำหนดมาตรการการบริหาร และการจัดการแอ่งน้ำบาดาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและใช้น้ำบาดาลที่มีประสิทธิภาพและประหยัด โดยเน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

5. นโยบายส่งเสริมและให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำใต้ดินอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวทางการดำเนินการ

5.1 ควบคุมการใช้น้ำบาดาล ให้เป็นไปตามกฎหมายที่ว่าด้วยน้ำบาดาลอย่างเคร่งครัด

5.2 ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักในการใช้น้ำบาดาลอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

เนื่องด้วยลักษณะงานการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องใช้เวลา และมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานจึงจะสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังได้คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ ที่จะมีบทบาทเกี่ยวข้องเป็นตัวแปรในช่วง 20 ปี คือ ประชากรที่จะเพิ่มขึ้น เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ และการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ ซึ่งจะมีส่วนในการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทขององค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมในหน่วยงานระดับต่างๆ ในงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเฝ้าระวังและการสร้างจิตสำนึกของประชาชน และการระดมกำลังอาสาสมัครงานด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงได้มีการจัดทำเป็น “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” โดยจัดทำต่อเนื่องกันเป็น 4 แผนๆ ละ 5 ปี (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540: 2-5)

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 35 และมาตรา 36 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อให้เกิดการแปลงนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ใช้เป็นกรอบในการแปลงไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งเป็นกรอบในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับภาค และแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ตลอดจนเป็นแนวทางการปฏิบัติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550: 1)

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ใช้อยู่ในขณะนี้ คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ “ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้ค่า รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่สังคม” โดยมีกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ในระยะ 5 ปีนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนรากฐานการพัฒนาของความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550:23) ซึ่งสอดคล้องและเชื่อมโยงกับกรอบและทิศทางการพัฒนาของประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่มีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทย โดยมุ่งพัฒนาสู่ “...สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน(Green and Happiness Society)...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2549: 40) ทั้งนี้ยังคงให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อเนื่องจากกรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545-2549 และใช้แนวทางการจัดการแบบบูรณาการที่สอดคล้องตามระบบนิเวศของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งผสมผสานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 มีเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ควรนำมาใช้ร่วมกัน โดยแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เครื่องมือกำกับควบคุม ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ เทศบัญญัติ และข้อบังคับท้องถิ่น
2. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ค่าภาคหลวง การประกันความรับผิดชอบ ตลาดซื้อขายสิทธิการใช้ประโยชน์ เป็นต้น
3. เครื่องมือทางสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ การสร้างแรงกดดันทางสังคม การสร้างความตระหนัก การให้รางวัล การยกย่องเชิดชู
4. เครื่องมือสนับสนุน ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ การจัดการองค์ความรู้ การสร้างช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การปรับโครงสร้างองค์กร การพัฒนาศักยภาพของบุคคล การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 เน้นระบบการบริหารและการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มี ประสิทธิภาพในลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวม ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมี ประสิทธิภาพเกื้อกูลกัน คำนึงถึงทรัพยากรทุกประเภท และเชื่อมโยงครอบคลุมทุกมิติ ทุกพื้นที่ ทั่วประเทศ สอดคล้องกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนผนึกกำลัง และเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย วางแผน ติดตามตรวจสอบ และมุ่งให้ประชาชนมีจิตสำนึก ร่วมดำเนินการป้องกันแก้ไข ดูแลรักษาฟื้นฟูคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ Integrated Water Resources Management (IWRM)

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การใช้หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ หรือคนให้รู้จักหรือมีวิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรอื่น ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ อันจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่สามารถที่จะเอื้ออำนวย ให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนตลอดไป (กรมทรัพยากรน้ำ, 2546: 58)

จากอดีตจนถึงปัจจุบันทั่วโลกประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของการพัฒนาสาขาต่างๆ มีการใช้น้ำรายสาขาเพิ่มมากขึ้น ทำให้น้ำต้นทุนขาดแคลน เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และชุมชน นอกจากนี้ ยังพบกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมแพร่กระจายตามมา แหล่งน้ำปนเปื้อนด้วยของเสียจาก แหล่งกำเนิดต่างๆ และเกิดผลกระทบต่อเนื่องทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม จึงมีแนวคิดที่จะ บริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โดยแนวทางดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการประสาน การพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงผลกระทบของสิ่งแวดล้อม

แนวคิดในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (IWRM) นั้นสืบเนื่องมาจากการประชุม International Conference on Water and the Environment ณ กรุงดับลิน ประเทศไอร์แลนด์ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26-31 มกราคม 2535 ซึ่งเป็นการประชุมวาระว่าด้วย น้ำและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Water and Sustainable Development) ได้ข้อสรุปเป็นประกาศดับลิน และหลักการดับลิน (Dublin principles) ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 4 ประการคือ (ยรรยง อินทร์ม่วง, 2550: 100)

1. น้ำจัดเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การพัฒนาและสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการน้ำควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยผู้ใช้น้ำ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้วางแผนทุกระดับ
3. สตรี ควรเป็นศูนย์กลางการจัดสรร การจัดการ และดูแลรักษาน้ำ
4. น้ำมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ควรจัดอยู่ในประเภททรัพย์สินทางเศรษฐศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

หากจะพิจารณาในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทย จะพบว่า การดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จะเป็นไปในรูปแบบที่รัฐเข้าไปจัดการดูแลเองทั้งหมด มักจะแยกส่วนกันในแต่ละพื้นที่และมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ, 2544: 83) จึงเป็นการดำเนินการตามภาระหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานนั้นๆ ทำให้ขาดการประสานงาน และขาดเอกภาพอันรวมไปถึงการวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไม่มีทิศทางและการดำเนินการต่อไปในระยะยาวที่ชัดเจนสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย เริ่มมีความชัดเจนขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบายน้ำแห่งชาติเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2543 วัตถุประสงค์สำคัญที่กำหนดไว้ในนโยบายน้ำแห่งชาติ คือ การมีระบบการบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสานและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดให้มีองค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ

ระดับลุ่มน้ำ และในระดับท้องถิ่น ที่มีกฎหมายรองรับ ตลอดจนการมีส่วนร่วมกับผิชอบการอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการตรวจสอบดูแลคุณภาพน้ำ อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

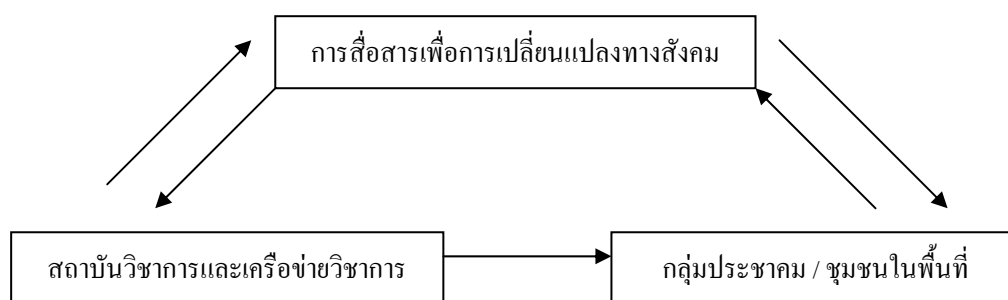
สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในภาพรวมของแต่ละลุ่มน้ำทั่วประเทศ จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนบูรณาการ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ ซึ่งครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในทุกด้านและทุกพื้นที่อย่างสมบูรณ์ และได้มีการจัดทำนโยบายน้ำแห่งชาติ ซึ่งมีหลักการพื้นฐานจากความคิดเรื่อง “วิสัยทัศน์เรื่องน้ำของชาติ” ที่ได้กำหนดไว้แล้ว กล่าวคือ “ภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีระบบการบริหารจัดการ องค์กร ระบบกฎหมาย ในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ” (ณัฐฐา หังสพฤกษ์, 2547: 189) นอกจากนี้ยังให้มีการจัดโครงสร้างองค์กรทั้งระดับนโยบายในส่วนกลาง และระดับปฏิบัติในพื้นที่ลุ่มน้ำ ผลักดันให้มีพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ รวมทั้งให้มีระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้นำแนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ หรือ Integrated Water Resources Management (IWRM) มาใช้ โดยให้ความสำคัญต่อการจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Management) กล่าวคือ เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในระบบนิเวศลุ่มน้ำอย่างยั่งยืนและการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการทั้งทางด้านทรัพยากร องค์กร และหน่วยงานวิชาการต่างๆ ในลักษณะสหวิทยาการ เช่น องค์กรกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาจัดหาน้ำต้นทุน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดสรรการใช้น้ำ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการได้รับบริการ รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องน้ำ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ในการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ เพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด และยั่งยืนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยคำนึงถึงทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ทั่วไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำทำเงิน

การบริหารจัดการลุ่มน้ำ หมายถึง การจัดการพื้นที่เพื่อให้ได้น้ำที่มีปริมาณเหมาะสม คุณภาพดี และมีการไหลที่สม่ำเสมอ พร้อมทั้งควบคุมเสถียรภาพของดิน ลดความสูญเสียจากน้ำท่วม และจัดการใช้ทรัพยากรลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืนตามหลักการอนุรักษ์วิทยา ซึ่งหลักการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ต้องเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทุกประเภทที่มีอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การวางแผนการใช้ที่ดิน (Land Use Planning) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Resources Utilization and Conservation) และการควบคุมภาวะมลพิษ (Pollution Control) (กิตติชัย รัตนะ, 2549: 126-130)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการลุ่มน้ำทำเงิน มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามนโยบายน้ำแห่งชาติ และยังยึดหลักของกระบวนการสร้างชุมชนเพื่อสร้างความรู้ภูมิปัญญา โดยเน้นการบูรณาการหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน ระหว่างการพัฒนาและการวิจัย ให้กลมกลืนต่อเนื่องและเกี่ยวพันกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างความรู้ และความรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม จะเกิดการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ในระยะยาว และกลุ่มแกนนำรุ่นใหม่ในชุมชนท้องถิ่น จะกลายเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าอย่างมีทิศทาง ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนที่รู้จักกระบวนการฟื้นฟูสร้างสรรค์สังคมแห่งภูมิปัญญา จะสามารถเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกและสามารถจัดแจงวิถีชีวิตของตนเองและชุมชนให้สามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ของลุ่มน้ำทำเงิน ดังนี้ “ภายในปี พ.ศ. 2553 คุณภาพน้ำในแม่น้ำทำเงินจะเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำ โดยการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งระบบลุ่มน้ำเพื่อคุณภาพชีวิตโดยรวม”

ภาพที่ 1 กระบวนการสร้างชุมชนเพื่อสร้างความรู้ภูมิปัญญา

ที่มา: คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2546: 45)

หากจะพิจารณาการขับเคลื่อนของสังคมและความตื่นตัวของประชาชนในเขตลุ่มน้ำท่าจีน จะพบว่ามี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมร่วมแก้ไขปัญหา เห็นได้จาก ในปัจจุบันมีการจัดตั้งองค์กร ชมรม เครือข่ายประชาชนต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเฝ้าระวังคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เช่น ชมรมเรารักแม่น้ำสุพรรณ ชมรมสิ่งแวดล้อมสุพรรณบุรี กลุ่มอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม อ. บางปลาหมอ ประชาคมแม่กลอง ชมรมเรารักษ์แม่น้ำท่าจีนสมัชชาจังหวัดนครปฐม เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการขยายเครือข่ายไปในระดับชุมชน โดยมีวัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน และยังมีโอกาสได้รับความร่วมมือจากองค์กรในต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ ภายใต้โครงการพันธมิตรฟื้นฟูลุ่มน้ำท่าจีน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น ภายใต้โครงการ ไทย-ญี่ปุ่น ร่วมฟื้นฟู ลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งผลผลิตสุดท้ายของโครงการนี้คือ หนังสือ “แม่น้ำท่าจีนของเรา” เป็นหนังสือ ประกอบการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งจัดเสวนา หัวข้อ สรรสาระสิ่งแวดล้อมแม่น้ำท่าจีน ที่มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา โดยมีหัวหน้าส่วนราชการ คณะผู้แทนจากมูลนิธิศูนย์สิ่งแวดล้อม โลก (GEC) ประเทศญี่ปุ่น ครูอาจารย์ นักเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน เข้าร่วมกว่า 400 คน ซึ่งเป็น เครือข่ายยุทธศาสตร์ เชื่อมสรรสาระสิ่งแวดล้อมแม่น้ำท่าจีน มีการเข้าห้องเรียนจำลอง ทดลองอ่าน หนังสือดังกล่าว และร่วมเวทีแสดงความคิดเห็น ทำให้ได้ความรู้ว่า หากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป จะส่งผลกระทบต่อย้อนกลับมาสู่ชุมชนและตนเอง (ข่าวสด, 2551) ซึ่งปัจจุบันนี้โครงการดังกล่าว ข้างต้นทั้ง 2 โครงการได้สิ้นสุดลงไปแล้ว

แม้ว่าการขับเคลื่อนของสังคมและความตื่นตัวของประชาชนในเขตลุ่มน้ำท่าจีน จะมีมากขึ้น แต่ปัญหาความเสื่อมโทรมของแม่น้ำท่าจีนยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามความร่วมมือภาคประชาสังคมเหล่านี้ถือเป็นทุนทางสังคม ที่สำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาและสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญา เพื่อร่วมกันพลิกฟื้นแก้ปัญหาและฟื้นฟูลุ่มน้ำท่าจีน เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนต่อไป

ขั้นตอนการจัดทำแผนบริหารจัดการ

สำหรับขั้นตอนการจัดทำแผนบริหารจัดการนั้น ได้กำหนดแนวทางที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ และประการสำคัญคือ ต้องเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เชื่อมโยงกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการบริหารจัดการเชิงระบบพื้นที่ลุ่มน้ำได้อย่างบูรณาการ โดยภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับภาคพื้นทีลุ่มน้ำท่าจีนและลุ่มน้ำคาบเกี่ยว พ.ศ. 2550-2554 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ ที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5, 2550: 29-31)

1. สงวน อนุรักษ์ พื้นฟู และจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการควบคุมมลพิษ
3. เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับทุกภาคส่วน
4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หรือสังคม เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญมากในแทบทุกด้าน ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการดูแลรักษาแม่น้ำ จึงมีบทบาทสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากน้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับอุปโภค บริโภค การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การคมนาคม การพักผ่อน

หย่อนใจ ฯลฯ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณของน้ำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ จึงจำเป็นต้องมีการดูแลรักษา มีการบริหารจัดการที่ดี มีการศึกษารวบรวมข้อมูล ตลอดจนมีการทบทวนบทบาทและการกำหนดแผนปฏิบัติการ ในการบริหารจัดการ และการดูแลรักษาแม่น้ำในทุกๆระดับ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น ยังคงไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งหมด ซึ่งหากย้อนกลับไปพิจารณาในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า นโยบายของประเทศไทย เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำ จะเป็นไปในรูปแบบที่รัฐเข้าไปจัดการดูแลเอง ทั้งหมด การบริหารจัดการเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมาอีกมากมาย ปัจจุบัน รัฐได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลรักษาแม่น้ำมากขึ้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติรัฐยังขาดนโยบายการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน และมุ่งแก้ปัญหาในระยะสั้น ซึ่งจะเห็นว่าปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง และสถานการณ์มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้กลไกการดำเนินงานของรัฐ ยังไม่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รัฐยังมีแนวคิดในการพัฒนาโดยมีรากฐานความคิดที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่รัฐ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้สะท้อนออกมาโดยผ่านการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ และในหลายกรณีได้นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือหัวใจสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ประชาชนต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง การเปลี่ยนแปลงตนเอง จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ มีความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของชุมชนด้วยความสมัครใจ ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่อำนาจของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน มีผลต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ซึ่งจะมีผลสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่นและสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยที่ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอาจเป็นเทคโนโลยี วิธีการ วิทยาการหรือแนวคิดใหม่ๆ จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ซึ่งการเกิดความรู้ความเข้าใจนี้ จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ในที่สุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่น และสังคม

ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

Rogers (1973) ได้ระบุถึงความสำคัญของการรับสิ่งใหม่ๆ กับกระบวนการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการรับสิ่งใหม่ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งได้แก่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว และช่องทางการสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ได้แก่ อายุ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ รายได้ การถือครองที่ดิน ความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งรวมถึงระดับการศึกษาด้วย

2. ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร หรือแหล่งกำเนิดสาร ตัวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งช่องทางการสื่อสารในการส่งตัวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร สามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass media channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.2 ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal channel) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งหมายถึง ขั้นตอนของการสื่อสาร จากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางในการสื่อสาร ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีปฏิริยาสะท้อนกลับในกระบวนการสื่อสารนั้น โดยบางครั้งอาจมีการสลับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กัน ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารได้ ซึ่งกระบวนการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิ่งใหม่ๆ มีผลในการเพิ่มพูนความรู้ อันจะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers ที่กล่าวว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมของบุคคลได้ และสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้มากกว่าสื่ออื่นๆ

กระบวนการเปิดรับสาร

ในการเปิดรับข่าวสารนั้น ผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกสรรและกลั่นกรองข่าวสาร (Selective Process) เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความต้องการ สนองต่อความพอใจ ความเชื่อ ทัศนคติ และใช้เครื่องมือในการตัดสินใจเมื่อเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดๆ หรือเกิดปัญหาในสิ่งหนึ่งสิ่งใด (รัตนาวลี จันทนสมิต, 2546: 26)

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ ได้สรุปถึงการเปิดรับสื่อของผู้รับสารว่า ผู้รับสารเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะ ดังนี้ (พรทิพย์ พิมลสินธุ์, 2529 อ้างใน รัตนาวลี จันทนสมิต, 2546)

1. เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) เช่น ชาวชนบทมักนิยมเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียง เพราะสามารถหาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น
2. เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติของตน เช่น นิสิตนักศึกษาและนักวิชาการ มักนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มติชนหรือสยามรัฐ มากกว่าหนังสือพิมพ์อื่น เพราะหนังสือพิมพ์ดังกล่าว ให้ข่าวสารสาระความรู้ในแง่วิชาการที่สอดคล้องกับตน
3. เลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) เช่น บางคนนิยมฟังข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงขณะขับรถยนต์ บางคนชอบดูโทรทัศน์ที่บ้าน บางคนชอบอ่านหนังสือในห้องสมุด

4. เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) ปกติคนกลุ่มหนึ่งในทุกสังคม จะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่ มักพบกับคนที่มีอายุมาก เช่น เคยฟังวิทยุเป็นประจำ ก็จะไม่สนใจโทรทัศน์หรือสื่ออย่างอื่น เป็นต้น

5. ลักษณะเฉพาะสื่อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของสื่อที่มีผลต่อการเลือกสื่อของผู้รับสาร เช่น หนังสือพิมพ์ให้รายละเอียดที่ดีกว่า ราคาลูก สามารถพกพาไปไหนๆ ได้ ขณะที่ โทรทัศน์ทำให้เห็นภาพที่เป็นจริง มีเสียง และมีความเร้าใจมากกว่า

สมควร กวียะ กล่าวว่า ผู้รับสารมีกระบวนการเลือกรับรู้ ที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ทักษะ ความรู้สึกนึกคิด แม้ว่าจะมีการเตรียมการอย่างดีในการสื่อสาร มีการใช้ผู้ส่งสารที่มีความสามารถและความน่าเชื่อถือ หรือใช้สื่อที่มีสมรรถนะสูง แต่การสื่อสารก็อาจล้มเหลวได้ ถ้าข่าวสารที่ส่งไปนั้นไม่สอดคล้องกับทักษะ หรือความต้องการของผู้รับสาร ซึ่งในกระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน (สมควร กวียะ, 2540: 114) กล่าวคือ

1. การเลือกเปิดรับและเลือกสนใจเนื้อหาของสื่อ (Selective Exposure/Attention) ผู้รับสารมีแนวโน้มจะเลือกเปิดรับ หรือสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่มีอยู่จำนวนมากมายหลายแห่ง ให้สอดคล้องตามแนวคิด ทักษะ ความเชื่อของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่สื่อสารในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความคิดหรือความสนใจ

2. การเลือกรับรู้ และตีความหมายเนื้อหาของสื่อ (Selective Perception/ Interpretation) เมื่อผู้รับสารเปิดรับข่าวสารแล้ว จะเลือกการรับรู้ และตีความหมายของข่าวสารแตกต่างกันไปตามความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดของตนเอง

3. การเลือกจดจำเนื้อหาของสื่อ (Selective Retention) แนวโน้มการเลือกจดจำสาร มักขึ้นอยู่กับความสนใจ ความต้องการ และสอดคล้องกับทักษะ ความเชื่อของแต่ละบุคคล

อรรถณ ปิณฑน์โอวาท มีแนวคิดสอดคล้องกับ สมควร กวียะ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดย อรรถณ กล่าวว่า แม้ว่าสื่อ ซึ่งอาจเป็นสื่อบุคคล หรือสื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นช่องทางในการส่งข่าวสารให้แก่ผู้รับสาร จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

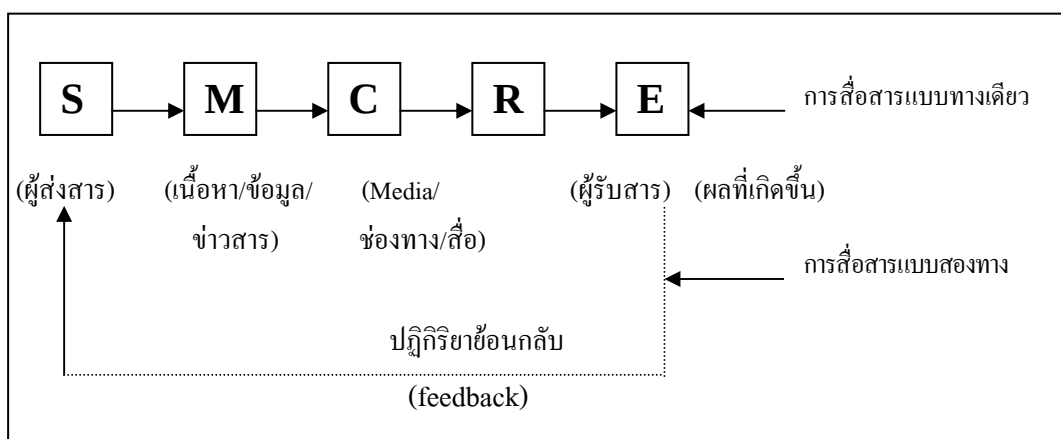
ทัศนคติและพฤติกรรม แต่อิทธิพลของข่าวสารและสื่อ จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับข่าวสารและผู้รับข่าวสาร ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ระหว่างข่าวสารกับความรู้ของผู้รับสาร ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงก็ได้ (อรรณณ ปิณฑน์โหวท, 2549: 38-39)

ประเภทของการสื่อสาร

การสื่อสาร มี 2 ประเภท (กาญจนา แก้วเทพ, เขียรชัย อิศรเดช และ สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2549) กล่าวคือ

1. การสื่อสารแบบทางเดียว (One – Way Communication) หมายถึง การสื่อสารที่เดินทางจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร แล้วไม่มีปฏิกิริยาย้อนกลับมาเลย

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two - Way Communication) หมายถึง การสื่อสารที่หลังจากผู้ส่งสาร ส่งเนื้อหาสารผ่านสื่อไปยังผู้รับแล้ว ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบรับย้อนกลับไปยังผู้ส่งข่าวสาร

ภาพที่ 2 การสื่อสารแบบทางเดียวและสองทาง

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ, เขียรชัย อิศรเดช และ สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2549: 10)

สุรสิทธิ์ วิฑารัฐ (2549: 29-36) กล่าวว่า ประเภทของการสื่อสารสามารถแบ่งได้หลายประเภท โดยทั่วไปนิยมแบ่งตามจำนวนของผู้ทำการสื่อสาร ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การสื่อสารภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งบุคคลคนเดียวนั้น จะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกัน

2. การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และเกิดปฏิกิริยาตอบสนองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

3. การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) หมายถึง การสื่อสารโดยผ่านช่องทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิตยสาร บทความต่างๆ เป็นต้น มนัส สุวรรณ (2531: 98-104) กล่าวว่า การใช้สื่อในการช่วยให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญ 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. สื่อที่มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นการให้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนต่างๆ สื่อในลักษณะนี้เน้นที่ตัวข่าวสารไปให้ถึงผู้รับเป็นจำนวนมากที่สุด

2. สื่อที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้รับ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา อาจเป็นการรณรงค์ในโอกาสสำคัญต่างๆ การอ้างอิงเหตุการณ์ หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสนใจ หรือเสริมด้วยป้ายโปสเตอร์หรือป้ายโฆษณา ในตำแหน่งที่สร้างหรือเร้าความสนใจของประชาชนตลอดเวลา

3. สื่อที่มุ่งให้ข้อมูลในรายละเอียดซึ่งอาจบันทึกไว้ในรูปของหนังสือ สมุดภาพ หรือเอกสารประกอบการค้นคว้า โดยสื่อใน 3 ลักษณะนี้มีความจำเป็นที่จะช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารออกไปสู่สาธารณะ และการได้ความคิดเห็นของสาธารณะในประเด็นและความห่วงกังวลกลับมา ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two –Way Communication) ซึ่งหากประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และมีการติดต่อสื่อสารทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จะทำให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มุมมอง ทัศนะซึ่งกันและกัน เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลเชื่อมโยงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ส่งผลให้เกิดความตระหนักและกลายเป็นพฤติกรรมของประชาชน คือการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ประชาชนต้องทราบคือ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สำหรับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ซึ่งเป็นสิทธิที่มีความสำคัญต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 56 และมาตรา 57 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และในปัจจุบันได้มีกฎหมายเฉพาะเพื่อรับรองสิทธิของประชาชนตามมาตราดังกล่าวแล้ว คือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการที่สื่อออกไปให้ประชาชนรับทราบนั้น จะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริง ไม่ปิดบังซ่อนเร้น เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาพิจารณาตัดสินใจ อันจะนำมาซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ให้คงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ อย่างซับซ้อน การที่มนุษย์จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพเพื่อให้คงอยู่คู่กับมนุษย์อย่างยั่งยืนนั้น เป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกๆ คนในสังคมโลกจะต้องร่วมมือร่วมใจกันในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะสามารถโยงใยไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จนเกิดเป็นความตระหนัก และกลายเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา คือการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่สุด สำหรับความหมายของความรู้ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

ความหมายของความรู้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่วไปในระดับกว้าง ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้ยังเห็น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2520) ได้ให้ความหมายของความรู้ ว่าความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น การได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2531 อ้างใน กัญญารัตน์ สุตสอาด, 2546: 31) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคม มนุษย์จะต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม ทั้งธรรมชาติและสังคม มนุษย์จึงต้องเข้าใจสิ่งแวดล้อมและสังคม และต้องรู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น กล่าวคือมนุษย์จะต้องหาความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสาเหตุและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ (2535) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชาและที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง พฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำไว้ อาจจะโดยการฝึก หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ทฤษฎี ซึ่งเกี่ยวกับกฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามิใช่ให้ความหมายของความรู้แตกต่างกันหลายความหมาย โดยผู้วิจัยสรุปความหมายได้ดังนี้ ความรู้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สิ่งที่พบเห็นหรือจากการศึกษาที่ผ่านกระบวนการจำ การคิด รวมถึงการเชื่อมโยงกับองค์ความรู้อื่นๆ ที่มนุษย์ได้รับและสะสมมา จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนเกิดเป็นความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับตัวแปรสองกลุ่ม โดยมีการสื่อสารเป็นตัวแปรต้น ส่วนตัวแปรตามคือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้ความรู้แก่ผู้รับสาร มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันจะมีผลนำไปสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติในที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริงหรือความคิด การหยั่งรู้หยั่งเห็น หรือสามารถเชื่อมโยงความคิดเข้ากับเหตุการณ์ได้

ระดับความรู้

ความรู้ ความคิด เป็นผลการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา เป็นพฤติกรรมที่แสดงว่าเป็นผู้มีความรู้ ความคิด

Bloom *et al.*, (1956 อ้างใน บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2549) ได้แบ่งระดับการรับรู้เป็น 6 ระดับ กล่าวคือ

1. รู้จำ (Knowledge) ได้แก่ ความสามารถในการจำหรือระลึกเรื่องราวที่เคยเรียนรู้ เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. เข้าใจ (Comprehension) ได้แก่ ความสามารถในการอธิบาย สื่อความหมายและขยายความในเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยคำพูดหรือเขียนด้วยภาษาของตนเอง
3. ประยุกต์ (Application) เป็นความสามารถที่จะต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในวิธีการ หลักการ แนวคิด หรือนามธรรมของเรื่องนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมได้
4. วิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะออกเป็นชิ้นส่วนย่อยๆ จัดเรียงลำดับของส่วนย่อยๆ นั้น ให้เห็นความสำคัญ เห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

5. สังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวม ผสมผสานส่วนย่อยๆ ให้เป็น เรื่องเดียวกัน โดยการจัดเรียงมีแบบแผนหรือโครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

6. ประเมิน (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ทั้งเนื้อหา และวิธีการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกำหนดขึ้นเองจากความรู้และ ประสบการณ์ หรืออาศัยแนวความคิดของผู้อื่นก็ได้

อย่างไรก็ตามการเกิดความรู้ไม่ว่าในระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึ กนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพจิตใจในบุคคลต่างกัน อันมีปัจจัยมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาและ สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิด และแสดงออกตามความคิด ความรู้สึกของตน (อรรถวธน์ ปิณฑน์โอวาท, 2549: 37)

หลักการเรียนรู้

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้ไปในทางที่ถูกต้องและดีกว่าเดิม พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมรวมกัน ไม่ใช่ จากตัวบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการที่จะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่เพียงไรนั้น จึงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมด้วย (สุชา จันทน์เอม, 2540: 152)

วินัย วีระพัฒนานนท์ กล่าวว่า การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมมีความจำเป็น เนื่องจากถ้าทุกคนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของตนเอง และของสังคม เพื่อความอยู่รอดในอนาคต ซึ่งจะเห็นว่า วินัย วีระพัฒนานนท์ มีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ดังกล่าวมาข้างต้น โดยวินัย วีระพัฒนานนท์ กล่าว อีกว่า การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม มีความจำเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (วินัย วีระพัฒนานนท์, 2541: 191-192)

1. การเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานแก่ชีวิต เป็นการเรียนรู้ในลักษณะเป็นความรู้พื้นฐานทั่วไป ที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ รู้จักการวิเคราะห์มูลเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบ ชีวิต และกับโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินชีวิตของ ตนเอง ครอบครัว และในส่วนสังคมที่ตนเองรับผิดชอบ

2. การเรียนรู้เพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นปัญหาของส่วนรวมทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก ดังนั้นการรับผิดชอบในการดูแลรักษาและแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม จึงไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนในสังคมโลก

3. การเรียนรู้เพื่อเป็นวิชาชีพ เนื่องจาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และแก้ไขในระยะยาว จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญ รอบรู้ในวิชาการสิ่งแวดล้อม เพื่อทำหน้าที่เป็นแกนนำรับผิดชอบในการป้องกันแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546: 14-15) ได้กล่าวถึงวิธีการและเทคนิคในการเสริมสร้างการเรียนรู้ มี 5 ประการ คือ

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจัดว่าเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความรู้จริง ไม่แยกการเรียนรู้จากการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสามารถสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมในการทำงานในขั้นตอนต่างๆ

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ นอกจาก การเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง ยังสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย เช่น การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

3. การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน หรือสถาบันในชุมชนและนำมาผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพและเงื่อนไขของท้องถิ่น

4. การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง หรือตัวอย่าง เช่น กรณีศึกษา การแสดงละคร เกมส์

5. การเรียนรู้จากการถ่ายทอด เป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้โดยตรง เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การบอกเล่า การบรรยาย การอภิปราย นิทรรศการ และสื่อ ต่างๆ

เกสินี จุฑาวิจิตร (2548:99-100) กล่าวว่า หลักการเรียนรู้บางประการ จะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการสื่อสาร ซึ่งจะสามารถช่วยก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ได้ กล่าวคือ

1. บุคคลจะมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษาเรื่องราวใดๆ ก็ตาม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย
2. การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์ โดยทั่วไปการสรรเสริญจะให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้มากกว่าการทำโทษ แต่บางครั้งการถูกทำโทษก็ก่อให้เกิดความรู้ได้เช่นเดียวกัน
3. การแสดงให้เห็นว่าควรทำอะไร ดีกว่าการบอกเฉยๆ เพราะการแสดงให้เห็นถึงวิธีการให้เห็นว่าควรทำอะไร เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการให้การเรียนรู้ในเรื่องที่ซับซ้อน
4. ทักษะที่ได้รับสารมีต่อผู้ส่งสาร จะมีผลต่อทัศนคติที่มีต่อสารนั้นด้วย
5. ความจำมีความสัมพันธ์กับความใหม่ของเรื่องราว หรือเหตุการณ์
6. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ คนเราจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อมีการทดลองทำ
7. การนำเสนอด้วยวิธีที่แปลกใหม่ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้มากกว่า

การวัดความรู้

การวัดความรู้ เป็นการวัดสมรรถภาพทางสมอง ในด้านการระลึกออกของความจำเกี่ยวกับเรื่องที่เคยมีประสบการณ์ หรือเคยรู้ เคยเห็น เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเพื่อความเหมาะสมกับการวัดความรู้ของแต่ละชนิด เครื่องมือที่นิยมใช้กันมากคือ แบบทดสอบ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535: 21) ซึ่งถือเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปให้ผู้ถูกสอบ ให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำทาง เพื่อให้สามารถสังเกตเห็น หรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทน

อันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น ซึ่งแบบทดสอบสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ (ไพศาล หวังพานิช, 2526: 35-36) กล่าวคือ

1. ข้อสอบปากเปล่า เป็นแบบทดสอบโดยได้ตอบด้วยวาจา หรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์

2. ข้อสอบแบบข้อเขียน ซึ่งสามารถแบ่งได้อีก 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 สอบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบาย บรรยาย หรือวิจารณ์ เรื่องราวที่เกี่ยวกับความรู้

2.2 แบบจำกัดคำตอบ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ถูกสอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินข้อความ ซึ่งมีอยู่ 4 แบบ คือ แบบถูกผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่มุ่งให้ผู้ถูกสอบแสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริง

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ดังกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความสำคัญพร้อม เชื่อมโยงเข้ากับงานวิจัยครั้งนี้ได้ว่า ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เป็นความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงความรู้ ความเข้าใจ การจดจำ การระลึกถึงประโยชน์ของแม่น้ำท่าจีน ซึ่งความรู้และประสบการณ์ของ บุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรม ดังนั้นหากบุคคลมี ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและประสบการณ์ที่ดีในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ก็จะส่งผลให้บุคคล เหล่านั้นเกิดความตระหนัก มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

เป็นที่ทราบดีว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติและสังคม เป็นหนึ่งในกระบวนการ สร้างความรู้ให้มนุษย์ ซึ่งความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ดังนั้นการให้ความรู้กับประชาชน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจ เมื่อประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ก็จะเห็นความสำคัญ เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การปฏิบัติ และจะส่งผลให้ประชาชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความหมายของความตระหนัก

Good (1973) ได้ให้ความหมายว่าความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงว่าจำได้
มีการรับรู้ หรือการที่บุคคลมีความสำนึกกับผิชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

Runes (1971) ได้ให้ความหมายของความตระหนัก อย่างจำกัดว่า ความตระหนักเป็น
การกระทำที่เกิดจากความสำนึก

Eysenck (1972) ได้ให้ความหมายของความตระหนักในแง่จิตวิทยาว่า ความตระหนักเป็น
ความสัมพันธ์ของความสำนึก (consciousness) และทัศนคติ (attitude) เป็นภาวะของจิตใจซึ่งไม่อาจ
แยกเป็นความรู้สึก หรือความคิดเพียงอย่างเดียวได้โดยเด็ดขาด

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2523) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า ความตระหนักเป็น
พฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้ (cognitive domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับ
ความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนักหมายถึงความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่
เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามีความหมายของ ความตระหนัก แตกต่างกันไปหลาย
ความหมาย โดยวิชัย สรุปความหมายได้ว่า ความตระหนัก เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึก
ความสำนึก หรือความสามารถรับรู้ แสดงความรู้สึกกับผิชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถ
แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ให้เกิดขึ้นในจิตใจได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยระยะเวลา
ประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นๆ

เมื่อพิจารณานิยามของความตระหนัก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า
ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ หมายถึง การที่บุคคลได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ
ความเสื่อมโทรมของแม่น้ำ และมีความคิดตลอดจนต้องการที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับปัญหา
ที่เกิดขึ้น เพื่อดูแลรักษาแม่น้ำให้กลับมามีคุณภาพได้ตามมาตรฐานและเพื่อความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักกับความรู้

ความตระหนักและความรู้นั้นมีความสัมพันธ์กันคือ ทั้งความตระหนักและความรู้ต่างก็เกี่ยวข้องกับการสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรอง โดยความตระหนักเป็นพฤติกรรมด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก (Affective Domain) ซึ่งเกือบคล้ายความรู้ เป็นพฤติกรรมต่ำสุดของความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ปัจจัยด้านความรู้สึกหรืออารมณ์นั้น จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้และความคิดเสมอ (ประสาธ อิศรปรีดา, 2533: 177) ส่วนความรู้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์การสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรองคิดหาเหตุผล แต่ความตระหนักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์การสัมผัสจากสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจ

แม้ว่าความรู้เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ที่ได้จากการสังเกตและการรับรู้ที่ต้องอาศัยระยะเวลา ส่วนความตระหนัก เป็นความรู้สึกในสภาวะจิตที่ไม่เน้นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะเกิดความตระหนักขึ้นมาได้นั้น จะต้องผ่านการมีความรู้มาก่อน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก

วราพร ศรีสุพรรณ (2539) มีแนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงเข้ากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนได้ โดย วราพร ศรีสุพรรณ กล่าวว่า การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ ประชาชนจะต้องมีจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมก่อน จิตสำนึกในที่นี้จะเป็นลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนัก (Awareness) และความรับผิดชอบ (Responsibility)

ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม จะอยู่บนพื้นฐานของความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของธรรมชาติและบนพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับขีดจำกัดในการดำรงอยู่ของมนุษย์ คือรู้และเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริง ส่วนความรับผิดชอบจะอยู่บนพื้นฐานที่มนุษย์เห็นความสำคัญของตนเองต่อสังคม มีความเชื่อในอำนาจของตนเองและเห็นความสำคัญของสิทธิส่วนรวม คือรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจสังคม และเข้าใจบทบาทของตนเองต่อสังคม

หากจะพิจารณาเรื่องความตระหนักในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นว่าความตระหนักในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นเป็นจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการก่อให้เกิดความตระหนักนั้น นอกจากจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดความรู้

ความเข้าใจแล้ว ยังต้องได้รับการปลูกฝังบ่มเพาะและขัดเกลา จากผู้ใกล้ชิด ผู้เลี้ยงดู บุคคลที่นับถือตั้งแต่วัยเด็กเช่นเดียวกับจริยธรรมด้านอื่นๆ เมื่อบุคคลมีจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม ก็จะทำให้เกิดความความตระหนักต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจ ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และสามารถนำมาใช้ในการอธิบายความตระหนัก และสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

Bandura (1977) เชื่อว่าการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ จะต้องวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขหรือสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งสิ่งนี้เป็นการเสริมแรงให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ แบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อมนั้นไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ มนุษย์ใช้สิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดพฤติกรรม และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมีส่วนสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์จะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน และจะกระทำพฤติกรรมที่ทำให้ผลทางบวก ซึ่งการตอบสนองผลของการกระทำ อาจเนื่องมาจาก

1. การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Information function) ข้อมูลข่าวสาร ที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมในอนาคต และจะมีการเลือกตอบสนองให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ
2. การจูงใจ (Motivation function) ความคาดหวังของบุคคลและความเชื่อในผลของการกระทำ จะส่งผลให้มีแรงจูงใจมากในการที่จะกระทำพฤติกรรมที่คาดหวังว่าตนจะได้รับ ความพึงพอใจอย่างสูง
3. การเสริมแรง (Reinforcing function) การที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใดๆ แล้วได้รับแรงเสริมด้านบวก จะส่งผลให้พฤติกรรมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นหรือคงอยู่

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ จึงมีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยมีแรงขับเคลื่อนพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีวภาพ การตอบสนองต่อรางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกสังคมลงโทษ โดยทฤษฎีนี้ เน้นการเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้บุคคลมีพฤติกรรมใหม่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

สถานการณ์ซึ่งเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมซ้ำจนกลายเป็นนิสัยของบุคคลนั้นในที่สุด

ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Development Theory)

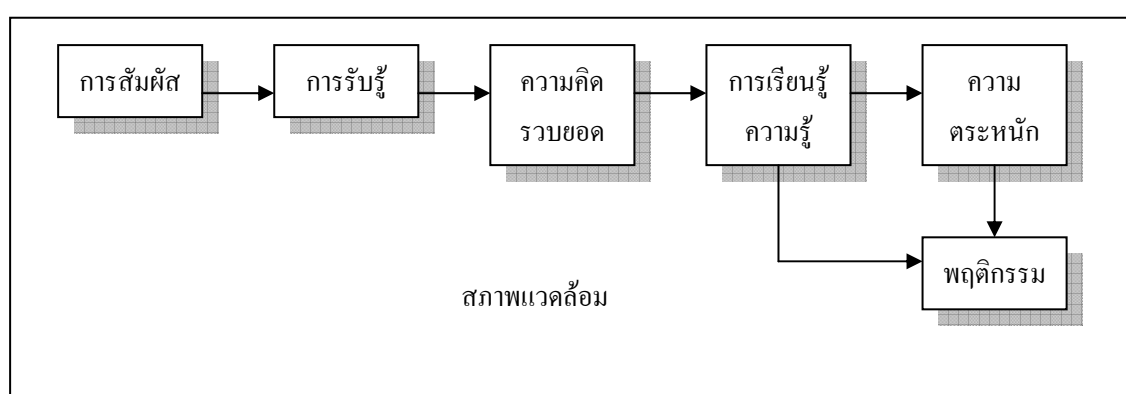
ทฤษฎีนี้ มีความเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมีพื้นฐานมาจากโครงสร้างทางพุทธิปัญญา โดยมีแรงขับพื้นฐานของจริยธรรม จากแรงขับทั่วไปของการยอมรับในความสามารถ ความมีคุณค่าในตัวเอง และความตระหนักในตนเอง พื้นฐานและหลักการของบรรทัดฐานทางจริยธรรมจะถูกสร้างขึ้นโดยประสบการณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ของสังคม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ต่อพัฒนาการทางจริยธรรม จะถูกกำหนดโดยความเจริญงอกงามของสติปัญญาและการกระตุ้นทางสังคม ทฤษฎีนี้เน้นว่าพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล จะเกิดและพัฒนาไปได้ ต้องอาศัยพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ในจิตใจของบุคคล โดยเฉพาะสติปัญญา กระบวนการทางความคิด อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ตลอดจนความสามารถในการหยั่งรู้บทบาทของผู้อื่น

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ จานงก์ อดิวัฒนสิทธิ์ ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาจริยธรรมที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิตใจ (Spiritual Development) ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างจิตสำนึก (Consciousness) ที่ดี จิตสำนึกที่รับผิดชอบ และรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจของบุคคล (จานงก์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2548: 120) ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการให้ความรู้ ศึกษาอบรม เห็นตัวอย่างที่เป็นของจริง และจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็กๆ และทำในครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เมื่อเด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี ก็จะทำให้ความตระหนักและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ทำให้การอนุรักษ์แม่น้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

สำหรับปัจจัยหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความตระหนักนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ คือลักษณะของสิ่งเร้า และลักษณะของบุคคลที่รับรู้ โดยลักษณะของสิ่งเร้าหรือคุณสมบัติของสิ่งเร้า จะเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้ อันจะไปสู่ความตระหนักต่อไป ส่วนลักษณะของบุคคลที่รับรู้ นั้น หมายถึงการที่บุคคลจะเกิดความตระหนัก

ต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้นเล็กน้อยแค่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส ตา หู จมูก ปาก และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้เดิม การสังเกตพิจารณา ความสนใจ ความตั้งใจ และความพร้อมที่จะรับรู้ การเห็นคุณค่า ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดความตระหนักแตกต่างกัน (สถิติ วงศ์สวรรค์, 2529: 73-105) ซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก

ที่มา: Good (1973: 54)

จากแผนภูมิจะเห็นว่าความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้ว ต่อไปก็จะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้านั้น และนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด และทั้งความรู้ และความตระหนักนี้ก็จะไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ ต่อไป

การวัดความตระหนัก

เนื่องจากความตระหนักนั้นเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อน เกี่ยวข้องกับความรู้สึกละเอียด ดังนั้น จึงต้องมีหลักการ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคเฉพาะ ที่จะนำมาวัดความตระหนัก

ซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์ นั้น มีหลายประเภท ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล, 2526: 201-303)

1. วิธีการสัมภาษณ์ อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน โดยสร้างคำถาม และมีคำตอบให้เลือกเหมือนกัน แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน เรียงลำดับไว้ก่อนหลังไว้อย่างดี หรือเป็นแบบไม่มีโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อ ใหญ่ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากๆ และคำถามก็จะเป็นไปตามโอกาสอันวณในขณะที่ สนทนากัน

2. แบบสอบถาม แบบสอบถามอาจเป็นชนิดปิด หรือเปิด หรือแบบผสม ระหว่างปิด หรือเปิดก็ได้

3. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องวัดชนิดให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีสิ่งที่กำหนดในรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่า ใช่ ไม่ใช่ก็ได้

4. มาตรฐานวัดอันดับคุณภาพ เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ ต้องการทราบความเข้มว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น

5. การให้ความหมายภาษาเทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาเป็นเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วยเสียงซึ่งเป็น “สัทกัป” และมักจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ ประกอบสัทกัปนั้นหลาย ๆ คู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้ว ช่องจะห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้ด้วยตัวเอง ถ้าใกล้ ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นด้วย

กล่าวโดยสรุป ความตระหนักมีความสัมพันธ์กับความรู้ เนื่องจากความตระหนักเป็น พฤติกรรมทางอารมณ์และจิตใจ ที่ก่อตัวขึ้นจากการที่ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจ จนมี การใช้จิตไตร่ตรองนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด ในการสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเสียก่อน โดยที่สื่อมวลชน และสื่อบุคคล จะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งการสร้างความตระหนักนั้นต้องเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว เป็นเรื่องที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เนื่องจาก ประชาชนจะสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ ซึ่งจะสามารถพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในระดับมหภาคได้ และเชื่อมโยงไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนได้ในที่สุด

ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแม่น้ำท่าจีน

แม่น้ำท่าจีน นับว่าเป็นแม่น้ำหลักใน 25 แม่น้ำที่สำคัญของประเทศไทย เป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญอันดับสองของประเทศและลุ่มน้ำภาคกลางรองจากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีนแยกจากฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลมะขามเต่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร มีความยาวทั้งสิ้น 325 กิโลเมตร (กรมควบคุมมลพิษ, 2543: 4) แม่น้ำท่าจีนมีชื่อเรียกหลายชื่อ ดังนี้ ช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท เรียกว่า “แม่น้ำมะขามเต่า” ไหลผ่านจังหวัด สุพรรณบุรี เรียกว่า “แม่น้ำสุพรรณบุรี” ไหลผ่านจังหวัดนครปฐม เรียกว่า “แม่น้ำนครชัยศรี” และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร เรียกว่า “แม่น้ำท่าจีน” เพราะบริเวณที่แม่น้ำไหลออกทะเลที่ตำบลบางหญ้าแพรก และตำบลโคกกรากนั้น เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวจีนที่เดินทางมาทางทะเล และมาขึ้นที่ท่าแห่งนี้ ซึ่งตามทางภูมิศาสตร์ การกำหนดชื่อแม่น้ำจะใช้ชื่อที่ปลายน้ำ ดังนั้นแม่น้ำสายนี้ซึ่งมีชื่อถึง 4 ชื่อ จึงได้ชื่อว่า แม่น้ำท่าจีน

พื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน มีระดับความสูงต่ำของพื้นที่แตกต่างกัน ระหว่าง 1-1,500 เมตร หรือเฉลี่ยประมาณ 77 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่เป็นที่ราบสูงและภูเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่กระจายตัวอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำท่าจีน มีลำน้ำสาขาที่สำคัญคือ ห้วยกระเสียว ที่จังหวัดสุพรรณบุรี การใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การประมง การอนุรักษ์สัตว์น้ำ และเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค และบริโภคของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งน้ำดิบที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียและของเสียจากกิจกรรมต่างๆ ภายหลังการใช้ประโยชน์แล้วในด้านการเกษตร จึงทำให้แม่น้ำท่าจีนประสบปัญหาเน่าเสีย และเสื่อมโทรมอย่างมาก

แหล่งกำเนิดน้ำเสียในกลุ่มน้ำท่าจีน ในภาพรวมสามารถแบ่งประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นต้นเหตุการเกิดมลพิษ ได้เป็น 3 ประเภท คือ น้ำเสียจากชุมชนร้อยละ 30 น้ำเสียจากอุตสาหกรรมร้อยละ 33 และน้ำเสียจากเกษตรกรรม ร้อยละ 37 ซึ่งประกอบด้วย น้ำเสียจากฟาร์มสุกร ร้อยละ 23 น้ำเสียจากบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ร้อยละ 12 และน้ำเสียจากฟาร์มเป็ดร้อยละ 2 ตามลำดับ

การกำหนดขอบเขตและประเภทของแหล่งน้ำในแม่น้ำท่าจีน

ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน ข้อ 8 ได้ให้กรมควบคุมมลพิษกำหนดประเภทของแหล่งน้ำผิวดิน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 111 ตอนที่ 16ง ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาคุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีน กรมควบคุมมลพิษ จึงกำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำท่าจีน ออกเป็น 3 ช่วง คือ แม่น้ำท่าจีนตอนบน แม่น้ำท่าจีนตอนกลาง แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง (กรมควบคุมมลพิษ, 2543: 7)

แม่น้ำท่าจีนเป็นแม่น้ำที่มีปัญหารุนแรงในด้านมลพิษทางน้ำ คุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนและคูคลองสาขาหลายแห่งมีสภาพเสื่อมโทรมมาโดยตลอด ที่ผ่านมาสํานักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5 ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อฟื้นฟูสภาพและคุณภาพน้ำในแม่น้ำและคูคลองอย่างต่อเนื่อง ทำให้น้ำในแหล่งน้ำดังกล่าวมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพดีขึ้น จากการดำเนินการติดตามตรวจวัดคุณภาพน้ำตลอดลำน้ำในแม่น้ำท่าจีนและคูคลองสาขาของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5 ในปี พ.ศ. 2548 สรุปผลได้ ดังนี้ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5, 2550: 19-20)

แม่น้ำท่าจีนตอนบน เริ่มตั้งแต่ประตูระบายน้ำโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ขึ้นไปทางเหนือถึงบ้านปากคลองมะขามเต่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท (กิโลเมตรที่ 202 ถึง 325) มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ประเภทที่ 3) สำหรับเพื่อการอุปโภค บริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ก่อนใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรได้ (มาตรฐานกำหนดให้เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 คือแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติก่อน และผ่านการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง การว่ายน้ำและกีฬา

ทางน้ำ ต้องมีค่าออกซิเจนละลายในน้ำไม่ต่ำกว่า 6 mg / l และค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ไม่เกิน 1.5 mg / l)

แม่น้ำท่าจีนตอนกลาง เริ่มตั้งแต่หน้าที่ว่าการอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ขึ้นไปทางเหนือถึงประตูระบายน้ำอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (กิโลเมตรที่ 82 ถึง 202) มีคุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างเสื่อมโทรม (ประเภทที่ 4) สำหรับใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษก่อน แต่ยังสามารถใช้เพื่อการอุตสาหกรรมได้ (มาตรฐานกำหนดให้เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 คือแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภทและสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติก่อน และผ่านการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และการเกษตร ต้องมีค่าออกซิเจนละลายในน้ำไม่ต่ำกว่า 4.0 mg / l และค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ไม่เกิน 2.0 mg / l)

แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง เริ่มตั้งแต่ปากแม่น้ำท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ขึ้นไปทางเหนือจนถึงหน้าที่ว่าการอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (กิโลเมตรที่ 0 ถึง 82) มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก (ประเภทที่ 5) ใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมเท่านั้น (มาตรฐานกำหนดให้เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 4 คือแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภทและสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติก่อน และผ่านการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และการอุตสาหกรรม ต้องมีค่าออกซิเจนละลายในน้ำไม่ต่ำกว่า 2.0 mg / l และค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ไม่เกิน 4.0 mg / l)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สัญญา สุติพันธุ์วิหาร (2539) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติทุกกิจกรรม พบว่า เพศ อายุ และอาชีพที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนในทุกกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับรายได้ ระดับการศึกษา กรรมสิทธิ์ถือครองที่อยู่อาศัย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่อย่างใด

กรณีศึกษา ประกอบทรัพย์ (2540) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ของสมาชิกสภาตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสมาชิกสภาตำบลที่มีตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ความตระหนัก และการปฏิบัติที่ต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.001, 0.001, 0.001 ตามลำดับ สำหรับสมาชิกสภาตำบลที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อปี ระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่ง การรับรู้ข่าวสาร และการเข้ารับการอบรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน

ประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ใน ระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารด้าน สิ่งแวดล้อม การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพ็ญรพี ฝูงกลิ่น (2543) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทาง อากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ กรณีศึกษา ตำบลสบป่าด อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาพิษทางอากาศจาก โรงไฟฟ้าแม่เมาะอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับความต้องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และการได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ สำหรับ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการได้รับผลกระทบจากมลพิษทาง อากาศ

สงบสุข ลีละบุตร (2543) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพทางสังคม ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยพบว่า เพศชาย กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป กลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในระดับสูง และกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคม จะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

นุชลดา สืบไม้ (2546) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง กรณีศึกษา ชุมชนริมแม่น้ำท่าบลท่าเรือ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง พบว่า ระดับการศึกษา การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำแม่กลอง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และการได้รับข้อมูลข่าวสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน สถานภาพในชุมชน ระยะทางจากบ้านถึงแม่น้ำแม่กลอง และความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กัญญารัตน์ สุดสอาด (2546) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตลาดริมน้ำดอนหวาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการค้าของตลาดริมน้ำดอนหวาย จำนวน 186 คน เพศหญิง 127 คน เพศชาย 59 คน มีอายุระหว่าง 36-45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า ภูมิถิ่นอาศัยส่วนใหญ่มาจากที่อื่นมีระยะเวลาอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปี ประกอบกิจการประเภทร้านผักและผลไม้มากที่สุดและส่วนมากไม่ได้เข้าร่วมสมาชิกกลุ่ม แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ได้แก่ โทรทัศน์ การรับทราบข่าวสารประมาณ 1-3 ครั้งต่อเดือน ไม่มีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตลาดริมน้ำดอนหวาย ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิถิ่นอาศัย การเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชน ประเภทกิจการ แหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ก็ตาม สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาในรูปแบบของการออกเงินช่วยเหลือ และมักเป็นฝ่ายปฏิบัติตามนโยบายมากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมประมวลผล

ศิววุฒิ เนียมวัฒนะ (2547) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ผลการวิจัย

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในชุมชนเขตเทศบาลนครนนทบุรี ในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา ในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านร่วมวางแผนเพื่อกำหนดปัญหา ด้านร่วมปฏิบัติและดำเนินการ ด้านร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และด้านร่วมติดตามและประเมินผลนั้น ผลลัพธ์ที่ได้คือมีส่วนร่วมบ้าง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการชุมชน การเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีกิจกรรม เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเข้ารับการอบรม และความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

อำนาจ สันติชีวิน (2547) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนคร ระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต เทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง ได้แก่ อายุ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม และความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำ ระยอง ส่วนปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ แม่น้ำ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์แม่น้ำระยอง

ธิดารัตน์ สุภาพ (2548) ศึกษาเรื่อง ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในอำเภอบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนมากมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูงและ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรต่างๆ คือ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการอยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่จำแนก ความแตกต่างของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่พบว่า เพศ และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่จำแนกความแตกต่างกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

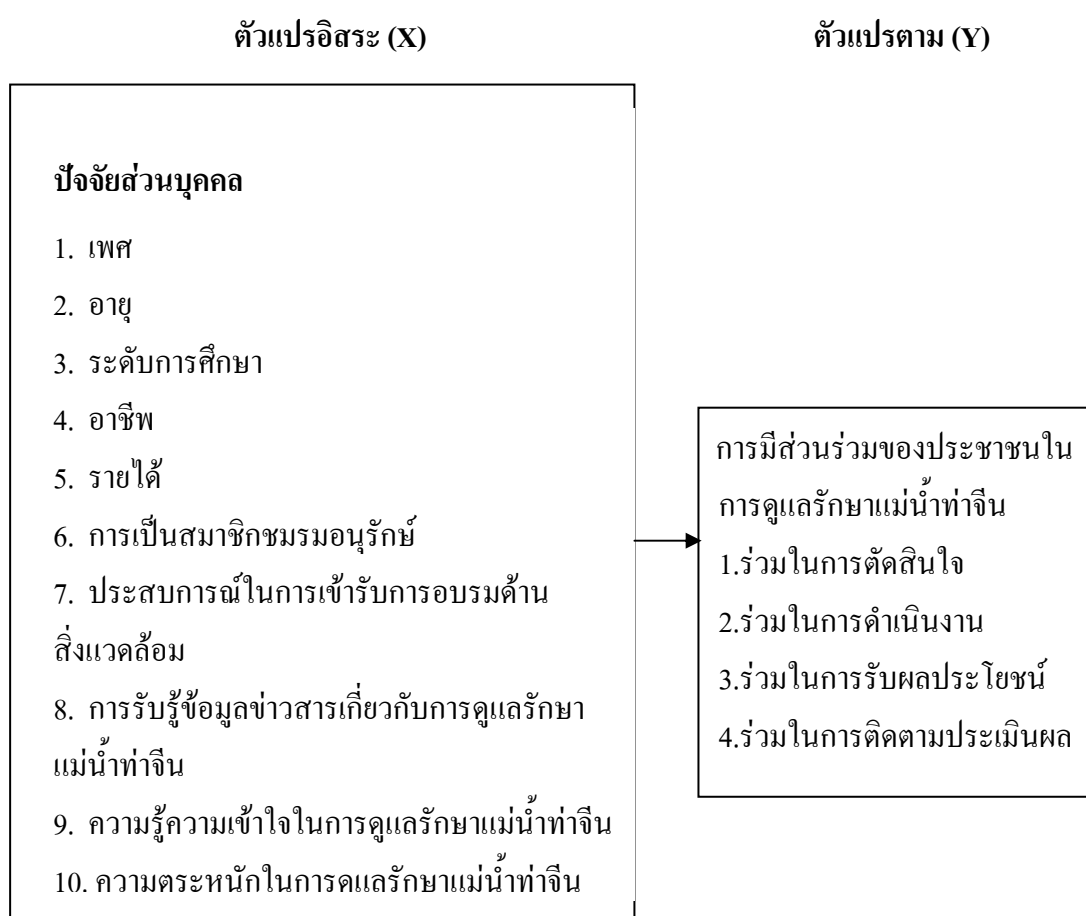
ชลลดา แฉงทนงค์ (2549) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต เทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง อยู่ในระดับน้อย และผลการทดสอบ สมมติฐานพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจ ในการอนุรักษ์แม่น้ำ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำ มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง ส่วนเพศ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ และความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำไม่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง

ตัวแปรที่ใช้กับการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยอาศัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและลักษณะขั้นตอนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยมีกรอบแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
2. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
3. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
4. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
5. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
6. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
7. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
8. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
9. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน
10. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการและอุปกรณ์

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีตามปัจจัย ส่วนบุคคล ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้า จากวารสาร ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้ได้มา ซึ่งข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรที่วิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 26,632 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี, 2550)

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2550 จาก 3 ตำบล คือตำบลท่าพี่เลี้ยง ตำบลท่าระหัด และตำบลรั้วใหญ่ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 26,632 คน และได้ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (Yamane, 1973 อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2534) โดยทำตามขั้นตอนดังนี้

1. การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (Sample size) ใช้สูตรของ Taro Yamane ดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ศึกษา

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

กลุ่มตัวอย่างอำเภอบางปลาม้า จากประชากรทั้งหมด 26,632 คน

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{26,632}{1 + 26,632 (0.05)^2} \\ n &= 394 \end{aligned}$$

ดังนั้นขนาดตัวอย่าง = 394 คน

2. เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวนชุมชนรวมทั้งหมด 16 ชุมชน จึงเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชุมชน

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี (ชุมชน)	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. วัดป่าเลไลยก์	1,519	22
2. คูเมืองสุพรรณบุรี	2,106	31
3. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	1,501	22
4. วัดประตูลำธาร	2,000	30
5. วัดพระรูป	2,037	30
6. วัดศรีบัวบาน	763	11
7. วัดหอยโข่ง	1,557	23
8. วัดโพธิ์กลาน	1,263	19
9. วัดไชนาวาส	2,199	33
10. วัดสุวรรณภูมิ	2,693	40
11. ตลาดใหม่	986	15
12. พระพันวษา	1,421	21
13. วัดปราสาททอง	1,680	25
14. วัดไทรย์	1,340	20
15. สยามจีน	2,250	33
16. เนรแก้ว	1,317	19
รวม	26,632	394

ที่มา: สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี (2550)

3. จากนั้นแจกแบบสอบถามโดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีจับสลากจากบ้านเลขที่ที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยแบ่งตามชุมชน และเก็บข้อมูลบ้านละ 1 คน สำหรับกรณีที่ไม่มีผู้อยู่ในบ้านให้เก็บหลังถัดไป จนกระทั่งได้จำนวนตัวอย่างครบ 394 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม มีดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสิทธิภาพในการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ลักษณะคำถามเป็นแบบ Rating Scale โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

รับรู้ข่าวสารเป็นประจำ	2	คะแนน
รับรู้ข่าวสารเป็นบางครั้ง	1	คะแนน
ไม่เคยรับรู้ข่าวสาร	0	คะแนน

จากนั้นรวบรวมคะแนนทั้งหมดเพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างในการแปลข้อมูลโดยรวมและรายข้อใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำโดยใช้วิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{2 - 0}{3} = 0.66$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้แปลความหมายการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 1.34 - 2.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับสูง
- ค่าเฉลี่ย 0.67-1.33 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 0.00 -0.66 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับต่ำ

3. แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำนวน 15 ข้อ โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) โดยมีคำตอบที่ถูกต้อง ดังนี้ ข้อที่ตอบใช่ คือข้อ 1, 2, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15 และข้อที่ตอบไม่ใช่ คือข้อ 3, 4, 7, 10, 11 และเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

ตอบ ถูก หมายถึงรู้	ให้คะแนน	1 คะแนน
ตอบ ผิด หมายถึงไม่รู้	ให้คะแนน	0 คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง และความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำ โดยมีวิธีการคำนวณ ความกว้างของระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{1 - 0}{3} = 0.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.67 -1.00 หมายถึง ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 0.34 -0.66 หมายถึง ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 0.00 -0.33 หมายถึง ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับต่ำ

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert's Scale มาปรับใช้ ซึ่งเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

เมื่อรวบรวมและแจกแจงความถี่แล้ว ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งระดับความตระหนักรู้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความตระหนักต่ำ ความตระหนักปานกลาง ความตระหนักสูง โดยมีวิธีการคำนวณความกว้างของระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้แปลความหมายความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับต่ำ

5. แบบสอบถามเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มีจำนวน 26 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เป็นประจำ	5	คะแนน
เกือบประจำ	4	คะแนน
เป็นบางครั้ง	3	คะแนน
น้อยครั้ง	2	คะแนน
ไม่เคย	1	คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมระดับต่ำ การมีส่วนร่วมระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมระดับสูง โดยมีวิธีการคำนวณความกว้างของระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้แปลความหมายความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับสูง
 คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับต่ำ

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาไปทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามว่าตรงตามจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัย นำแบบสอบถามทั้งหมด ไปทดสอบกับประชาชนในเขตเทศบาลเมือง สุพรรณบุรี ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ ดังนี้

2.1 กรณีที่มีเพียง 2 คำตอบ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ ซึ่งในที่นี้คือ แบบสอบถามในด้านความรู้ความเข้าใจ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีของ Kuder Richardson (KR 20) (อัญริย์ จันทลักขณา, 2549: 27-30) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.759 ซึ่งมีค่าสูงอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้

2.2 กรณีที่มีคำตอบตั้งแต่ 2 คำตอบขึ้นไป ซึ่งในที่นี้คือ แบบสอบถามในด้าน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) (อัญริย์ จันทลักขณา, 2549: 31-34) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าสูงอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ ดังนี้

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.868

ด้านความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.826

ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.957

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1.1 สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เพื่อขอจำนวนประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยเดินทางไปยังเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เพื่อพบประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัย คือ กลุ่มเพื่อน และผู้ที่คุ้นเคยกับประชาชนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการอบรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในแบบสอบถามก่อนเข้าสู่พื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ซึ่งได้ออกไปเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบพร้อมทั้งสัมภาษณ์ และผู้วิจัยรอรับ ในวันที่ 1 -17 กุมภาพันธ์ 2551

1.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลทั้ง 4 ส่วน ในแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผล

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วน มาลงรหัสตัวเลขตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละส่วน แล้วจึงนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากหนังสือ ตำรา บทความ ผลงานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้า และใช้อ้างอิงในการเขียนรายงานผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างน่าเชื่อถือ จึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เลขหมายประจำแบบสอบถาม โดยเริ่มจากฉบับแรกถึงฉบับสุดท้ายตามลำดับ เพื่อสะดวกในการดำเนินการขั้นต่อไปและสะดวกต่อการตรวจสอบในภายหลัง

2. ลงรหัสในแบบสอบถามเพื่อประมวลผล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อนำผลวิเคราะห์มาใช้ทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกชมรม และประสบการณ์การเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบาย ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความตระหนักของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
3. t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม
4. F-test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่าง จะใช้วิธี ของ LSD วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่
5. คำนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีตามปัจจัยส่วนบุคคลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 ชุด รวมถึงการศึกษาค้นคว้าจากวารสาร ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำ ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ และความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2550 จาก 16 ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 394 คน โดยมีข้อมูลทั่วไปของประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสิทธิภาพในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=394)			
ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	185	46.95
	หญิง	209	53.05
	รวม	394	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 31 ปี	74	18.80
	31 – 40 ปี	115	29.18
	41 – 50 ปี	97	24.61
	51 ปีขึ้นไป	108	27.41
	รวม	394	100.00
	ค่าเฉลี่ยอายุของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) = 43 ปี		
	มัธยฐาน (Median) = 41 ปี		
	ฐานนิยม (Mode) = 45 ปี		
ระดับการศึกษา	ระดับประถม	134	34.01
	ระดับมัธยมศึกษา	95	24.11
	สายวิชาชีพ (ปวช. ปวส. ปวท.)	80	20.30
	ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	76	19.28
	อื่น ๆ	9	2.30
	รวม	394	100.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n=394)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน	49	12.44
ค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว	183	46.45
รับจ้าง หรือ เกษตรกรรม	111	28.17
นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน	51	12.94
รวม	394	100.00
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	133	33.75
5,001 – 10,000 บาท	100	25.38
10,001 – 15,000 บาท	35	8.90
15,001 – 20,000 บาท	32	8.12
มากกว่า 20,000 บาท	52	13.20
ไม่มีรายได้ หรือไม่เปิดเผยรายได้	42	10.65
รวม	394	100.00
ค่าเฉลี่ยรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) = 12,387 บาท		
มัธยฐาน (Median) = 7,000 บาท		
ฐานนิยม (Mode) = 3,000 บาท		
การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ		
เป็นสมาชิกชมรม	22	5.58
- ชมรมเรารักแม่น้ำสุพรรณ	8	2.04
- ชมรมสิ่งแวดล้อมสุพรรณบุรี	8	2.04
- ชมรมอนุรักษ์แม่น้ำ	2	0.50
- ชมรมพระพันวษาหัวใจ	1	0.25
- ชมรมแม่บ้านพื้นที่สีเขียว	1	0.25
- ชมรมอนุรักษ์ป่าไม้	1	0.25
- ชมรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม	1	0.25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n=394)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิกชมรม	372	94.42
รวม	394	100.00
ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม		
เคย	130	33.00
ไม่เคย	264	67.00
รวม	394	100.00

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ และประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้คือ

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.05 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.95 ตามลำดับ

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.18 รองลงมาคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.41 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.61 และอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.80 ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยอายุของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) เท่ากับ 43 ปี มัชฐาน (Median) เท่ากับ 41 ปี และฐานนิยม (Mode) เท่ากับ 45 ปี

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับประถม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.01 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.11 สายวิชาชีพ (ปวช. ปวส. ปวท.) คิดเป็นร้อยละ 20.30 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.28 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.45 รองลงมา คือ เกษตรกรรม หรือรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 28.17 นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือ แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.94 และรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 12.44 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมา มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.38 รายได้มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.20 ไม่มีรายได้ หรือไม่เปิดเผยรายได้ คิดเป็นร้อยละ 10.65 รายได้ 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.90 และรายได้ 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.12 ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) เท่ากับ 12,387 บาท มัชฌิม (Median) เท่ากับ 7,000 บาท และฐานนิยม (Mode) เท่ากับ 3,000 บาท

การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 94.42 และเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 5.58 ซึ่งมี 7 ชมรม ดังนี้คือ ชมรมเรารักแม่น้ำสุพรรณ คิดเป็นร้อยละ 2.04 ชมรมสิ่งแวดล้อมสุพรรณบุรี คิดเป็นร้อยละ 2.04 ชมรมอนุรักษ์แม่น้ำ คิดเป็นร้อยละ 0.50 ชมรมพระพันวษาหัวใจ คิดเป็นร้อยละ 0.25 ชมรมแม่บ้านพื้นที่สีเขียว คิดเป็นร้อยละ 0.25 ชมรมอนุรักษ์ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 0.25 และชมรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 0.25 ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 67.00 และเคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 33.00 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ จะแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำด้านต่างๆ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำทำเงินของกลุ่มตัวอย่าง

(n=394)						
แหล่งข่าวสาร	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	$\bar{X}$	S.D	ระดับการรับรู้
สื่อบุคคล ($\bar{X} = 0.73$)						
1. บุคคลในครอบครัว	74 (18.8%)	223 (56.6%)	97 (24.6%)	0.94	0.657	ปานกลาง
2. เพื่อนฝูง	51 (12.9%)	237 (60.2%)	106 (26.9%)	0.86	0.616	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่ของเทศบาล	68 (17.3%)	166 (42.1%)	160 (40.6%)	0.77	0.725	ปานกลาง
4. ผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น	48 (12.2%)	157 (39.8%)	189 (48%)	0.64	0.689	ต่ำ
5. เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำทำเงิน	28 (7.1%)	121 (30.7%)	245 (62.2%)	0.45	0.625	ต่ำ
สื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์ ($\bar{X} = 0.72$)						
1. โทรทัศน์	155 (39.3%)	158 (40.1%)	81 (20.6%)	1.19	0.752	ปานกลาง
2. วิทยุ	78 (19.8%)	226 (57.4%)	90 (22.8%)	0.97	0.653	ปานกลาง
3. หนังสือพิมพ์	94 (23.9%)	204 (51.8%)	96 (24.4%)	0.99	0.695	ปานกลาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=394)						
แหล่งข่าวสาร	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	$\bar{X}$	S.D	ระดับการรับรู้
			เลย			
4. อินเทอร์เน็ต	32 (8.1%)	72 (18.3%)	290 (73.6%)	0.35	0.624	ต่ำ
5. หอกระจายข่าว	74 (18.8%)	182 (46.2%)	138 (35.0%)	0.84	0.716	ปานกลาง
6. ไปสเตอร์ / แผ่นพับ	26 (6.6%)	126 (32.0%)	242 (61.4%)	0.45	0.617	ต่ำ
7. วารสาร, นิตยสาร, เอกสารทางวิชาการ	29 (7.4%)	136 (34.5%)	229 (58.1%)	0.49	0.631	ต่ำ
8. เอกสารทางราชการ	27 (6.9%)	123 (31.2%)	244 (61.9%)	0.45	0.621	ต่ำ
ภาพรวมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร				0.73	0.410	ปานกลาง

ผลจากการวิเคราะห์ตามตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากสื่อบุคคล มากกว่าจากสื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์ นั่นคือ รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73 และรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากสื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 ตามลำดับ และถ้าพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละแหล่งข่าวสาร พบดังนี้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 0.94 รองลงมา คือ รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนฝูงอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.77 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่นอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64 และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนน้อยที่สุด ซึ่งระดับการรับรู้อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.45 ตามลำดับ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากโทรทัศน์มากที่สุดซึ่งระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 1.19 รองลงมา คือ รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.99 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากวารสาร นิตยสาร เอกสารทางวิชาการ อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.49 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโปสเตอร์ / แผ่นพับ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก เอกสารทางราชการ อยู่ในระดับต่ำเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.45 และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด ซึ่งระดับการรับรู้อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.35 ตามลำดับ

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

(n=394)					
ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ	ตอบถูก	ตอบผิด	$\bar{X}$	S.D	ระดับความรู้
1. การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ในการอุปโภค และบริโภค ในระยะยาว	374 (94.9%)	20 (5.1%)	0.95	0.220	สูง
2. น้ำเป็นทรัพยากรที่หายาก และมีจำนวนจำกัด ควรจะต้องวางแผนการใช้น้ำเพื่ออนาคตข้างหน้า	360 (91.4%)	34 (8.6%)	0.91	0.281	สูง
3. มนุษย์ไม่จำเป็นต้องดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะน้ำมีการไหลเวียนอยู่เสมอ และน้ำในแม่น้ำสามารถฟื้นฟูสภาพด้วยตัวของมันเอง	288 (73.1%)	106 (26.9%)	0.73	0.444	สูง
4. การทิ้งขยะและระบายน้ำทิ้งจากครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ไม่สามารถทำให้น้ำเน่าเสียได้ เพราะมีปริมาณน้อย สามารถย่อยเองได้ โดยธรรมชาติ	288 (73.1%)	106 (26.9%)	0.73	0.444	สูง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n=394)					
ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ	ตอบถูก	ตอบผิด	$\bar{X}$	S.D	ระดับ ความรู้
5. การก่อสร้างร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำ ย่อมส่งผล กระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำ	337 (85.5%)	57 (14.5%)	0.86	0.352	สูง
6. การทำเกษตรกรรมก่อให้เกิดน้ำเน่าเสีย เนื่องจากมี การทิ้งสารเคมีลงในแม่น้ำ	326 (82.7%)	68 (17.3%)	0.83	0.378	สูง
7. น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ที่เป็นสาเหตุ ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย	205 (52.0%)	189 (48.0%)	0.52	0.500	ปาน กลาง
8. การรณรงค์ใช้ถังดักไขมัน จะช่วยทำให้น้ำในแม่น้ำ มีคุณภาพดีขึ้น	331 (84.0%)	63 (16.0%)	0.84	0.367	สูง
9. การแก้ไขปัญหาเน่าเสียให้ได้ผล ทุกชุมชนควรมี ระบบบำบัดน้ำเสีย	331 (84.0%)	63 (16.0%)	0.84	0.367	สูง
10. การแก้ไขปัญหาเน่าเสีย และการดูแลคุณภาพ น้ำ เป็นหน้าที่ของรัฐ เท่านั้นไม่เกี่ยวกับประชาชน	303 (76.9%)	91 (23.1%)	0.77	0.422	สูง
11. การใช้มาตรการทางกฎหมาย จะช่วยในการดูแล รักษาแม่น้ำ ได้ดีกว่าการให้ข้อมูลข่าวสาร และ การศึกษาแก่ประชาชน	182 (46.2%)	212 (53.8%)	0.46	0.499	ปาน กลาง
12. ประชาชนผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย จะต้องเป็น ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ	199 (50.5%)	195 (49.5%)	0.51	0.501	ปาน กลาง
13. การบริหารจัดการน้ำ ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วม เช่น ประชาชนผู้ใช้น้ำ ส่วนราชการผู้วาง แผนการใช้น้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	337 (85.5%)	57 (14.5%)	0.86	0.352	สูง
14. การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อดูแลรักษาแม่น้ำ โดยประชาชนเป็นผู้จัดตั้ง จะสามารถดูแลรักษาฟื้นฟู แหล่งน้ำได้	298 (75.6%)	96 (24.4%)	0.76	0.430	สูง
15. รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนใน การจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบ คุณภาพน้ำ	321 (81.5%)	73 (18.5%)	0.81	0.389	สูง
ภาพรวมความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ			0.76	0.181	สูง

ผลจากการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76 เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า

คำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ข้อ 1 การดูแลรักษาแม่น้ำทำเงิน เป็นการรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ ทำให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ในการอุปโภคและบริโภคในระยะยาว เป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ซึ่งระดับความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 0.95 รองลงมา คือ ข้อ 2 น้ำเป็นทรัพยากรที่หายาก และมีจำนวนจำกัด ควรจะต้องวางแผนการใช้น้ำเพื่ออนาคตข้างหน้า มีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91 ข้อ 5 การก่อสร้างร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำ และข้อ 13 การบริหารจัดการน้ำ ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เช่น ประชาชนผู้ใช้น้ำ ส่วนราชการผู้วางแผนการใช้น้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 ข้อ 8 การรณรงค์ใช้ถังดักไขมัน จะช่วยทำให้น้ำในแม่น้ำมีคุณภาพดีขึ้น และข้อ 9. การแก้ไขปัญหาแม่น้ำเสียให้ได้ผล ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสียมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 ข้อ 6 การทำเกษตรกรรมก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียเนื่องจากมีการทิ้งสารเคมีลงในแม่น้ำ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 ข้อ 15 รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 ข้อ 10 การแก้ไขปัญหาแม่น้ำเน่าเสีย และการดูแลคุณภาพน้ำเป็นหน้าที่ของรัฐ เท่านั้นไม่เกี่ยวกับประชาชน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.77 ข้อ 14 การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อดูแลรักษาแม่น้ำ โดยประชาชนเป็นผู้จัดตั้งจะสามารถดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งน้ำได้ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76 ข้อ 3 มนุษย์ไม่จำเป็นต้องดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะน้ำมีการไหลเวียนอยู่เสมอและน้ำในแม่น้ำสามารถฟื้นฟูสภาพด้วยตัวของมันเอง และข้อ 4 การทิ้งขยะและระบายน้ำทิ้งจากครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ไม่สามารถทำให้น้ำเน่าเสียได้ เพราะมีปริมาณน้อย สามารถย่อยเองได้โดยธรรมชาติ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73 ข้อ 7 น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้นที่เป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสียมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.52 ข้อ 12 ประชาชนผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.51 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดคือ ข้อ 11 การใช้มาตรการทางกฎหมายจะช่วย

ในการดูแลรักษาแม่น้ำได้ดีกว่าการให้ข้อมูลข่าวสาร และการศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.46 ตามลำดับ

2.3 ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ

(n=394)

ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำทำเงิน	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D	ระดับความตระหนัก
1. การแก้ไขปัญหาหน้าแม่น้ำเสียเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน	201 (51.0%)	131 (33.2%)	49 (12.4%)	11 (2.8%)	2 (0.5%)	4.31	0.833	สูง
2. ท่านเห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายจัดการกับผู้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำอย่างจริงจัง	165 (41.9%)	141 (35.8%)	75 (19.0%)	10 (2.5%)	3 (0.8%)	4.15	0.870	สูง
3. ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ	171 (43.4%)	122 (31.0%)	77 (19.5%)	22 (5.6%)	2 (0.5%)	4.11	0.942	สูง
4. การใช้ถังดักไขมันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่ก็มีความจำเป็นสำหรับการบำบัดน้ำเสียขั้นต้น	89 (22.6%)	139 (35.3%)	109 (27.7%)	42 (10.7%)	15 (3.8%)	3.62	1.064	ปานกลาง
5. ขยะหรือถุงพลาสติกที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ควรนำไปทิ้งที่ถังขยะเพื่อไม่ให้ขยะเหล่านั้นหล่นลงไปแม่น้ำ	203 (51.5%)	101 (25.6%)	48 (12.2%)	33 (8.4%)	9 (2.3%)	4.16	1.075	สูง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=394)								
ความตระหนักในการ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D	ระดับ ความ ตระหนัก
6. การปล่อยน้ำเสียลง ในแม่น้ำแม่เพียง เล็กน้อยก็ทำให้เกิด ปัญหาน้ำเสียได้	156 (39.6%)	126 (32.0%)	72 (18.3%)	24 (6.1%)	16 (4.1%)	3.97	1.091	สูง
7. ท่านเห็นว่าควร ดำเนินผู้ที่ทิ้งขยะหรือ ของเสียลงสู่แม่น้ำ แม้ว่าจะทำให้เขาไม่ พอใจ	75 (19.0%)	130 (33.0%)	120 (30.5%)	36 (9.1%)	33 (8.4%)	3.45	1.148	ปาน กลาง
8. การรณรงค์ให้ ข้อมูลข่าวสารความรู้ ในการดูแลรักษา แม่น้ำแก่ประชาชน เป็นเรื่องจำเป็นเพราะ จะสามารถแก้ไข ปัญหาน้ำเน่าเสียได้ ในระยะยาว	184 (46.7%)	97 (24.6%)	75 (19.0%)	29 (7.4%)	9 (2.3%)	4.06	1.075	สูง
9. ท่านจะเข้าร่วม ประชุม หรืออบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เกี่ยวกับการดูแลรักษา แม่น้ำเมื่อมีโอกาส	110 (27.9%)	116 (29.4%)	122 (31.0%)	31 (7.9%)	15 (3.8%)	3.70	1.076	สูง
10. ท่านจะให้ความ ร่วมมือกับเทศบาล ในการเฝ้าระวัง และ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	117 (29.7%)	104 (26.4%)	103 (26.1%)	54 (13.7%)	16 (4.1%)	3.64	1.160	ปาน กลาง
ภาพรวมความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน						3.93	0.767	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวม อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า

คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ข้อ1. การแก้ไขปัญหาเน่าเสียเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน เป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักมากที่สุด ซึ่งมีความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.31 รองลงมา คือ ข้อ5 ขยะหรือถุงพลาสติกที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ควรนำไปทิ้งที่ถังขยะเพื่อไม่ให้ขยะเหล่านั้นหล่นลงไปแม่น้ำ ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ข้อ2 ท่านเห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายจัดการกับผู้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำอย่างจริงจัง ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ข้อ3 ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ข้อ 8 การรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำแก่ประชาชน เป็นเรื่องจำเป็นเพราะจะสามารถแก้ไขปัญหา เน่าเสียได้ในระยะยาว ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ข้อ6 การปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำแม้เพียงเล็กน้อยก็ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียได้ ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ข้อ9 ท่านจะเข้าร่วมประชุม หรืออบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำ เมื่อมีโอกาส ความตระหนักอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ข้อ10 ท่านจะให้ความร่วมมือกับเทศบาลในการเฝ้าระวัง และ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความตระหนักอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ข้อ4 การใช้ถังดักไขมันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่ก็มีความจำเป็นสำหรับการบำบัดน้ำเสียขั้นต้น ความตระหนักอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำน้อยที่สุด คือ ข้อ7 ท่านเห็นว่าควรดำเนินผู้ทิ้งขยะหรือของเสียลงสู่แม่น้ำ แม้ว่าจะทำให้เขาไม่พอใจ ซึ่งมีความตระหนักอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ จะแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านต่างๆ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

(n=394)								
ข้อความ	เป็นประจำ	เกือบ ประจำ	เป็น บางครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคยทำ	$\bar{X}$	S.D	ระดับการ มีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.69$ S. D = 0.935)								
1. ท่านเคยจับกลุ่ม เสวนา แสดงความ คิดเห็นถึงปัญหาน้ำเสีย อันเกิดจากเกษตรกรรม และชุมชน ที่มีต่อแม่ น้ำท่าจีน	39 (9.9%)	51 (12.9%)	166 (42.1%)	52 (13.2%)	86 (21.8%)	2.76	1.215	ปาน กลาง
2. ท่านได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับ กิจกรรมเพื่อการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีนจากรัฐ/ เทศบาล	26 (6.6%)	87 (22.1%)	143 (36.3%)	75 (19.0%)	63 (16.0%)	2.84	1.137	ปาน กลาง
3. ท่านพูดคุยกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ เทศบาลถึงปัญหาน้ำเสีย อันเกิดจากเกษตรกรรม และชุมชนในเทศบาล	29 (7.4%)	55 (14.0%)	121 (30.7%)	73 (18.5%)	116 (29.4%)	2.51	1.250	ปาน กลาง
4. ท่านเคยแสดงความ คิดเห็นในการศึกษา ปัญหา หรือตัดสินใจ วางแผนในการกำหนด กิจกรรมต่างๆ เพื่อการ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	23 (5.8%)	54 (13.7%)	128 (32.5%)	80 (20.3%)	109 (27.7%)	2.50	1.196	ปาน กลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=394)								
ข้อความ	เป็นประจำ	เกือบ เป็นประจำ	เป็น บางครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคยทำ	$\bar{X}$	S.D	ระดับการ มีส่วนร่วม
5. ท่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนที่ตัดสินใจดำเนินการโดยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	27 (6.9%)	58 (14.7%)	124 (31.5%)	95 (24.1%)	90 (22.8%)	2.59	1.187	ปานกลาง
6. ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเทศบาลที่ต่อเมื่อท่านได้พูดคุยปรึกษาดังข้อดีข้อเสีย กับประชาชนในชุมชนด้วยกันก่อน	44 (11.2%)	71 (18.0%)	155 (39.3%)	68 (17.3%)	56 (14.2%)	2.95	1.170	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.77$ S. D = 0.857)								
7. ท่านเคยแจ้งสาเหตุที่ทำให้แม่น้ำท่าจีนเน่าเสียแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	27 (6.9%)	39 (9.9%)	103 (26.1%)	79 (20.1%)	146 (37.1%)	2.29	1.250	ต่ำ
8. ท่านให้ความร่วมมือกับราชการและเอกชนในการทำกิจกรรมด้านการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน	45 (11.4%)	81 (20.6%)	165 (41.9%)	63 (16.0%)	40 (10.2%)	3.07	1.107	ปานกลาง
9. ท่านพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาการเน่าเสีย	40 (10.2%)	66 (16.8%)	162 (41.1%)	86 (21.8%)	40 (10.2%)	2.95	1.095	ปานกลาง
10. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันบำบัดน้ำเสียหรือให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาฟื้นฟู แม่น้ำท่าจีน	36 (9.1%)	62 (15.7%)	150 (38.1%)	68 (17.3%)	78 (19.8%)	2.77	1.199	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อความ						(n=394)		ระดับการมีส่วนร่วม
	เป็นประจำ	เกือบเป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยทำ	$\bar{X}$	S.D	
11. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล ฝ้าระวังเกี่ยวกับการนำเสียของแม่น้ำท่าจีน และเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	21 (5.3%)	60 (15.2%)	139 (35.3%)	77 (19.5%)	97 (24.6%)	2.57	1.168	ปานกลาง
12. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม เพื่อทำกิจกรรม ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	31 (7.9%)	32 (8.1%)	100 (25.4%)	46 (11.7%)	185 (47.0%)	2.18	1.314	ต่ำ
13. ท่านร่วมประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความจำเป็นของการบำบัดน้ำเสีย และการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	28 (7.1%)	43 (10.9%)	124 (31.5%)	68 (17.3%)	131 (33.2%)	2.41	1.247	ปานกลาง
14. ท่านเพิ่มความรู้ ทัศนคติ ในการเป็น ตัวการทำให้เกิดน้ำเสีย เช่น การใช้ยาฆ่าแมลง การใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตร ซึ่งอาจไหลลงสู่แม่น้ำได้	69 (17.5%)	81 (20.6%)	127 (32.2%)	52 (13.2%)	65 (16.5%)	3.09	1.301	ปานกลาง
15. ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และสร้างทัศนคติที่ดีแก่ บุตรหลานของท่าน	86 (21.8%)	80 (20.3%)	131 (33.2%)	62 (15.7%)	35 (8.9%)	3.30	1.225	ปานกลาง
16. ท่านอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการสร้าง หรือจัดทำระบบในการจัดการน้ำในพื้นที่	73 (18.5%)	69 (17.5%)	128 (32.5%)	59 (15.0%)	65 (16.5%)	3.07	1.314	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=394)								
ข้อความ	เป็นประจำ	เกือบ เป็นประจำ	เป็น บางครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคยทำ	$\bar{X}$	S.D	ระดับการ มีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.28$ S. D = 0.920)								
17. ท่านสามารถนำความรู้ ที่ได้จากการเข้าร่วม โครงการหรือกิจกรรมใน การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ประจำวันได้	73 (18.5%)	95 (24.1%)	152 (38.6%)	43 (10.9%)	31 (7.9%)	3.35	1.136	ปาน กลาง
18. ท่านรู้สึภาคภูมิใจ เมื่อโครงการหรือกิจกรรม ที่ท่านมีส่วนร่วม ก่อให้ เกิดประโยชน์ต่อตัวท่าน และคนส่วนใหญ่ในชุมชน	65 (16.5%)	112 (28.4%)	150 (38.1%)	44 (11.2%)	23 (5.8%)	3.39	1.069	ปาน กลาง
19. ท่านและคนในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจาก กิจกรรมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	79 (20.1%)	106 (26.9%)	123 (31.2%)	61 (15.5%)	25 (6.3%)	3.39	1.154	ปาน กลาง
20. ท่านสามารถใช้ประโยชน์ จากแม่น้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน	107 (27.2%)	77 (19.5%)	130 (33.0%)	60 (15.2%)	20 (5.1%)	3.48	1.186	ปาน กลาง
21. ท่านมีโอกาสรู้จักและ สนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ จากหน่วยงานต่างๆ ของ รัฐเพิ่มขึ้น	39 (9.9%)	71 (18.0%)	143 (36.3%)	61 (15.5%)	80 (20.3%)	2.82	1.230	ปาน กลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 2.87$ S. D = 0.928)								
22. ท่านให้ความร่วมมือ ในการให้ข้อมูล หรือ ตอบแบบสอบถาม เพื่อ ประเมินโครงการหรือ กิจกรรมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนในชุมชน	79 (20.1%)	72 (18.3%)	148 (37.6%)	54 (13.7%)	41 (10.4%)	3.24	1.219	ปาน กลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=394)								
ข้อความ	เป็นประจำ	เกือบ ประจำ	เป็น บางครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคยทำ	$\bar{X}$	S.D	ระดับการ มีส่วนร่วม
23. ท่านร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือคณะกรรมการใน ชุมชน ว่าการปฏิบัติใน โครงการหรือกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นไปตามแผน ที่วางไว้หรือไม่	31 (7.9%)	48 (12.2%)	152 (38.6%)	77 (19.5%)	86 (21.8%)	2.65	1.176	ปาน กลาง
24. ท่านร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นต่อ เจ้าหน้าที่เทศบาล หรือ คณะกรรมการในชุมชน เกี่ยวกับการให้ความรู้ และกิจกรรมในการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน ว่าเหมาะสมกับปัญหา หรือความต้องการของ คนในชุมชน	43 (10.9%)	65 (16.5%)	143 (36.3%)	59 (15.0%)	84 (21.3%)	2.81	1.253	ปาน กลาง
25. ท่านได้ร่วมเสนอ ความคิดเห็น ว่าขั้นตอน การดำเนินงานขั้นตอน ใดบ้างที่ควรปรับปรุง	29 (7.4%)	61 (15.5%)	135 (34.3%)	76 (19.3%)	93 (23.6%)	2.64	1.208	ปาน กลาง
26. ท่านเคยสังเกต ปริมาณขยะ และสภาพ น้ำในแม่น้ำท่าจีน ก่อน และหลังการดำเนิน กิจกรรมการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	51 (12.9%)	86 (21.8%)	139 (35.3%)	62 (15.7%)	56 (14.2%)	3.04	1.210	ปาน กลาง
ภาพรวมการมีส่วนร่วม						2.87	0.788	ปานกลาง

ผลจากการวิเคราะห์ตามตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.69$) พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือคำถาม ข้อที่6. ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเทศบาลที่ต่อเมื่อท่านได้พูดคุยปรึกษาถึงข้อดีข้อเสียกับประชาชนในชุมชนด้วยกันก่อน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 2.95 รองลงมา คือข้อ2 ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากรัฐ/เทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 ข้อ1 ท่านเคยจับกลุ่มเสวนาแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชนที่มีต่อแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 ข้อ5 ท่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนที่ตัดสินใจดำเนินการโดยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 ข้อ 3 ท่านพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเทศบาลถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชนในเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุดคือ ข้อ4 ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการศึกษาปัญหาหรือตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.77$) พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด คือคำถาม ข้อที่15 ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนและสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุตรหลานของท่าน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.30 รองลงมา คือข้อ14 ท่านเพิ่มความระมัดระวังในการเป็นตัวการทำให้เกิดน้ำเสีย เช่น การใช้ยาฆ่าแมลงการใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตรซึ่งอาจไหลลงสู่แม่น้ำได้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ข้อ8 ท่านให้ความร่วมมือกับราชการและเอกชนในการทำกิจกรรมด้านการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 ข้อ16 ท่านอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการสร้างหรือจัดทำระบบในการจัดการน้ำในพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 ข้อ9 ท่านพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาการเน่าเสีย อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 ข้อ10 ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันบำบัดน้ำเสีย หรือให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน อยู่ใน

ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ข้อ11 ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล ฝ้าระวังเกี่ยวกับการเน่าเสียของแม่น้ำท่าจีนและเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 ข้อ13 ท่านร่วมประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความจำเป็นของการบำบัดน้ำเสียและการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.41 ข้อ 7 ท่านเคยแจ้งสาเหตุที่ทำให้แม่น้ำท่าจีนเน่าเสียแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยที่สุด คือคำถามข้อที่12 ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมเพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.28$) พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด คือคำถาม ข้อ20 ท่านสามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.48 รองลงมา คือข้อ18 ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อโครงการหรือกิจกรรมที่ท่านมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและคนส่วนใหญ่ในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ข้อ19 ท่านและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ข้อ17 ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์น้อยที่สุดคือ ข้อ21 ท่านมีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเพิ่มขึ้น ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 2.87$) พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด คือคำถาม ข้อ22 ท่านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หรือตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในชุมชน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.24 รองลงมา คือข้อ26 ท่านเคยสังเกตปริมาณขยะและสภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ข้อ24 ท่านร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่เทศบาลหรือคณะกรรมการในชุมชนเกี่ยวกับการให้ความรู้และกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนว่าเหมาะสมกับปัญหาหรือความต้องการของคนในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ข้อ23 ท่านร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เทศบาลหรือคณะกรรมการในชุมชนว่าการปฏิบัติในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลน้อยที่สุด คือคำถามข้อที่ 25 ท่านได้ร่วมเสนอความคิดเห็นว่าขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนใดบ้างที่ควรปรับปรุง ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 ตามลำดับ โดยสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวม ได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวม

(n=394)

การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	$\bar{X}$	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.69	0.935	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	2.77	0.857	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.28	0.920	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	2.87	0.928	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในภาพรวม	2.87	0.788	ปานกลาง

ผลจากการวิเคราะห์ตามตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์มากที่สุด ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.28 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

จากการประมวลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปข้อเสนอแนะเรียงลำดับความสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างเรียงจากมากไปหาน้อย

ข้อเสนอแนะ	จำนวน ผู้เสนอแนะ (คน)	ร้อยละจาก ผู้เสนอแนะ	ร้อยละจาก กลุ่มตัวอย่าง
1. ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย สารเคมี ลงในแม่น้ำ	57	25.4	14.5
2. เทศบาลควรรณรงค์ / ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้มากกว่านี้	28	12.5	7.1
3. อยากให้มีหอกระจายข่าว / ซ่อมแซมหอกระจายข่าวเพื่อให้รับรู้ข่าวสารบ้าง	26	11.6	6.6
4. รณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็กเยาวชน และประชาชน	14	6.3	3.6
5. ใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง	13	5.8	3.3
6. การรณรงค์ต้องทำอย่างต่อเนื่องจริงจัง และเป็นรูปธรรม	11	4.9	2.8
7. ภาครัฐ / เอกชน / ประชาชน ควรร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง	11	4.9	2.8
8. ควรเพิ่มการจัดอบรม / กิจกรรม เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำแม่แ่เด็กเยาวชน และประชาชน	8	3.6	2.0
9 เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนควรช่วยกันเฝ้าระวังเรื่องการทิ้งขยะ น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูล	8	3.6	2.0

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน ผู้เสนอแนะ (คน)	ร้อยละจาก ผู้เสนอแนะ	ร้อยละจาก กลุ่มตัวอย่าง
10 ควรมีถังดักไขมันทุกครัวเรือนทุกร้านค้า	7	3.1	1.8
11 ขุดลอกแม่น้ำคูคลองทุกปี	6	2.7	1.5
12 กำจัดผักตบชวาและวัชพืชในน้ำ	6	2.7	1.5
13. ติดป้ายช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณริม แม่น้ำลำคลอง	6	2.7	1.5
14. หาสมาชิกชมรมอนุรักษ์เพิ่ม	4	1.8	1.0
15. รัฐบาลและเทศบาลควรสนับสนุนงบประมาณ ให้มากกว่านี้	3	1.3	0.8
16. ใช้กฎหมายควบคุมไปกับการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	3	1.3	0.8
17. ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก	3	1.3	0.8
18. ควรย้ายตลาดสดไม่ให้อยู่ใกล้แม่น้ำ	2	0.9	0.5
19. ควรมีการจัดอาสาพัฒนาเพื่อให้ความรู้และ คำปรึกษาแก่ประชาชน	2	0.9	0.5
20 จัดประกวดบ้านหรือมีรางวัลให้กับผู้ที่ดูแล รักษาแม่น้ำอย่างจริงจัง	2	0.9	0.5
21 ไม่ควรมีสิ่งปลูกสร้างลูก้าเข้าไปในน้ำ	1	0.4	0.3
22 ทบทางเดินเลียบแม่น้ำทำเงินทิ้งเพราะเป็น แหล่งทิ้งขยะ	1	0.4	0.3
23 ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน เช่น หน่วยการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำทำเงิน	1	0.4	0.3
24 ใช้น้ำอย่างประหยัด	1	0.4	0.3
รวม	224	100.0	56.9

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำนวน 24 ข้อ จำนวนผู้เสนอแนะทั้งสิ้น 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย สารเคมีลงในแม่น้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.4 จากจำนวนผู้เสนอแนะ รองลงมาคือ เสนอให้เทศบาลควรรณรงค์ / ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 12.5 เสนอให้มีหอกระจายข่าว / ซ้อมแซมหอกระจายข่าวเพื่อให้รับข่าวสารบ้าง คิดเป็นร้อยละ 11.6 เสนอให้รณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน คิดเป็นร้อยละ 6.3 เสนอให้ใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 5.8 เสนอให้การรณรงค์ต้องทำอย่างต่อเนื่องจริงจัง และเป็นรูปธรรม คิดเป็นร้อยละ 4.9 เสนอให้ภาครัฐ / เอกชน / ประชาชน ควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 4.9 เสนอให้ควรเพิ่มการจัดอบรม/กิจกรรม เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำ แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน คิดเป็นร้อยละ 3.6 เสนอให้เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนควรช่วยกันเฝ้าระวังเรื่องการทิ้งขยะ น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูล คิดเป็นร้อยละ 3.6 เสนอให้ควรมีถังดักไขมันทุกครัวเรือนทุกร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 3.1 เสนอให้ขุดลอกแม่น้ำคูคลองทุกปี คิดเป็นร้อยละ 2.7 เสนอให้กำจัดผักตบชวาและวัชพืชในน้ำ คิดเป็นร้อยละ 2.7 เสนอให้ ติดยาช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณริมแม่น้ำลำคลอง คิดเป็นร้อยละ 2.7 เสนอให้หาสมาชิกชมรมอนุรักษ์เพิ่ม คิดเป็นร้อยละ 1.8 เสนอให้รัฐบาลและเทศบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้มากกว่านี้คิดเป็นร้อยละ 1.3 เสนอให้ใช้กฎหมายควบคุมไปกับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 1.3 เสนอให้ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก คิดเป็นร้อยละ 1.3 เสนอให้ควรร้ายตลาดสดไม่ให้อยู่ใกล้แม่น้ำ คิดเป็นร้อยละ 0.9 เสนอให้ควรมีการจัดอาสาพัฒนาเพื่อให้ความรู้และคำปรึกษาแก่ประชาชน คิดเป็นร้อยละ 0.9 เสนอให้จัดประกวดบ้านหรือมีรางวัลให้กับผู้ที่ดูแลรักษาแม่น้ำอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 0.9 เสนอให้ไม่ควรมีสิ่งปลูกสร้างลูกล้าเข้าไปในน้ำ คิดเป็นร้อยละ 0.4 เสนอให้ทุบทางเดินเลียบริมแม่น้ำท่าจีนทิ้งเพราะเป็นแหล่งทิ้งขยะคิดเป็นร้อยละ 0.4 เสนอให้ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน เช่น หน่วยการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน คิดเป็นร้อยละ 0.4 และเสนอให้ใช้น้ำอย่างประหยัด คิดเป็นร้อยละ 0.4

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยทดสอบเปรียบเทียบผลความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามเพศ

(n = 394)					
เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	185	2.9651	.83177	2.221	.027*
หญิง	209	2.7880	.73928		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่เพศชาย (ค่าเฉลี่ย 2.96) จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่าเพศหญิง(ค่าเฉลี่ย 2.78)

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษา
แม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอายุ

(n = 394)

อายุ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
น้อยกว่า 31 ปี	74	2.8857	.85783	.442	.723
31 – 40 ปี	115	2.9298	.81236		
41 – 50 ปี	97	2.8584	.76936		
มากกว่า 50 ปี	108	2.8102	.73277		

จากตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำ
ท่าจีน จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = 394)

ระดับการศึกษา	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระดับประถม	134	2.8238	.70760	.352	.842
ระดับมัธยมศึกษา	95	2.8919	.78923		
สายวิชาชีพ(ปวช.ปวส. ปวท.)	80	2.8601	.86129		
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	76	2.9499	.86435		
อื่น ๆ	9	2.7906	.65133		

จากตารางที่ 11 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอาชีพ

(n = 394)

อาชีพ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	49	2.9694	.78222	2.712	.045*
พนักงานบริษัทเอกชน					
ค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว	183	2.9550	.83558		
รับจ้าง หรือ เกษตรกรรม	111	2.7918	.70361		
นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน	51	2.6486	.75062		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 อาชีพรับจ้าง หรือ เกษตรกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และอาชีพนักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน น้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64

จากตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจำแนกตามอาชีพ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD ปรากฏผลดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอาชีพด้วยวิธี LSD

อาชีพ	ค่าเฉลี่ย	รับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงาน บริษัทเอกชน	ค้าขาย หรือ ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง หรือ เกษตรกรรม	นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือ แม่บ้าน
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	2.9694	-			*
พนักงานบริษัทเอกชน					
ค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว	2.9550		-		*
รับจ้าง หรือ เกษตรกรรม	2.7918			-	
นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน	2.6486				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 13 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ LSD ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน และกลุ่มอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน แตกต่างจาก กลุ่มอาชีพนักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำ
ท่าจีน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

(n = 394)

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
น้อยกว่า 5,001 บาท	133	2.9124	.64725	1.163	.327
5,001 – 10,000 บาท	100	2.8777	.82128		
10,001 – 15,000 บาท	35	3.0670	.97966		
15,001 – 20,000 บาท	32	3.0156	1.01020		
มากกว่า 20,000 บาท	52	2.7330	.78935		
ไม่มีรายได้หรือไม่ เปิดเผยรายได้	42	2.6227	.70035		

จากตารางที่ 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำ
ท่าจีน จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์

(n = 394)

การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ไม่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์	372	2.8206	.75037	29.366	.000*
เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์	22	3.7255	.92971		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม

(n = 394)

ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
เคย	130	3.1317	.85841	4.453	.000*
ไม่เคย	264	2.7429	.71866		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 8 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

(n = 394)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชนเกี่ยวกับการ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระดับต่ำ	182	2.5727	.65613	72.653	.000*
ระดับปานกลาง	176	2.9410	.71041		
ระดับสูง	36	4.0385	.57791		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 17 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD ปรากฏผลดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยวิธี LSD

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชนเกี่ยวกับการ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	ค่าเฉลี่ย	ระดับต่ำ	ระดับ ปานกลาง	ระดับสูง
ระดับต่ำ	2.5727	-	*	*
ระดับปานกลาง	2.9410		-	*
ระดับสูง	4.0385			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 18 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ LSD ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทุกกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับที่มากกว่า จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับที่น้อยกว่า

สมมติฐานที่ 9 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

(n = 394)

ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระดับต่ำ	2	2.5577	.24477	7.349	.001*
ระดับปานกลาง	99	3.1282	.64588		
ระดับสูง	293	2.7864	.81567		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 19 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD ปรากฏผลดังตาราง 20

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับความรู้ความเข้าใจด้วยวิธี LSD

ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	ค่าเฉลี่ย	ระดับต่ำ	ระดับปาน กลาง	ระดับสูง
ระดับต่ำ	2.5577	-		
ระดับปานกลาง	3.1282		-	*
ระดับสูง	2.7864			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 20 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ LSD ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 1 คู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง กับกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจระดับสูง นั่นคือ กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่า กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจระดับสูง

สมมติฐานที่ 10 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

(n = 394)

ความตระหนักในการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระดับต่ำ	5	2.3615	.20279	1.113	.330
ระดับปานกลาง	127	2.8589	.49812		
ระดับสูง	262	2.8886	.90092		

จากตารางที่ 21 เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จำแนกตามระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อวิจารณ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง 394 ชุด รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 26,632 คน จาก 16 ชุมชน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 394 คน พบผลการศึกษาดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.05 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.18 สำเร็จการศึกษาระดับประถม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.01 ประกอบอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.45 มีรายได้ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.75 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 94.42 และส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 67.00

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำ กลุ่มตัวอย่าง มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73 และหากจะแยกระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ตามประเภทของแหล่งข่าวสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจาก

แหล่งข่าวสารสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73 และมีระดับการรับรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากแหล่งข่าวสารสื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของทุกประเภท พบว่า

สื่อที่ได้รับสูงสุด คือ โทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 1.19 รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์ ค่าเฉลี่ย 0.99 วิทยู ค่าเฉลี่ย 0.97 บุคคลในครอบครัว ค่าเฉลี่ย 0.94 เพื่อนฝูง ค่าเฉลี่ย 0.86 หอกระจายข่าว ค่าเฉลี่ย 0.84 เจ้าหน้าที่ของเทศบาล ค่าเฉลี่ย 0.77 ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 0.64 วารสาร นิตยสาร เอกสารทางวิชาการ ค่าเฉลี่ย 0.49 เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน पोสเตอร์/แผ่นพับ และเอกสารทางราชการ มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 0.45 และอินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 0.35 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในทุกสื่อ แต่ไม่มีสื่อใดโดดเด่นจนอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้แล้วเทศบาลจะมีการชักชวนประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนัก และเฝ้าระวังทางสื่อวิทยุ FM 105.75 mHz แต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม และส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One – Way Communication) ที่ผู้ส่งข่าวสารจะส่งข่าวสารถึงประชาชนเพียงอย่างเดียว โดยที่ไม่มีการย้อนกลับของผู้รับสารหรือประชาชนมากนัก อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีในเรื่องดังกล่าว ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์อย่างยิ่ง และสอดคล้องกับทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion Theory) ซึ่งเป็นการพูดเพื่อให้ผู้ถูกเกลี้ยกล่อมเกิดความเชื่อถือ โดยใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อกลาง และผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความศรัทธา อันจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในที่สุด ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุน ปรับปรุงและพัฒนา เพื่อประโยชน์ต่อไปในอนาคต

บทบาทของสื่อประเภทอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 0.35 อาจเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก คือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.01 และจบการศึกษาระดับมัธยม คิดเป็นร้อยละ 24.11 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 46.45 โดยที่ยังมีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.75 จึงมีผลให้กลุ่มตัวอย่างไม่มีโอกาสเข้าถึงสื่อประเภทอินเทอร์เน็ตมากนัก นอกจากนี้การที่สื่อประเภทอินเทอร์เน็ต มีบทบาทต่ำ อาจเกิดจากการขาดเงินทุนหรือเงินงบประมาณในการสนับสนุนการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้นจากภาครัฐ ทั้งนี้หากจะพิจารณาในเรื่องการสนับสนุน การอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้นตามมติคณะรัฐมนตรี จะพบว่าภาครัฐหรือส่วนราชการ จะสนับสนุนเงินงบประมาณ

ในการอบรมดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มากกว่าที่จะสนับสนุนเงินงบประมาณในการอบรมดังกล่าวให้แก่ประชาชน

บทบาทสื่อในระดับต่ำ รองลงมาคือ ประเภทวารสาร นิตยสาร เอกสารทางวิชาการ ค่าเฉลี่ย 0.49 เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน โปสเตอร์/แผ่นพับ และเอกสารทางราชการ มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 0.45 การที่สื่อดังกล่าวข้างต้น มีบทบาทน้อยอาจเกิดจากการขาดเงินทุนหรือเงินงบประมาณในการสนับสนุนและประกอบกับสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์มีจำนวนน้อย จากการศึกษาครั้งนี้ พบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ เพียง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.58 เท่านั้น ดังนั้น จึงอาจมีผลทำให้ไม่สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ได้อย่างต่อเนื่องแพร่หลาย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน จะส่งเสริมการอนุรักษ์และการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ตลอดจนรณรงค์ให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ กระตุ้นเตือนให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยโยงโยเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และขยายความรู้ไปยังเยาวชนกลุ่มน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีการดูแลรักษาแม่น้ำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นภาครัฐและเอกชน จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง ให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์และต้องมีการทบทวนการวางแผนงานและแผนงบประมาณ ตลอดจนมีการแปลงแผนงานไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งหากจะพิจารณาในเรื่องการวางแผนงานและแผนงบประมาณ ในส่วนของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จะพบว่า แผนงานและเงินงบประมาณส่วนใหญ่ เมื่อแปลงจากแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจริง จะให้ความสำคัญกับด้านโครงสร้างพื้นฐาน มากกว่าด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้หากจะพิจารณาลึกลงไปในรายละเอียดของสื่อประเภท โปสเตอร์/แผ่นพับ ,และเอกสารทางราชการ จะพบว่า เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีงบท้องถิ่น ในการพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเทศบาล (5,000 ฉบับต่อเดือน) โดยเฉลี่ยประมาณ 600,000 บาทต่อปี และแผ่นพับประชาสัมพันธ์งานระบบบำบัดน้ำเสีย (ไม่ระบุจำนวนฉบับ) โดยเฉลี่ยประมาณ 600,000 บาทต่อปี ซึ่งในส่วนการพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเทศบาล ที่มีการพิมพ์ 5,000 ฉบับต่อเดือน นั้นน้อยเกินไป เมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนที่มีมากถึง 26,632 คน และเมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนที่มี ถึง 5,857 ครัวเรือน ก็ยังคงไม่เพียงพอที่จะแจกจ่ายให้ครบทุกครัวเรือนอีกเช่นกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ภาครัฐและเอกชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง และให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิงวิชาการสนับสนุนงบประมาณในการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม และการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เพื่อให้เกิด การสื่อสารสองทาง (Two –Way Communication) ซึ่งหากประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และมีการติดต่อสื่อสารทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จะทำให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มุมมอง ทักษะ ซึ่งกันและกัน เกิดความรู้ที่จะมีผลเชื่อมโยงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทำให้ให้เกิดความตระหนักและกลายเป็นพฤติกรรมของประชาชน อันจะส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่สุด และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Action Participation Theory) โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ได้ทราบถึงสถานการณ์ องค์ประกอบในการเปลี่ยนแปลงแล้ว ย่อมทำให้นักลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและสังคม

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนเป็นการรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ ทำให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ในการอุปโภค และบริโภคในระยะยาว เป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 0.95 รองลงมา คือ ข้อ 2 น้ำเป็นทรัพยากรที่หายาก และมีจำนวนจำกัด ควรจะต้องวางแผนการใช้น้ำเพื่ออนาคตข้างหน้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91 และข้อ 5 การก่อสร้างร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีความรู้ความเข้าใจว่า การบริหารจัดการน้ำ ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เช่น ประชาชนผู้ใช้น้ำ ส่วนราชการผู้วางแผนการใช้น้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ และการรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อดูแลรักษาแม่น้ำ โดยประชาชนเป็นผู้จัดตั้งจะสามารถดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งน้ำได้ การทำเกษตรกรรมก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียเนื่องจากการทิ้งสารเคมีลงในแม่น้ำ ตลอดจน

การรณรงค์ใช้ถังดักไขมัน จะช่วยทำให้น้ำในแม่น้ำมีคุณภาพดีขึ้น และการแก้ไขปัญหาน้ำเสียให้ได้ผล ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสีย

ส่วนความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ ในระดับปานกลาง พบจำนวน 3 ข้อ แสดงว่าถึงแม้ระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำในภาพรวม อยู่ในระดับสูง แต่ก็อาจมีประชาชนบางกลุ่มที่ยังมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำในรายข้อไม่ดีพอ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

ข้อ7 น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้นที่เป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.52 (ตอบผิด 189 คน คิดเป็นร้อยละ 48) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างตอบไม่ถูกต้องเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนเคยชินกับประสบการณ์และความรู้ในอดีตที่พบว่า สาเหตุหลักของการเกิดน้ำเสียคือน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งในอดีตในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี จะพบกับปัญหาการปล่อยน้ำเสียหรือส้วมจากโรงงานน้ำตาลสุพรรณบุรี หรือโรงสีข้าว อยู่เป็นประจำ แต่ในปัจจุบันโรงงานต่างๆ มีระบบการบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐานและมีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น มีการควบคุมและตรวจสอบโรงงานของกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงไป และในปัจจุบันพบว่าสาเหตุสำคัญที่เป็นต้นเหตุของการเกิดน้ำเสียหรือมลพิษ ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน แบ่งได้เป็น 3 เกษตริยาลำดับจากมากไปน้อยคือ น้ำเสียจากเกษตรกรรม ร้อยละ 37 (ประกอบด้วย น้ำเสียจากฟาร์มสุกร ร้อยละ 23 และจากกิจกรรมอื่นๆ ร้อยละ 14) น้ำเสียจากอุตสาหกรรม ร้อยละ 33 และน้ำเสียจากชุมชน ร้อยละ 30 (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5, 2549: 1) ดังนั้นภาครัฐและเอกชน จึงควรรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารและจัดกิจกรรม อบรม เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ข้อ12 ประชาชนผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.51 (ตอบผิด 195 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างตอบไม่ถูกต้องเป็นจำนวนมากอีกเช่นกัน จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าประชาชนไม่ควรเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ เนื่องจากได้จ่ายภาษีให้รัฐไปแล้วประกอบกับเศรษฐกิจฝืดเคืองและมีภาระค่าใช้จ่ายในด้านอื่นๆ อีกมาก จึงเห็นว่ารัฐควรจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ มากกว่าประชาชน สำหรับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters pay principle หรือ PPP) เพื่อลดการปล่อยมลพิษลงสู่แหล่งน้ำนั้น

ดร. ชีระ พันธุมวณิช ได้เสนอกติกา “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” เป็นครั้งแรก ในงานประชุมประจำปีของ TDRI ในปี พ.ศ. 2533 และหลังจากนั้นมาหลักการนี้ก็กลายเป็นที่กล่าวขานและยอมรับโดยทั่วไป (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2548: 174) ซึ่งหลักการ PPP เป็นหลักการที่รัฐบาลได้เสนอในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 -พ.ศ.2539) และในพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งตามหลักการนี้ผู้ก่อมลพิษเพียงแต่รับภาระในการจ่ายหรือรับภาระต้นทุน

หากจะพิจารณาการบริหารจัดการมลพิษทางน้ำ และการบริหารจัดการขยะ จะพบว่าเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีระบบการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวได้มาตรฐาน กล่าวคือ มีระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำ หรือระบบบำบัดน้ำเสีย ชนิดบ่อผึ่ง 3 บ่อ ซึ่งมีพื้นที่ 70 ไร่ สามารถรองรับน้ำเสียในพื้นที่เทศบาลถึง 90 % และปรับสภาพเป็นน้ำดีเพื่อปล่อยลงสู่แม่น้ำท่าจีนต่อไป

สำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทางเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ได้มีการแยกขยะ และมีที่กำจัดขยะมูลฝอย ด้วยระบบฝังกลบ มีเนื้อที่ประมาณ 153 ไร่ สามารถเก็บขยะได้เกือบหมด ยังมีบางส่วนที่ยังตกค้างอยู่บ้าง และมีบางส่วนที่ประชาชนทิ้งลงสู่แม่น้ำโดยตรง โดยเฉพาะบริเวณตลาดซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำท่าจีน และบริเวณใต้ทางเดินเลียบริมแม่น้ำท่าจีนที่อยู่ติดชิดกับแม่น้ำ

อย่างไรก็ตาม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่มีประสิทธิภาพ เช่นกรณีเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี คิดค่าธรรมเนียมในการจัดการเก็บขยะ ในราคา กิโลกรัมละ 75 สตางค์ ซึ่งไม่สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง โดยหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters pay principle หรือ PPP) ซึ่งราคาดังกล่าวเป็นการลดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ผันไปเป็นค่าใช้จ่ายส่วนรวมและผลกระทบให้สิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม ส่งผลต่องบประมาณในการดำเนินงาน และทำให้ประชาชนขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วม ซึ่งไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

จากปัญหาการคิดค่าธรรมเนียมในการจัดการเก็บขยะของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งไม่สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง โดยหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ดังกล่าวมาข้างต้น ทางเทศบาลจึงได้ดำเนินมาตรการในการรณรงค์ส่งเสริม แนวความคิดในการลดปริมาณขยะ แยกขยะ และนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ควบคู่กันไปด้วย เช่นส่งเสริมหลักการอนุรักษ์ ด้วยวิธี 7 R คือ การใช้ซ้ำ (Reuse) การเวียนใช้ (Recycle) การหลีกเลี่ยงใช้ (Reject) การลดขยะ (Reduce) การซ่อมใช้

(Repair) การทำใช้ (Reclaim) การใช้ใหม่ (Recocer) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน เช่น โครงการธนาคารขยะ โครงการทอดผ้าป่าขยะ Recycle โครงการขยะแห้งแลกไข่ไก่ โครงการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร ทำให้ลดปริมาณขยะลงไปได้ในระดับหนึ่ง จากเดิมมีปริมาณขยะ วันละ 50 ตัน ปัจจุบันปริมาณขยะลดลงเหลือประมาณ วันละ 35 ตัน สำหรับโครงการต่างๆที่เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีได้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำ จะพบว่าโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ จะได้รับการความร่วมมือจากประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด เนื่องจากการแบ่งผลประโยชน์ ในรูปของสิ่งของ เช่น ไข่ไก่ หรือเงินตราที่ชัดเจนจับต้องได้ นอกจากนี้โครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ ยังได้รับเงินสนับสนุนโครงการทั้งจากเทศบาลเอง จำนวน 100,000 -300,000 บาทต่อปี และจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 100 กว่าล้านบาท จึงทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำทำเงินในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด

ข้อ 11 การใช้มาตรการทางกฎหมายจะช่วยในการดูแลรักษาแม่น้ำได้ดีกว่าการให้ข้อมูลข่าวสาร และการศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งเป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.46 (ตอบผิด 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจในอดีต โดยก่อนหน้านี้ เครื่องมือกำกับสิ่งแวดล้อมของไทยเกือบทั้งหมดเป็นเครื่องมือที่รู้จักกันว่า “การกำกับและควบคุม” (Command and Control) หรือเครื่องมือทางกฎหมาย ที่ต้องอาศัยมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ หากใครละเมิดมาตรฐาน ก็จะต้องมีการลงโทษทางแพ่งและอาญา ทำให้ประชาชนเคยชินกับความรู้ความเข้าใจในอดีต อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ นั้นไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำของไทย ยังมีความล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าภาครัฐจะออกกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ออกมามากมาย แต่หากประชาชนและภาครัฐไม่เคารพกฎหมาย ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ก็จะไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีค่าไม่ต่างอะไรกับเศษกระดาษ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่า ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำทำเงิน ดังนั้น ภาครัฐและเอกชน จึงควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง และให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิง

วิชาการ สนับสนุนงบประมาณในการกระทำกิจกรรม และการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และควรมีการใช้ เครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น เครื่องมือทางสังคม (การสร้างแรงกดดันทางสังคม สร้างความตระหนัก การให้รางวัล การยกย่องเชิดชู) และเครื่องมือสนับสนุน (การจัดการองค์ความรู้ การสร้างช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาศักยภาพของบุคคล และการสร้างการเชื่อมโยงเครือข่าย) ตลอดจนมีการใช้ การใช้มาตรการทางกฎหมาย ลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการณรงค์ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ อบรมให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพราะความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การอบรม จะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเกิดเป็นความตระหนัก และหากสามารถทำให้แพร่หลายในวงกว้าง จะทำให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์สังคมแห่งภูมิปัญญา และจะกลายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าอย่างมีทิศทาง และส่งผลนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ในระยะยาว

2.3 ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในระดับสูง 3 อันดับแรกได้แก่ ข้อ 1 การแก้ไขปัญหาแม่น้ำเน่าเสียเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.31 รองลงมา คือ ข้อ 5 ขยะหรือของพลาสติกที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ควรนำไปทิ้งที่ถังขยะเพื่อไม่ให้ขยะเหล่านั้นหล่นลงไปในแม่น้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และข้อ 2 ท่านเห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายจัดการกับผู้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำอย่างจริงจัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีความตระหนักอีกว่าทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสีย การปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำแม้เพียงเล็กน้อยก็ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียได้ การรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำแก่ประชาชน เป็นเรื่องจำเป็น เพราะจะสามารถแก้ไขปัญหา น้ำเสียได้ในระยะยาว และจะเข้าร่วมประชุม หรืออบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำเมื่อมีโอกาส

ส่วนความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ ในระดับปานกลาง พบจำนวน 3 ข้อ แสดงว่าถึงแม้ระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำในภาพรวม จะอยู่ในระดับสูง แต่ก็อาจมีประชาชนบางกลุ่มที่ยังมีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำในรายข้อไม่ดีพอ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

ข้อ 10 ท่านให้ความร่วมมือกับเทศบาลในการเฝ้าระวังและ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 การที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในข้อนี้ไม่มากนัก อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมมือเทศบาลในการเฝ้าระวังและ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน นอกจากนี้เทศบาลยังขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมของเครือข่ายเฝ้าระวัง ทำให้เครือข่ายเฝ้าระวังที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินกิจกรรม รณรงค์ และส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเทศบาลในการเฝ้าระวัง และ ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ข้อ 4 การใช้ถังดักไขมันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่ก็มีความจำเป็นสำหรับการบำบัดน้ำเสียขั้นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในเรื่องการใช้ถังดักไขมันไม่มากนัก อาจเนื่องจากเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ยังไม่มีกฎหมาย ข้อบังคับ ในการบังคับใช้ถังดักไขมันที่ชัดเจน โดยบ้านเก่าจะไม่มีกฏบังคับใช้ถังดักไขมัน จะมีการบังคับใช้ถังดักไขมันในบ้านใหม่ ซึ่งบ้านใหม่ทุกหลังจะต้องมีถังดักไขมัน ถ้าไม่ปฏิบัติตามทางเทศบาลจะไม่ออกบ้านเลขที่ให้ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเทศบาลมีการเลือกปฏิบัติ จึงทำให้ความตระหนักในเรื่องนี้ไม่อยู่ในระดับที่สูง อย่างไรก็ตามข้อบังคับดังกล่าวยังไม่ได้ลงในเทศบัญญัติ ซึ่งจะไม่ปฏิบัติตามก็ได้ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่เทศบาลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า แม้ว่าประชาชนจะมีความรู้สึกว่าเทศบาลมีการเลือกปฏิบัติ แต่ก็ให้ความร่วมมือในการใช้ถังดักไขมันในบ้านใหม่เป็นอย่างดี

ทั้งนี้แม้ว่า การบังคับใช้ถังดักไขมันในบ้านใหม่ทุกหลัง จะยังไม่ได้ลงในเทศบัญญัติ แต่ก็อาจใช้มาตรการทางการปกครอง หรือมาตรการทางการบริหาร มาบังคับเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ในกรณีของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีคือ การไม่ออกบ้านเลขที่ให้หากไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งการกระทำของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีในกรณีนี้ สอดคล้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercived participation) เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้ผลในทันที และสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method Theory) ซึ่งเป็นการใช้กฎหมายหรือระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อ 7 ท่านเห็นว่าควรดำเนินผู้ที่ทิ้งขยะหรือของเสียลงสู่แม่น้ำ แม้ว่าจะทำให้เขาไม่พอใจ เป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ทั้งนี้การที่ประชาชนมักไม่กล้าดำเนินผู้ที่ทิ้งขยะหรือของเสียลงสู่แม่น้ำ อาจเนื่องจากกลัวว่าการดำเนินจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่า ความตระหนักมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ดังนั้น ภาครัฐและเอกชน จึงควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง และให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ความรู้ที่เน้นความรู้ที่เชื่อมโยงปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความตระหนักในปัญหามากขึ้น และเกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในที่สุด ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องในการกระทำกิจกรรม และการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อบังเกิดผลในทางปฏิบัติ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้ ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็กและเยาวชน โดยผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ควบคู่ไปกับการจัดเวทีเสวนาและอบรมเครือข่ายเยาวชนท่าจีน เพื่อส่งเสริมแนวคิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการดูแลรักษาแม่น้ำของกลุ่มเยาวชนที่มีต่อแม่น้ำท่าจีน รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมทุกระดับ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นกลไกเครือข่ายเยาวชนประสานงานกับชุมชนและภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงการบูรณาการบริหารจัดการองค์กรเครือข่ายในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือคำถาม ข้อ 6 ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเทศบาลก็ต่อเมื่อท่านได้พูดคุยปรึกษาถึงข้อดีข้อเสียกับประชาชนในชุมชนด้วยกัน

ก่อน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 2.95 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุดคือ ข้อ4 ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการศึกษาปัญหาหรือตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการศึกษาปัญหา หรือตัดสินใจวางแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาครัฐขาดการให้ข้อมูลข่าวสารและไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล และประชาชนมักจะมีส่วนร่วมในทางอ้อม โดยผ่านทางผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือกรรมการหมู่บ้าน โดยที่ผู้นำกลุ่มดังกล่าวเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแล้ว ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการบอกต่อข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบมากนัก โดยการศึกษาในครั้งนี้ยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ในระดับต่ำ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในข้อคำถาม ที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดคือ ข้อ6 ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเทศบาลก็ต่อเมื่อท่านได้พูดคุยปรึกษาถึงข้อดีข้อเสียกับประชาชนในชุมชนด้วยกันก่อน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 2.95 เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประชาชนในชุมชนด้วยกัน เพื่อตัดสินใจยอมรับหรือกระทำการกิจกรรมใดๆ ดังนั้นภาครัฐตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องจึงควรสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชน ทั้งในด้านงบประมาณ และการศึกษาอบรม ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของระดับการมีส่วนร่วมเป็นรายชื่อ พบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานมากที่สุด คือคำถาม ข้อ15 ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนและสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุตรหลานของท่าน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.30 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผน

ดำเนินงานน้อยที่สุด คือคำถาม ข้อ12 ท่าน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมเพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านการวางแผนดำเนินงาน ในคำถามข้อ15 ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนและสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุตรหลานของท่าน มากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องดูแลและมีคุณค่าสำคัญยิ่งต่อการอนุรักษ์และการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาไปในรายละเอียดของการมีส่วนร่วม พบว่า ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มไม่เห็นความสำคัญในการให้ความรู้และสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุตรหลาน โดยพบว่าทำเป็นบางครั้ง มากที่สุดจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ทำน้อยครั้งจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 และไม่เคยทำจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมเพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และเข้าร่วมประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความจำเป็นของการบำบัดน้ำเสีย แฉงสาเหตุที่ทำให้แม่น้ำท่าจีนเน่าเสียแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในจำนวนไม่มากนัก

ดังนั้น ภาครัฐตลอดจนองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรณรงค์ ส่งเสริมให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ทางสื่อต่างๆ เช่น ทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ บุคคลในครอบครัว หอกระจายข่าว อย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ และควรจะเริ่มทำตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยต้องเริ่มต้นจากระดับตนเองก่อนเป็นอันดับแรก และเชื่อมโยงเข้าสู่ระดับครอบครัวโดยพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และเชื่อมโยงเข้าสู่ระดับสังคมต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เมื่อเด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี ก็จะเกิดความตระหนักและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีควรทำ และไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ก็จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยมีแรงขับเคลื่อนมาจากการทางชีวภาพ การตอบสนองต่อรางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกสังคมลงโทษ โดยทฤษฎีนี้ เน้นการเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบเป็นสำคัญ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จานงค์ อีววัฒนสิทธิ์ ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาจริยธรรมที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิตใจ (Spiritual Development) ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างจิตสำนึก (Consciousness) ที่ดี จิตสำนึกที่รับผิดชอบ และรู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีควรทำและ

ไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจของบุคคล (จันงค์ อควิพัฒนสิทธิ์, 2548: 120)

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของระดับการมีส่วนร่วมเป็นรายชื่อ พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด คือ ข้อ 20 ท่านสามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.48 รองลงมา คือ ข้อ 18 ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อโครงการหรือกิจกรรมที่ท่านมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและคนส่วนใหญ่ในชุมชน และข้อ 19 ท่านและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์น้อยที่สุดคือ ข้อ 21 ท่านมีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักและเห็นประโยชน์ของแม่น้ำ และรู้ว่า หากมีโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จะก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้ทุกคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน ดังนั้น เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ จึงควรมีการทำงานในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยเข้าไปพบพูดคุยกับประชาชนในชุมชนให้มากกว่านี้ และให้ความรู้โดยการเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ และส่งเสริมโครงการที่ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกเหนือไปจากโครงการขยะ Recycle หรือโครงการธนาคารขยะ เช่น จัดประกวดบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือมีรางวัลให้กับผู้ที่ดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเป็นลำดับที่สอง รองจากการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของระดับการมีส่วนร่วมเป็นรายชื่อ พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด คือ ข้อ 22 ท่านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หรือตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.24 และคำถามที่กลุ่ม

ตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลน้อยที่สุด คือข้อ25 ท่านได้ร่วมเสนอความคิดเห็นว่า ขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนใดบ้างที่ควรปรับปรุง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64

หากพิจารณาในรายละเอียดของการมีส่วนร่วม จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะทำกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยจะเป็นบางครั้งมากที่สุดในทุกข้อคำถาม ทั้งนี้อาจเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เทศบาลเมืองจะรับภาระในการปฏิบัติดูแลรักษาเกือบทั้งหมด ทั้งนี้สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และการบริหารจัดการเกี่ยวกับแม่น้ำท่าจีน ของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี นั้นให้ผลลัพธ์ที่ดีในระดับหนึ่ง และยังคงต้องดูแลรักษาพัฒนาต่อไป ถึงแม้ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลรักษาจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้มากนัก ทั้งภาคประชาชนก็ยังมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง แต่ก็ยังดีกว่าไม่ดำเนินการใดๆเลย เพราะอย่างน้อยก็ช่วยชะลอความเสื่อมโทรมให้อยู่ในอัตราที่ช้าลง

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นภาครัฐควรรณรงค์ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และสนับสนุนงบประมาณ สำหรับแผนปฏิบัติการตามนโยบาย รวมทั้งงบประมาณในการวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ว่าจะจะเป็นแบบใด และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม จากที่ประชาชนมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial participation) พัฒนาไปสู่รูปแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full participation) ซึ่งคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้วยความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา พักภัยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแก้ไขปัญหาของตนเอง เนื่องจากผลที่เกิดจากการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปโดยราบรื่น สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และจะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันยังเป็นการช่วยพัฒนาจิตความสามารถและเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Learning by Doing) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนในตนเอง (Self Reliance) มีความเชื่อมั่นใน

ตนเอง (Self Confidence) และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ก่อเกิดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกของชุมชน และตระหนักถึงประโยชน์ของสาธารณะมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนที่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับหลักการข้อ 10 ของปฏิญญาริโอ ที่ว่า “...การจัดการสิ่งแวดล้อมจะทำได้ดีที่สุดก็ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกคน...”

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน โดยมีจำนวนผู้เสนอแนะทั้งสิ้น 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ จำนวน 24 ข้อ (รายละเอียดข้อเสนอแนะทั้งหมด ปรากฏในตารางที่ 8 หน้า 105) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า น่าจะยังมีความรู้ต่างๆ กระจุกกระจายอยู่ในหน่วยย่อยต่างๆ ของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากได้รับการส่งเสริม และมีการจัดการความรู้ที่ดี โดยเฉพาะความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จะสามารถช่วยก่อเกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะมากที่สุด 5 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ เสนอให้ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย สารเคมีลงในแม่น้ำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.4 รองลงมาคือ เทศบาลควรรณรงค์/ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ให้มีหอกระจายข่าว/ซ่อมแซมหอกระจายข่าวเพื่อให้รับรู้ข่าวสารบ้าง คิดเป็นร้อยละ 11.6 รณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็กเยาวชน และประชาชน คิดเป็นร้อยละ 6.3 และเสนอให้ใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักที่ดียิ่ง เนื่องจากเสนอแนะความคิดเห็นที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับ แนวคิดการบริหารจัดการลุ่มน้ำท่าจีนอย่างบูรณาการ กล่าวคือ เสนอแนะให้ในระดับโรงเรียน ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของตน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ 1 หน่วย ในสาระสังคมศึกษา เช่น หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ การอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน” จำนวน 1 คน

ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของรัฐบาลและสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 5 ที่ได้มีความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น ภายใต้โครงการ ไทย-ญี่ปุ่น ร่วมฟื้นฟูลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งผลผลิตสุดท้ายของโครงการนี้คือ หนังสือ “แม่น้ำท่าจีนของเรา” ซึ่งเป็นหนังสือประกอบการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยได้เปิดตัวหนังสือดังกล่าว ที่มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมานี้

นอกจากนี้ ยังมีผู้เสนอแนะให้ใช้น้ำอย่างประหยัด เนื่องจากอนาคตข้างหน้า น้ำจะขาดแคลนและมีราคาแพง อีก 1 คน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ และหลักการดับลิน ที่กล่าวว่า น้ำจัดเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ควรจัดอยู่ในทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตามในกรณีนี้จะพบว่า ประชาชนทั่วไปไม่ได้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และไม่ได้ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยจัดได้ว่าไม่ขาดแคลนนํ้ามากนัก ยกเว้นในฤดูแล้ง ซึ่งการปล่อยให้มีการเข้าถึงน้ำโดยเสรีเป็นระบบที่ขาดความเป็นธรรม จะทำให้มีการใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ประหยัด ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม ไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (มิ่งสรรพ ขาวสอาดและคณะ, 2544: ก-1)

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

จากสมมุติฐานการวิจัย ที่ตั้งไว้ทั้งหมด 10 สมมุติฐาน พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 6 สมมุติฐาน คือ เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน และไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน 4 สมมุติฐาน คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความตระหนัก ที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ยังพบอีกว่า เพศชาย อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากและมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้** โดย เพศชาย จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เพศชายนั้นถือได้ว่าเป็นหัวหน้า หรือผู้นำครอบครัว จึงกล้าคิด กล้าแสดงออก และพร้อมที่จะเป็นผู้นำและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากกว่าเพศหญิงที่ต้องเป็นแม่บ้าน ดูแลบุตร และครอบครัว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เพศชายมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงเยาว์ หลีพันธ์ (2537) ที่สรุปว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยพบว่า เพศชายจะมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการมากกว่าเพศหญิง และงานวิจัยของ เพ็ญพิ ฝูงกลิ่น (2543) ที่สรุปว่า เพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยที่เพศชายจะมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่าประชาชนมีความตระหนักในระดับสูง และปัจจุบันสื่อต่างๆ ได้เข้าถึงประชาชนทุกๆ คน ทำให้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา ประกอบทรัพย์ (2540) และงานวิจัยของ อำนาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า อายุที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วม แต่ขัดแย้งกับ งานวิจัยของ ลัญชัย สุทธิพันธ์วิหาร (2539) ที่สรุปว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติทุกกิจกรรม รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุน้อยกว่าจะมีส่วนร่วมปฏิบัติและมีความต้องการมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ประชาชนไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาในระดับใด จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลที่ว่า การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว และเป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะถ้าเกิดผลกระทบ หรือเกิดมลพิษขึ้นมา ก็จะมีผลกระทบย้อนกลับไปที่ทุกคน และปัจจุบันสื่อต่างๆ ได้เข้าถึงประชาชนทุกคน ทำให้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ทำให้ประชาชนไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาในระดับใด ก็สามารถมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ หลีพันธ์ (2537) ที่สรุปว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก และงานวิจัยของ สัตยชัย สุติพันธ์วิหาร (2539) ที่สรุปว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกกิจกรรมและความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำระยองไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ นุชลดดา สืบไม้ (2546) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองแตกต่างกัน และขัดแย้งกับงานวิจัยของ ชลดดา แจงทอง (2549) ที่สรุปว่า ระดับการศึกษาของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน แตกต่างกัน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน กับอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ต่างจากนักเรียน นิสิต นักศึกษาหรือแม่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน โดยหน้าที่และความรับผิดชอบต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ประกอบกับในบางครั้งตนเองต้องเป็นผู้ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับบุคคลอื่น หรือในบางครั้งตนเองก็มีโอกาส ที่จะได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านต่างๆจากภาครัฐ ส่วนอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว โดยส่วนใหญ่อาชีพนี้จะมีบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานาน และได้ใช้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนได้เห็นปัญหาเกี่ยวกับแม่น้ำและสัมผัสกับปัญหาโดยตรง จึงทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพดังกล่าวเห็นความสำคัญ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ได้มากกว่ากลุ่มที่กำลังศึกษาเล่าเรียน หรือเป็นแม่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญรพี ผ่องกลิ่น (2543) ที่สรุปว่า อาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และอาชีพที่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มากที่สุดคืออาชีพรับราชการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลดา แจงทนงค์ (2549) ที่สรุปว่า อาชีพของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ นุชดา สืบม้อย (2546) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองไม่แตกต่างกัน และขัดแย้งกับงานวิจัยของ อำนาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า อาชีพที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วม

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากรายได้นั้น เป็นเพียงปัจจัยอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิต และหากเกิดน้ำเน่าเสียขึ้นมา ประชาชนไม่ว่าจะมีรายได้เท่าไร ก็จะได้รับผลกระทบด้วยกันทั้งนั้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ นุชดา สืบไม้ (2546) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า รายได้ที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่อง การมีส่วนร่วม แต่ขัดแย้งกับงานวิจัย ของเพ็ญทิพย์ ฝูงกลิ่น (2543) ที่สรุปว่า รายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ จะทำให้ ได้มีการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของชมรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และได้ มีโอกาสได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกชมรม อนุรักษ์ ได้มีประสบการณ์ในการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมทุกคน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และ ตระหนักถึงความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543) ที่สรุปว่า คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มี กิจกรรมเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน แตกต่างกัน โดยที่คณะกรรมการที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนร่วม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากกว่า และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของของ ชลลดา แจงทงศ์ (2549) ที่สรุปว่า การเป็นสมาชิก กลุ่มอนุรักษ์ของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างจาก กลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม จะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้พบเห็นและสัมผัสปัญหาจริง เกิดการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม ทำให้มีความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543) ที่สรุปว่า คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนแตกต่างกัน โดยที่คณะกรรมการที่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากกว่า และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำระยองแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับที่มากกว่า จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับที่น้อยกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก ย่อมเกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญ ตระหนักถึงปัญหา เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทำให้มีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชดา สืบไม้ (2546) ที่สรุปว่า ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองแตกต่างกัน

แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ สงบสุข ลีละบุตร (2543) ที่สรุปว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สมมติฐานที่ 9 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างจากกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง โดยกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มดังกล่าว อาจมีความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง และไม่รู้ในบางเรื่อง และอาจเคยปฏิบัติในทางที่ผิดมาแล้ว จึงเกิดความคิดเกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาดในอดีตทำให้เกิดสำนึก ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงบสุข ลีละบุตร (2543) ที่สรุปว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลลดา แจงทองคำ (2549) ที่สรุปว่า ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แม่น้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ นุชลดา สืบไม้ (2546) และอำนาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 10 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าความตระหนัก

ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดก็ตาม ก็จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความตระหนักเป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจ และกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นต้องใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีน จึงเห็นความสำคัญในการดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะหากแม่น้ำเน่าเสียก็จะส่งผลกระทบต่อชนวนกลับมาหาตนเองซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น จึงทำให้ความตระหนักที่ต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลลดา แจงทองค์ (2549) ที่สรุปว่า ความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ อานาจ สันติชีวิน (2547) ที่สรุปว่า ประชาชนที่มีความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ตามปัจจัยส่วนบุคคล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง 394 ชุด รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 26,632 คน จาก 16 ชุมชน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 394 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ซึ่งใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ลักษณะปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) จำนวน 394 ชุด ในการเก็บข้อมูล โดยรับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 394 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด และแบบสอบถามสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้จำนวน 394 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามมาประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล ได้แก่ T-test

F-test และการเปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ โดยวิธีของ LSD โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ระดับ 0.05

สำหรับการทดสอบสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.05 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.95 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.18 รองลงมา มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.41 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.61 และอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.80 สำเร็จการศึกษาระดับประถม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.01 รองลงมา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.11 สายวิชาชีพ (ปวช. ปวส. ปวท.) คิดเป็นร้อยละ 20.30 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.28 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.30 ประกอบอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.45 รองลงมา คือรับจ้างหรือเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 28.17 นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.94 และรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 12.44 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมา คือมีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.38 รายได้มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.20 ไม่มีรายได้ หรือไม่เปิดเผยรายได้ คิดเป็นร้อยละ 10.65 รายได้ 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.90 และรายได้ 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.12 ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 94.42 และเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 5.58 ซึ่งมี 7 ชมรม ดังนี้ ชมรมเรารักแม่น้ำสุพรรณ คิดเป็นร้อยละ 2.04 ชมรมสิ่งแวดล้อมสุพรรณบุรี คิดเป็นร้อยละ 2.04 ชมรมอนุรักษ์แม่น้ำ คิดเป็นร้อยละ 0.50 ชมรมพระพันวษาร่วมใจคิดเป็นร้อยละ 0.25 ชมรมแม่บ้านพื้นที่สีเขียว คิดเป็นร้อยละ 0.25 ชมรมอนุรักษ์ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 0.25 และชมรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 0.25 ส่วนใหญ่

ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 67.00 และเคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 33.00 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.73

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าแหล่งข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่1 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากโทรทัศน์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 1.19 อันดับที่2 คือ หนังสือพิมพ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.99 อันดับที่3 คือวิทยุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 อันดับที่4 คือ บุคคลในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.94 และอันดับที่5 คือ เพื่อนฝูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

ระดับความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76

2.3 ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ระดับความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

กลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด โดยมี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.28 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน โดยมีจำนวนผู้เสนอแนะทั้งสิ้น 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ จำนวน 24 ข้อ (รายละเอียดข้อเสนอแนะทั้งหมด ปรากฏในตารางที่ 8 หน้า 105) ข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะมากที่สุด 5 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ เสนอให้ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย สารเคมีลงในแม่น้ำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.4 รองลงมาคือ เทศบาลควรรณรงค์ / ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ให้มีหอกระจายข่าว / ซ่อมแซมหอกระจายข่าว เพื่อให้รับรู้ข่าวสารบ้าง คิดเป็นร้อยละ 11.6 รณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็กเยาวชน และประชาชน คิดเป็นร้อยละ 6.3 และเสนอให้ใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากสมมติฐานการวิจัย ที่ตั้งไว้ทั้งหมด 10 สมมติฐาน พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 สมมติฐาน คือ เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสพการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 4 สมมติฐาน คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความตระหนักที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ยังพบอีกว่า เพศชาย อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก และมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 8 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 9 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 10 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ที่มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบ	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	.027*	✓	
2. อายุ	.723		✓
3. ระดับการศึกษา	.842		✓
4. อาชีพ	.045*	✓	
5. รายได้	.327		✓
6. การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์	.000*	✓	
7. ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม	.000*	✓	
8. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	.000*	✓	
9. ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	.001*	✓	
10. ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	.330		✓

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับสูง มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำในระดับสูง แต่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป กล่าวคือ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน มีจำนวน 6 ตัวแปร คือ เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน และความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนแตกต่างกัน

โดยยังพบอีกว่า เพศชาย อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน การเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก และมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ระดับตนเองและครอบครัว แม้ว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีความตระหนักอยู่ในระดับสูง แสดงถึง ประชาชน มีความห่วงใยต่อปัญหาความเสื่อมโทรมของแม่น้ำท่าจีน และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เห็นประโยชน์ว่าควรดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้คงอยู่ชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไปในอนาคต แต่ในรายข้อพบว่า มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนัก ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงควรเริ่มต้นจากตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เช่น โดยการใช้น้ำอย่างประหยัด ใช้อ่างซักไขมันในบ้านตนเองเพื่อบำบัดน้ำเสียขั้นต้น คัดแยกขยะ และไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ โดยพ่อแม่ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตรหลานในครอบครัว เด็ก และเยาวชน เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อเด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี ก็จะเกิด

ความตระหนักและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเอง ก็จะส่งผลให้ การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะส่งผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว

ระดับโรงเรียน แม้ว่าเรื่องการปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่เด็กและเยาวชน ควรจะเริ่มทำตั้งแต่ระดับครอบครัว แต่จาก ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มไม่เห็นความสำคัญในการให้ความรู้และสร้าง ทักษะที่ดีแก่บุตรหลาน โดยพบว่า ทำเป็นบางครั้ง มากที่สุดจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ทำน้อยครั้งจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 และไม่เคยทำจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว จึงอาจทำให้ไม่มี เวลาในการปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์แก่บุตรหลานมากนัก และเห็นว่า เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการปลูกจิตสำนึกและสร้าง ความตระหนักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับโรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้

1. โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่ถูกต้อง มีการอบรมสั่งสอนโดยให้เด็ก เห็นตัวอย่างจากของจริง เช่น จัดกิจกรรมล่องเรือเก็บขยะมูลฝอย อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น
2. ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นตน ไว้ในการเรียนการสอน เช่น หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ การอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน” ควบคู่ไปกับ หนังสือ “แม่น้ำท่าจีนของเรา” ซึ่งเป็นหนังสือประกอบการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งหนังสือดังกล่าวใช้ประกอบการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย และเพิ่มมี การเปิดตัวหนังสือดังกล่าว เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา
3. โรงเรียนควรส่งเสริมให้เยาวชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายอาสาสมัคร พิทักษ์สิ่งแวดล้อมทุกระดับ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นกลไกเครือข่าย เยาวชนประสานงานกับชุมชนและภาครัฐ โยงใยเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และขยายความรู้ไปยัง เยาวชนลุ่มน้ำท่าจีนต่อไป

ระดับเทศบาลและสังคม จากผลการศึกษาวิจัย พบว่าประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากจากเจ้าหน้าที่เทศบาล ในระดับปานกลาง และรับรู้ข่าวสารจาก ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ไปสเตอร์/แผ่นพับ เอกสารทางราชการ เอกสารทางวิชาการ ในระดับต่ำ และผลการศึกษา ยังพบว่า ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่า ประชาชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับที่น้อยกว่า นอกจากนี้ ประชาชนที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ และเคยมีประสบการณ์การอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ก็จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่า ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์และไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อีกด้วยเช่นกัน ดังนั้น เพื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เทศบาลควรดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร กับประชาชนตามสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักแก่ประชาชน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน หอกระจายข่าว ให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และบังเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติให้มากกว่านี้

2. จัดโครงการอบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการรวมกลุ่ม- เสวนาต่างๆ เวทีชาวบ้าน เพื่อให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเน้นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในระดับต่ำเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง นอกจากนี้ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การอบรม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกิดเป็นความตระหนัก และหากสามารถทำให้แพร่หลายในวงกว้าง จะทำให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์สังคมแห่งภูมิปัญญา และจะกลายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าอย่างมีทิศทาง และส่งผลนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ในระยะยาว

3. สนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมการดำเนินงานของชมรมอนุรักษ์ต่างๆ และเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน เพื่อเพิ่มศักยภาพของเครือข่ายองค์กรชุมชนให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็ง เช่น สนับสนุนให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เครือข่ายองค์กรประชาชน เครือข่ายเฝ้าระวังทุกระดับ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการทำงานในเชิงรุก และเพื่อเป็นตัวแทนประสานงานที่มีศักยภาพ ระหว่าง ภาครัฐ - ท้องถิ่น- เอกชน- ประชาชน ซึ่งหากทุกกลุ่มร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ก็จะส่งผลให้การดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลมกลืนและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การดำเนินการพัฒนาที่ประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน

4. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย อย่างเคร่งครัด โดยต้องใช้มาตรการดังกล่าว ควบคู่ไปกับการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างจริงจัง

5. ส่งเสริมให้สตรี หรือกลุ่มแม่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้มากขึ้น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เพศชายจะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีบทบาทโดยมอบกิจกรรม หรือภารกิจที่เหมาะสมให้ดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดับลิน ในข้อที่3 ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ที่กล่าวว่า สตรี ควรเป็นศูนย์กลางการจัดสรร การจัดการ และดูแลรักษา

6. ควรมีการทบทวนการวางแผนงาน การติดตามประเมินผล ตามแผนการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ตามระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้ง และทบทวนแผนงบประมาณ ตลอดจนให้มีการแปลงแผนยุทธศาสตร์เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เช่น มีการจัดทำโครงการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนอย่างต่อเนื่อง จริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง

7. สนับสนุนงบประมาณในการดูแลรักษา ฟื้นฟู แม่น้ำท่าจีนให้มากขึ้น และงบประมาณในการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ว่าควรจะเป็นแบบใด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงบูรณาการหลายๆด้าน เช่น การอนุรักษ์และการบริหารจัดการน้ำกับการขับเคลื่อนของชุมชนในการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน ทั้งในระดับชุมชน ระดับลุ่มน้ำ และลุ่มน้ำคาบเกี่ยว เพื่อให้เกิดกระบวนการที่เชื่อมโยงกันระหว่างการอนุรักษ์พัฒนาและการวิจัย

เพื่อนำเปรียบเทียบและหาข้อสรุปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม เนื่องจากความรู้ที่ได้จากการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ในระยะยาว

2. ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นการต่อยอดการวิจัยในเชิงปริมาณ

3. ศึกษารูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมที่เหมาะสม ว่าควรจะเป็นรูปแบบใด เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการอนุรักษ์ พัฒนาและแสวงหามาตรการในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้อยู่ในระดับที่สูง

4. ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชนกับบทบาทของภาครัฐในการใช้สื่อบุคคล และสื่อมวลชนเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย. 2544. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำป่าสัก. ม.ป.ท.

กรมควบคุมมลพิษ. 2543. วิกฤตการณ์แม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2543. รายงานสถานภาพสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

กรรณิกา ประกอบทรัพย์. 2540. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนของสมาชิกสภาตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

กอบกุล ราชะนาคร. 2543. “กฎหมายกับการจัดการทรัพยากรน้ำและชายฝั่งทะเล” ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์. (บรรณาธิการ). พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากรกระบวนทัศน์และนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

กัญญารัตน์ สุดสอาด. 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตลาดริมน้ำดอนหวาย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.

กาญจนา แก้วเทพ, เขียรชัย อิศรเดช, และ สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์. 2549. ปฐมบทแห่งองค์ความรู้เรื่องสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิตติชัย รัตนะ. 2549. การมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกษม จันทร์แก้ว. 2544. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ข่าวสด. 2551. กรุงเทพมหานคร: 6 กุมภาพันธ์ 2551. หน้า 24.

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2546. การประชุมวิชาการและ
นวัตกรรมการวิจัย “ร่วมฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมด้วยภูมิปัญญาตะวันออก” วันที่ 19-20
มิถุนายน 2546. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกิน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชน
ท้องถิ่นพัฒนา

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2548. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉันทนา บรรพศิริโชติ. 2546. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม”, น. 141-
166. ใน โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (บรรณาธิการ). การจัดการสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

ชลลดา แจงทนงค์. 2549. การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานีต่อการ
อนุรักษ์แม่น้ำสะแกกรัง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชวาล แพร่ตกุล. 2526. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ณัฐา หังสพฤกษ์. 2547. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีซีจี พรินติ้ง
จำกัด.

ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. 2534. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ธงชัย พรรณสวัสดิ์. 2547. เอกสารสรุปการสัมมนาสิ่งแวดล้อม' 47 การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2547.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไทยกราฟฟิคเอนด์พริ้นท์ จำกัด. ม.ป.ท.

ธิดารัตน์ สุภาพ. 2548. ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในอำเภอบางไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ. 2535. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

นงเยาว์ หลีพันธุ์. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
ในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.
เชียงใหม่: 598 Print.

นิวัติ เรืองพานิช. 2546. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. “กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน”, น. 177-205. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารพิมพ์

นุชลดดา สืบไม้. 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง กรณีศึกษา:
ชุมชนริมน้ำ ตำบลท่าเรือ อำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2535. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่3.
กรุงเทพมหานคร: บีแอนด์บี พับลิชชิง.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. 2549. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน:
จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการ
สิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประภาพรเพ็ญ สุวรรณ. 2520. การสอนสุขศึกษา ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพานิช.

พรทิพย์ พิมพ์สินธุ์. 2529. หลักและทฤษฎีการสื่อสาร: ผู้รับสาร. นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. อ้างใน รัตนาวลี จันทนสมิต. 2546. พฤติกรรมการ
เปิดรับข่าวสารของประชาชน กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการ
ป้องกันรักษาและการเฝ้าระวังปัญหามลพิษเฉพาะมลพิษทางน้ำและทางอากาศของ
ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พจน์ี วรกวิน. 2526. จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและการปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช จำกัด.

เพ็ญรพี ฝูงกลิ่น. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่
เมาะ กรณีศึกษา: ตำบลสบป่าด อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. 2548. “กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม”. เอกสารการสอนชุดวิชาเนวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
หน่วยที่ 9-15 (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
วัฒนธรรมไทย”, น. 6- 20. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์

มนัส สุวรรณ. 2531. รายงานการวิจัยเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจระดับตำบลในเรื่อง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. 2548. รวบรวมบทความอนาคตสิ่งแวดล้อมและท่องเที่ยวไทยใครว่าไม่น่าหวัง.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. 2544ก. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางการ
วิจัยในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: การศึกษา
ทัศนคติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชน ผู้บริหารและผู้วางนโยบาย.
รายงานเสนอสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

_____. 2544ข. แนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- ยรรยงค์ อินทร์ม่วง. 2550. “การจัดการน้ำแบบบูรณาการ: กรอบการวิจัยและพัฒนาสำหรับประเทศไทย.” วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 26 (1): 98-109.
- รัตนาวลี จันทนสมิต. 2546. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชน กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาและการเฝ้าระวังปัญหามลพิษเฉพาะมลพิษทางน้ำและทางอากาศของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราตรี ภารา. 2543. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษราพิพัฒน์ จำกัด.
- โรจน์จรรย์ ด่านสวัสดิ์. 2541. การวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสรุปแนวคิดและความรู้พื้นฐาน. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วราพร ศรีสุพรรณ. 2539. สิ่งแวดล้อมศึกษา : การจัดการสอนสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโลกสีเขียว.
- วิชัย เทียนน้อย. 2542. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2523. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรือง.
- วินัย วีระพัฒนานนท์. 2541. สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่3. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2544. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริกัญท์ ออฟเซ็ท. แปลจาก J. L. Creighton. 1992. **A Guide book for Involving Citizens in Community Decision Making.**

ศิววุฒิ เนียมวัฒนะ. 2547. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการอนุรักษ์แม่น้ำ

เจ้าพระยา: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สงบสุข ลีละบุตร. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กรณีศึกษา: เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. 2545. โครงการพัฒนาการดำเนินงานการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถิต วงศ์สุวรรณค์. 2529. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น.

สนธยา พลศรี. 2547. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สมควร กวียะ. 2540. สื่อมวลชนคลีชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แก้วน้ำ.

สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ. 2547. ศัพท์พัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม. ขอนแก่น: หจก. ขอนแก่น
การพิมพ์ จำกัด

สร ปิ่นอักษรสกุล. 2548. การดำเนินโครงการที่มีผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับการมี

ส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ. พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์
จำกัด.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2548. จิตวิทยาสังคม:ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร:

ซีเอ็ดยูเคชั่น.

- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุพรรณ. 2546. หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สุนิษฐ์ มัลลิกะมาลย์. 2539. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์นิติธรรม
- _____. 2545. รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ. 2549. การสื่อสารเพื่อการพัฒนา: พัฒนาการ แนวคิด สภาพการณ์ในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- สัญญาชัย สุนทิพันธุ์วิหาร. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชนกรณีศึกษา เทศบาลเมืองภูเก็ต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี. 2550. แผนพัฒนา 3 ปี เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ. 2550-2552. ม.ป.ท.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5. 2549. ประเด็นสำคัญและแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน. สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5. 2550. แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับภาค ลุ่มน้ำท่าจีนและลุ่มน้ำคาบเกี่ยว (ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ลุ่มน้ำน้อย) พ.ศ. 2550-2554 รายงานบทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

อรรธรณ ปิณฑน์โอวาท. 2549. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อจรรย์ จันทลักขณา. 2549. สถิติเพื่อการวิจัย: เชิงคุณภาพ – เชิงปริมาณ ด้านภาษา ภาษาศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์. (อัดสำเนา).

อกิน รพีพัฒน์. 2527. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย”, น. 100 -114. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์

อนก นาคะบุตร. 2536. คน กับ ดิน น้ำ ป่า จุดเปลี่ยนแห่งความคิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.

อานาจ สันติชีวิน. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Bandura, A. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Prentice- Hall.

- Bloom, B. S. et al. 1956. **Handbook on Formative and Summative Evaluative of Student Learning**. New York: Mc Graw Hill Book Company. อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2549. **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- Brown, W.B. and D.J. Moberg. 1980. **Organization Theory and Management: A Macro Approach**. New York: John Wiley & Sons, Inc. อ้างใน ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. 2543. **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cohen, J. M. and N. T. Uphoff. 1980. **Participation's Place in Rural Developing: Seeking Clarity Through Specificity World Development**. New York: Cornell University.
- De Villiers, M. 2001. **Water: The fate of our most precious resource**. New York: Houghton Mifflin Company.
- Eysenck, H. J. 1972. **Encyclopedia of psychology**. New York: Herder & Herder. อ้างใน อำนาจ สันติชีวิน. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Good, C. V. 1973. **Dictionary of education**. New York: Mc Graw Hill Book Company. อ้างใน อำนาจ สันติชีวิน. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Huynh, C.T. et al. 1986. **Participate in Development**. London: Unesco.

- McNeeley, J.A. 1996. **Biodiversity in the Global Community: Why It Has Become Such An Important Social, Economic and political Issue.** Bangkok: Office of Environmental Policy and Planning. อ้างอิง เกษม จันทรแก้ว และคณะ. 2548. เอกสารการสอนชุดวิชานิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หน่วยที่ 1-8 (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Rogers, E. M. 1973. **Communication Strategies for Relation Planning.** New York: The Free Press. อ้างอิง สงบสุข ลีละบุตร. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการบริการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Runes, D. D. 1971. **Dictionary of Philosophy.** New Jersey: Littlefield Adam & Company. อ้างอิง อำนาจ สันติชีวิน. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Turton, A. 1987. **Production, Power and Participation in Rural Thailand.** Geneva: United Nation Research Institute for Social Development (UNRISD). อ้างอิง อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544. มิติชุมชน: วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- United Nation Department of International Economics and Social Affairs. 1981. **Popular Participation in Decision Making for Development.** New York: United Nation Publication. อ้างอิง อุดม แยมชื่นพงศ์. 2537. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ แม่น้ำท่าจีน : ศึกษาเฉพาะกรณีแม่น้ำท่าจีน เขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

World Bank. 1996. **Road and the Environment**. อังโน สร ปิ่นอักษรสกุล. 2548. การดำเนินโครงการที่มีผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ. พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.

Xu, J.C. and D.R. Melick. 2007. "Rethinking the Effectiveness of Public Protected Areas in Southwestern China." **Conservation Biology** 21 (2): 318-328.

Yamane, T. 1973. **Statistics and Introductory Analysis**. (3rd ed.). New York: Haper and

Row. อังโน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2534. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

**แบบสอบถาม
โครงการวิจัยเรื่อง**

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี**

**The People's Participation on the Preservation of The Thachin River
in Muang Suphan Buri Municipality**

แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในหลักสูตรปริญญาโท สาขาพัฒนสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ อาจนำไปประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ เพื่อพิจารณาแนวทางในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.3 ความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี ในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกลักษณะความเป็นจริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัย และความสำเร็จของงานวิจัย และขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางสาววันเพ็ญ เดียววิไล
นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้วิจัย

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือเติมข้อความลงใน... ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ระดับประถม ☐ ระดับมัธยมศึกษา ☐ สายวิชาชีพ (ปวช. ปวส. ปวท.)
☐ ระดับปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

4. อาชีพ

☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ / พนักงานบริษัทเอกชน ☐ เกษตรกรรม
☐ ค้าขาย หรือ ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง
☐ นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

5. มีรายได้ประมาณเดือนละ บาท

6. ท่านเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชมรมใดบ้าง

☐ ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมใดเลย
☐ เป็นสมาชิกชมรม (1)
(2)

7. ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ☐ เคย ☐ ไม่เคย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดูแลรักษาแม่น้ำ

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับแหล่งข่าวสารในการรับรู้ของท่าน

(กรุณาตอบทุกข้อ) โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ประจำ หมายถึง 4 ครั้งขึ้นไป /สัปดาห์

บางครั้ง หมายถึง 1-3 ครั้ง /สัปดาห์

ไม่เคยเลย หมายถึง 0 ครั้ง /สัปดาห์

แหล่งข่าวสาร	ระดับรับรู้ข้อมูลข่าวสาร		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
1. สื่อบุคคล			
1.1 บุคคลในครอบครัว			
1.2 เพื่อนฝูง			
1.3 เจ้าหน้าที่ของเทศบาล			
1.4 ผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น			
1.5 เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน			
2. สื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์			
2.1 โทรทัศน์			
2.2 วิทยุ			
2.3 หนังสือพิมพ์			
2.4 อินเทอร์เน็ต			
2.5 หอกระจายข่าว			
2.6 ไปสเตอร์ / แผ่นพับ			
2.7 วารสาร, นิตยสาร, เอกสารทางวิชาการ			
2.8 เอกสารทางราชการ			

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

คำชี้แจง ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำในประเด็นคำถามต่อไปนี้หรือไม่อย่างไร

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง (ใช่) สำหรับข้อความที่ท่านเห็นว่าถูก และในช่อง (ไม่ใช่) สำหรับข้อความที่ท่านเห็นว่าผิด (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. การดูแลรักษาแม่น้ำทำเงิน เป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ในการอุปโภค และบริโภค ในระยะยาว		
2. น้ำเป็นทรัพยากรที่หายาก และมีจำนวนจำกัด ควรจะต้องวางแผนการใช้น้ำเพื่ออนาคตข้างหน้า		
3. มนุษย์ไม่จำเป็นต้องดูแลรักษาแม่น้ำ เพราะน้ำมีการไหลเวียนอยู่เสมอ และน้ำในแม่น้ำสามารถฟื้นฟูสภาพด้วยตัวของมันเอง		
4. การทิ้งขยะและระบายน้ำทิ้งจากครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ไม่สามารถทำให้น้ำเน่าเสียได้ เพราะมีปริมาณน้อย สามารถย่อยเองได้ โดยธรรมชาติ		
5. การก่อสร้างร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำ		
6. การทำเกษตรกรรมก่อให้เกิดน้ำเน่าเสีย เนื่องจากการทิ้งสารเคมีลงในแม่น้ำ		
7. น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ที่เป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย		
8. การรณรงค์ใช้ถังดักไขมัน จะช่วยทำให้น้ำในแม่น้ำมีคุณภาพดีขึ้น		
9. การแก้ไขปัญหาน้ำเสียให้ได้ผล ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสีย		
10. การแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย และการดูแลคุณภาพน้ำ เป็นหน้าที่ของรัฐ เท่านั้น ไม่เกี่ยวกับประชาชน		
11. การใช้มาตรการทางกฎหมาย จะช่วยในการดูแลรักษาแม่น้ำ ได้ดีกว่าการให้ข้อมูลข่าวสาร และการศึกษาแก่ประชาชน		
12. ประชาชนผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ		
13. การบริหารจัดการน้ำ ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เช่น ประชาชนผู้ใช้น้ำ ส่วนราชการผู้วางแผนการใช้น้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
14. การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อดูแลรักษาแม่น้ำ โดยประชาชนเป็นผู้จัดตั้ง จะสามารถดูแลรักษาฟื้นฟู แหล่งน้ำได้		
15. รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ		

2.3 มีความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
1. การแก้ไขปัญหาแม่น้ำเสียเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน					
2. ท่านเห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายจัดการกับผู้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำอย่างจริงจัง					
3. ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ					
4. การใช้ถังดักไขมันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่ก็มีความจำเป็นสำหรับการบำบัดน้ำเสียขั้นต้น					
5. ขยะหรือถุงพลาสติกที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ควรนำไปทิ้งที่ถังขยะเพื่อไม่ให้ขยะเหล่านั้นหล่นลงไปแม่น้ำ					
6. การปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำแม่เพียงเล็กน้อยก็ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียได้					
7. ท่านเห็นว่าควรดำเนินผู้ที่ทิ้งขยะหรือของเสีย ลงสู่แม่น้ำ แม้ว่าจะทำให้เขาไม่พอใจ					
8. การรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ในการดูแลรักษาแม่น้ำแก่ประชาชน เป็นเรื่องจำเป็นเพราะจะสามารถแก้ไขปัญหาแม่น้ำเสียได้ในระยะยาว					
9. ท่านจะเข้าร่วมประชุม หรืออบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำเมื่อมีโอกาส					
10. ท่านจะให้ความร่วมมือกับเทศบาลในการเฝ้าระวัง และดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

คำแนะนำ : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับการกระทำของท่านมากที่สุด
เพียงคำตอบเดียว (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบเป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยทำ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. ท่านเคยจับกลุ่มเสวนา แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชน ที่มีต่อแม่น้ำท่าจีน					
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากรัฐ/เทศบาล					
3. ท่านพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเทศบาลถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชนในเทศบาล					
4. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการศึกษาปัญหา หรือตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน					
5. ท่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ที่ตัดสินใจดำเนินการ โดยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี					
6. ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเทศบาลก็ต่อเมื่อท่านได้พูดคุย ปรึกษาถึงข้อดีข้อเสีย กับประชาชนในชุมชนด้วยกันก่อน					
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
7. ท่านเคยแจ้งสาเหตุที่ทำให้แม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบเป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยทำ
8. ท่านให้ความร่วมมือกับราชการและเอกชนในการทำกิจกรรมด้านการดูแลรักษาพื้นที่ผิวน้ำทำกิน					
9. ท่านพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาการเน่าเสีย					
10. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันบำบัดน้ำเสีย หรือให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาพื้นที่ผิวน้ำทำกิน					
11. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล เฝ้าระวังเกี่ยวกับการเน่าเสียของผิวน้ำทำกิน และเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
12. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม เพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาผิวน้ำทำกิน					
13. ท่านร่วมประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับความจำเป็นของการบำบัดน้ำเสีย และการดูแลรักษาผิวน้ำทำกิน					
14. ท่านเพิ่มความระมัดระวังในการเป็นตัวการทำให้เกิดน้ำเสีย เช่น การใช้ยาฆ่าแมลง การใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตร ซึ่งอาจไหลลงสู่ผิวน้ำได้					
15. ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษาผิวน้ำทำกิน และสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุตรหลานของท่าน					
16. ท่านอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการสร้าง หรือจัดทำระบบในการจัดการน้ำในพื้นที่ (ประตูปะบายน้ำ คันดินกั้นน้ำ ระบบส่งน้ำ ขุดลอกคูคลอง)					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบเป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยทำ
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
17. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
18. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อโครงการหรือกิจกรรมที่ท่านมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและคนส่วนใหญ่ในชุมชน					
19. ท่านและคนในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน					
20. ท่านสามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน					
21. ท่านมีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเพิ่มขึ้น					
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
22. ท่านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หรือตอบแบบสอบถาม เพื่อประเมินโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในชุมชน					
23. ท่านร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือคณะกรรมการในชุมชน ว่าการปฏิบัติในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบเป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยทำ
24. ท่านร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือคณะกรรมการในชุมชน เกี่ยวกับการให้ความรู้ และกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ว่าเหมาะสมกับปัญหา หรือความต้องการของคนในชุมชน					
25. ท่านได้ร่วมเสนอความคิดเห็น ว่าขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนใดบ้างที่ควรปรับปรุง					
26. ท่านเคยสังเกตปริมาณขยะ และสภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

ภาคผนวก ข
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผลการตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตารางผนวกที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษา
แม่น้ำท่าจีนรายข้อ (Item-total statistics)

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
P2_1_1_1	20.8000	23.200	.412	.865
P2_1_1_2	20.8333	21.523	.578	.856
P2_1_1_3	21.1000	23.059	.355	.868
P2_1_1_4	21.2333	22.185	.543	.859
P2_1_1_5	21.4000	23.421	.351	.868
P2_1_2_1	20.6667	19.816	.754	.844
P2_1_2_2	20.7000	20.976	.579	.856
P2_1_2_3	20.9000	21.128	.595	.855
P2_1_2_4	21.0667	20.478	.615	.854
P2_1_2_5	21.4000	20.869	.808	.844
P2_1_2_6	21.3333	21.333	.704	.850
P2_1_2_7	21.0333	23.206	.307	.871
P2_1_2_8	21.5333	23.085	.392	.866

ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) ของข้อคำถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

จำนวนตัวอย่าง = 30.0 จำนวนข้อคำถาม = 13 Cronbach's Alpha = .868

ตารางผนวกที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน
รายข้อ (Item-total statistics)

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q2_3_1	33.4000	40.938	.206	.832
Q2_3_2	34.9000	38.093	.208	.842
Q2_3_3	34.7667	31.082	.781	.779
Q2_3_4	34.5000	31.155	.727	.784
Q2_3_5	34.6333	30.723	.850	.771
Q2_3_6	34.7000	30.976	.742	.782
Q2_3_7	34.9667	33.826	.438	.821
Q2_3_8	33.5667	40.944	.186	.832
Q2_3_9	34.6333	31.964	.684	.790
Q2_3_10	34.3333	39.333	.201	.836

ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) ของข้อคำถามความตระหนัก ดังนี้

จำนวนตัวอย่าง = 30.0 จำนวนข้อคำถาม = 10 Cronbach's Alpha = .826

ตารางผนวกที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล
รักษาแม่น้ำท่าจีนรายข้อ (Item-total statistics)

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
R3_1	67.4667	411.844	.746	.955
R3_2	67.3333	417.195	.627	.956
R3_3	67.6667	407.954	.684	.956
R3_4	67.5667	391.633	.856	.954
R3_5	67.6333	404.240	.763	.955
R3_6	67.0000	405.724	.746	.955
R3_7	67.7333	393.857	.895	.953
R3_8	66.6667	409.747	.528	.957
R3_9	67.1667	398.420	.833	.954
R3_10	67.1333	394.878	.847	.954
R3_11	67.5000	397.983	.850	.954
R3_12	68.2000	410.648	.743	.955
R3_13	67.6333	404.378	.590	.957
R3_14	66.1667	426.489	.216	.960
R3_15	65.9000	426.576	.216	.960
R3_16	66.3333	422.368	.321	.959
R3_17	66.2000	399.821	.823	.954
R3_18	65.9333	402.616	.720	.955
R3_19	66.0667	399.651	.859	.954
R3_20	66.1333	402.740	.718	.955
R3_21	67.1667	404.764	.691	.956
R3_22	66.6667	400.161	.604	.957
R3_23	67.4333	396.668	.786	.955
R3_24	67.5000	401.431	.819	.954

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
R3_25	67.7333	408.271	.725	.955
R3_26	66.5667	420.254	.365	.959

ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) ของข้อคำถามการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้
 จำนวนตัวอย่าง = 30.0 จำนวนข้อคำถาม = 26 Cronbach's Alpha = .957

ตารางผนวกที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

No	P2_2_1	P2_2_2	P2_2_3	P2_2_4	P2_2_5	P2_2_6	P2_2_7	P2_2_8	P2_2_9	P2_2_10	P2_2_11	P2_2_12	P2_2_13	P2_2_14	P2_2_15	Total by person
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	12
2	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	10
3	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	11
4	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	12
5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	13
6	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	10
7	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	11
8	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	7
9	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	10
10	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	9
11	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	10
12	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	12
13	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	10
14	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	9
15	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	11
16	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	10
17	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	10
18	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	3
19	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	13

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

No	P2_2_1	P2_2_2	P2_2_3	P2_2_4	P2_2_5	P2_2_6	P2_2_7	P2_2_8	P2_2_9	P2_2_10	P2_2_11	P2_2_12	P2_2_13	P2_2_14	P2_2_15	Total by person
20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	14
21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
22	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	12
23	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	12
24	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	11
25	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	8
26	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	14
27	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	14
28	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	5
29	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	1	12
30	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Total	27	26	23	28	27	26	14	24	25	9	10	7	27	26	26	325
p	0.90	0.87	0.77	0.93	0.90	0.87	0.47	0.80	0.83	0.30	0.33	0.23	0.90	0.87	0.87	10.83
q	0.10	0.13	0.23	0.07	0.10	0.13	0.53	0.20	0.17	0.70	0.67	0.77	0.10	0.13	0.13	4.17
pq	0.090	0.116	0.179	0.062	0.090	0.116	0.249	0.160	0.139	0.210	0.222	0.179	0.090	0.116	0.116	2.13

k = 15

Average = 10.83333333

Variance = 7.316091954

KR-20 = 0.759168443

ภาคผนวก ค
คะแนนของกลุ่มย่อย

ตารางผนวกที่ 5 จำนวนร้อยละการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

แหล่งข่าวสาร	ระดับรับรู้ข่าวสาร		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
	(2)	(1)	(0)
แหล่งข่าวสารส่วนบุคคล			
1. บุคคลในครอบครัว	74 (18.8%)	223 (56.6%)	97 (24.6%)
2. เพื่อนฝูง	51 (12.9%)	237 (60.2%)	106 (26.9%)
3. เจ้าหน้าที่ของเทศบาล	68 (17.3%)	166 (42.1%)	160 (40.6%)
4. ผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น	48 (12.2%)	157 (39.8%)	189 (48%)
5. เครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน	28 (7.1%)	121 (30.7%)	245 (62.2%)
แหล่งข่าวสารสื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์			
1. โทรทัศน์	155 (39.3%)	158 (40.1%)	81 (20.6%)
2. วิทยู	78 (19.8%)	226 (57.4%)	90 (22.8%)
3. หนังสือพิมพ์	94 (23.9%)	204 (51.8%)	96 (24.4%)
4. อินเทอร์เน็ต	32 (8.1%)	72 (18.3%)	290 (73.6%)
5. หอกระจายข่าว	74 (18.8%)	182 (46.2%)	138 (35.0%)
6. ไปสเตอร์ / แผ่นพับ	26 (6.6%)	126 (32.0%)	242 (61.4%)
7. วารสาร, นิตยสาร, เอกสารทางวิชาการ	29 (7.4%)	136 (34.5%)	229 (58.1%)
8. เอกสารทางราชการ	27 (6.9%)	123 (31.2%)	244 (61.9%)

ตารางผนวกที่ 6 จำนวนร้อยละความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ

คะแนนความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาแม่น้ำ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1 คะแนน	0	0.0
2 คะแนน	0	0.0
3 คะแนน	2	0.5
4 คะแนน	0	0.0
5 คะแนน	12	3.0
6 คะแนน	11	2.8
7 คะแนน	18	4.6
8 คะแนน	25	6.3
9 คะแนน	33	8.4
10 คะแนน	28	7.1
11 คะแนน	34	8.6
12 คะแนน	55	14.0
13 คะแนน	83	21.1
14 คะแนน	63	16.0
15 คะแนน	30	7.6
รวม	394	100.0

$$\bar{X} = 11.37$$

ตารางผนวกที่ 7 จำนวนร้อยละความตระหนักในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ความตระหนักในการดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1. การแก้ไขปัญหาหน้าเฝ้าเสียเป็นหน้าที่ ของประชาชนทุกคน	201 (51.0%)	131 (33.2%)	49 (12.4%)	11 (2.8%)	2 (0.5%)
2. ท่านเห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายจัดการ กับผู้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำอย่างจริงจัง	165 (41.9%)	141 (35.8%)	75 (19.0%)	10 (2.5%)	3 (0.8%)
3. ทุกชุมชนควรมีระบบบำบัดน้ำ เสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ	171 (43.4%)	122 (31.0%)	77 (19.5%)	22 (5.6%)	2 (0.5%)
4. การใช้ถังดักไขมันเป็นการสิ้นเปลือง ค่าใช้จ่ายแต่ก็มีความจำเป็นสำหรับ การบำบัดน้ำเสียขั้นต้น	89 (22.6%)	139 (35.3%)	109 (27.7%)	42 (10.7%)	15 (3.8%)
5. ขยะหรือถุงพลาสติกที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ควรนำไปทิ้งที่ถังขยะเพื่อไม่ให้ขยะ เหล่านั้นหล่นลงไปแม่น้ำ	203 (51.5%)	101 (25.6%)	48 (12.2%)	33 (8.4%)	9 (2.3%)
6. การปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำแม่เพียง เล็กน้อยก็ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียได้	156 (39.6%)	126 (32.0%)	72 (18.3%)	24 (6.1%)	16 (4.1%)
7. ท่านเห็นว่าควรดำเนินผู้ทิ้งขยะหรือของ เสียลงสู่แม่น้ำแม้ว่าจะทำให้เขาไม่พอใจ	75 (19.0%)	130 (33.0%)	120 (30.5%)	36 (9.1%)	33 (8.4%)
8. การรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ ในการดูแลรักษาแม่น้ำแก่ประชาชน เป็นเรื่องจำเป็นจะสามารถแก้ไข ปัญหาน้ำ เฝ้าเสียได้ในระยะยาว	184 (46.7%)	97 (24.6%)	75 (19.0%)	29 (7.4%)	9 (2.3%)
9. ท่านจะเข้าร่วมประชุม หรืออบรมเพื่อ เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษา แม่น้ำเมื่อมีโอกาส	110 (27.9%)	116 (29.4%)	122 (31.0%)	31 (7.9%)	15 (3.8%)
10. ท่านจะให้ความร่วมมือกับเทศบาล ในการเฝ้าระวัง และ ดูแลรักษาแม่ น้ำท่าจีน	117 (29.7%)	104 (26.4%)	103 (26.1%)	54 (13.7%)	16 (4.1%)

ตารางผนวกที่ 8 จำนวนร้อยละการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน

ข้อความ	การมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. ท่านเคยจับกลุ่มเสวนา แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชน ที่มีต่อแม่น้ำท่าจีน	39 (9.9%)	51 (12.9%)	166 (42.1%)	52 (13.2%)	86 (21.8%)
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนจากรัฐ/เทศบาล	26 (6.6%)	87 (22.1%)	143 (36.3%)	75 (19.0%)	63 (16.0%)
3. ท่านพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเทศบาลถึงปัญหาน้ำเสียอันเกิดจากเกษตรกรรมและชุมชนในเทศบาล	29 (7.4%)	55 (14.0%)	121 (30.7%)	73 (18.5%)	116 (29.4%)
4. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการศึกษาปัญหา หรือตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	23 (5.8%)	54 (13.7%)	128 (32.5%)	80 (20.3%)	109 (27.7%)
5. ท่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนที่ตัดสินใจดำเนินการโดยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	27 (6.9%)	58 (14.7%)	124 (31.5%)	95 (24.1%)	90 (22.8%)
6. ท่านเห็นด้วยกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเทศบาล ก็ต่อเมื่อท่านได้พูดคุยปรึกษาถึงข้อดีข้อเสีย กับประชาชนในชุมชนด้วยกันก่อน	44 (11.2%)	71 (18.0%)	155 (39.3%)	68 (17.3%)	56 (14.2%)

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
7. ท่านเคยแจ้งสาเหตุที่ทำให้ แม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	27 (6.9%)	39 (9.9%)	103 (26.1%)	79 (20.1%)	146 (37.1%)
8. ท่านให้ความร่วมมือกับ ราชการและเอกชนในการทำ กิจกรรมด้านการดูแลรักษา ฟื้นฟูแม่น้ำท่าจีน	45 (11.4%)	81 (20.6%)	165 (41.9%)	63 (16.0%)	40 (10.2%)
9. ท่านพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อให้ ตระหนักถึงปัญหาการเน่าเสีย	40 (10.2%)	66 (16.8%)	162 (41.1%)	86 (21.8%)	40 (10.2%)
10. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้ ช่วยกันบำบัดน้ำเสีย หรือให้ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อการดูแลรักษาฟื้นฟูแม่น้ำ ท่าจีน	36 (9.1%)	62 (15.7%)	150 (38.1%)	68 (17.3%)	78 (19.8%)
11. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการ สอดส่องดูแล เฝ้าระวัง เกี่ยวกับการเน่าเสียของ แม่น้ำท่าจีน และเสนอต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	21 (5.3%)	60 (15.2%)	139 (35.3%)	77 (19.5%)	97 (24.6%)
12. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือ ชมรม เพื่อทำกิจกรรม ใน การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน	31 (7.9%)	32 (8.1%)	100 (25.4%)	46 (11.7%)	185 (47.0%)
13. ท่านร่วมประชา สัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับความจำเป็นของ การบำบัดน้ำเสีย และการดูแล รักษาแม่น้ำท่าจีน	28 (7.1%)	43 (10.9%)	124 (31.5%)	68 (17.3%)	131 (33.2%)

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
14. ท่านเพิ่มความระมัดระวังในการ เป็นตัวแทนทำให้เกิดน้ำเสีย เช่น การใช้ขี้เถ้าแฉะ การใช้ปุ๋ยเพื่อ การเกษตรซึ่งอาจไหลลงสู่แม่น้ำได้	69 (17.5%)	81 (20.6%)	127 (32.2%)	52 (13.2%)	65 (16.5%)
15. ท่านให้ความรู้ในการดูแลรักษา แม่น้ำทำนน้ำ และสร้างทัศนคติ ที่ดีแก่บุตรหลานของท่าน	86 (21.8%)	80 (20.3%)	131 (33.2%)	62 (15.7%)	35 (8.9%)
16. ท่านอำนวยความสะดวกแก่ เจ้าหน้าที่ในการสร้าง หรือ จัดทำระบบในการจัดการ น้ำในพื้นที่	73 (18.5%)	69 (17.5%)	128 (32.5%)	59 (15.0%)	65 (16.5%)
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
17. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ จากการเข้าร่วมโครงการหรือ กิจกรรมในการดูแลรักษาแม่ น้ำทำนน้ำ ไปใช้ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวันได้	73 (18.5%)	95 (24.1%)	152 (38.6%)	43 (10.9%)	31 (7.9%)
18. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อโครงการ หรือกิจกรรมที่ท่านมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่าน และคนส่วนใหญ่ในชุมชน	65 (16.5%)	112 (28.4%)	150 (38.1%)	44 (11.2%)	23 (5.8%)
19. ท่านและคนในชุมชน มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมในการ ดูแลรักษาแม่น้ำทำนน้ำ	79 (20.1%)	106 (26.9%)	123 (31.2%)	61 (15.5%)	25 (6.3%)
20. ท่านสามารถใช้ประโยชน์จาก แม่น้ำทำนน้ำอย่างยั่งยืน	107 (27.2%)	77 (19.5%)	130 (33.0%)	60 (15.2%)	20 (5.1%)

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
21. ท่านมีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเพิ่มขึ้น	39 (9.9%)	71 (18.0%)	143 (36.3%)	61 (15.5%)	80 (20.3%)
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
22. ท่านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หรือตอบแบบสอบถาม เพื่อประเมินโครงการหรือกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนในชุมชน	79 (20.1%)	72 (18.3%)	148 (37.6%)	54 (13.7%)	41 (10.4%)
23. ท่านร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือคณะกรรมการในชุมชน ว่าการปฏิบัติในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่	31 (7.9%)	48 (12.2%)	152 (38.6%)	77 (19.5%)	86 (21.8%)
24. ท่านร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือคณะกรรมการในชุมชน เกี่ยวกับการให้ความรู้ และกิจกรรมในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน ว่าเหมาะสมกับปัญหา หรือความต้องการของคนในชุมชน	43 (10.9%)	65 (16.5%)	143 (36.3%)	59 (15.0%)	84 (21.3%)
25. ท่านได้ร่วมเสนอความคิดเห็นว่าขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนใดบ้างที่ควรปรับปรุง	29 (7.4%)	61 (15.5%)	135 (34.3%)	76 (19.3%)	93 (23.6%)

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม				
	เป็นประจำ	เกือบประจำ	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
26. ท่านเคยสังเกตปริมาณขยะ และ สภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีน ก่อน และหลังการดำเนินกิจกรรมการ ดูแลรักษา แม่น้ำท่าจีน	51 (12.9%)	86 (21.8%)	139 (35.3%)	62 (15.7%)	56 (14.2%)

ภาคผนวก ง

รายละเอียดของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ที่ตั้ง

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ใจกลางท้องที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ครอบคลุม 3 ตำบล คือ ตำบลท่าพี่เลี้ยง ตำบลรั้วใหญ่ (บางส่วน) และตำบลท่าระหัด (บางส่วน)

อาณาเขต

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีพื้นที่อยู่ในเขตการปกครองครอบคลุม 3 ตำบล มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลสนามชัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลท่าระหัด อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลท่าระหัด อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี

เขตการปกครอง

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีพื้นที่ในเขตการปกครอง จำนวน 9.013 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทางรถยนต์ประมาณ 107 กิโลเมตร และทางรถไฟประมาณ 142 กิโลเมตร ในเขตเทศบาลมีแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) ไหลผ่านกลางแบบชุมชนออกเป็น 2 ฟัง โดยมีสะพานข้ามแม่น้ำ 3 จุดเชื่อมชุมชนทั้งสองฝั่งเข้าด้วยกัน บริเวณชุมชนฝั่งตะวันออกเป็นศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชนหลายแห่ง ปัจจุบันหน่วยงานราชการที่สำคัญหลายแห่งได้ย้ายออกไปตั้งที่ศูนย์ราชการจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล ส่วนบริเวณชุมชนฝั่งตะวันตกเป็นเมืองเก่า มีประชากรอาศัยอยู่เบาบางกว่าฝั่งตะวันออก มีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่บางส่วน แต่เป็นที่ตั้งโบราณสถานสำคัญ เช่น กำแพงเมืองเก่า คูเมืองและวัดเก่าแก่ที่สำคัญของจังหวัด

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านการค้าขายเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ 2 ใน 3 เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจของจังหวัด มีตลาดสด

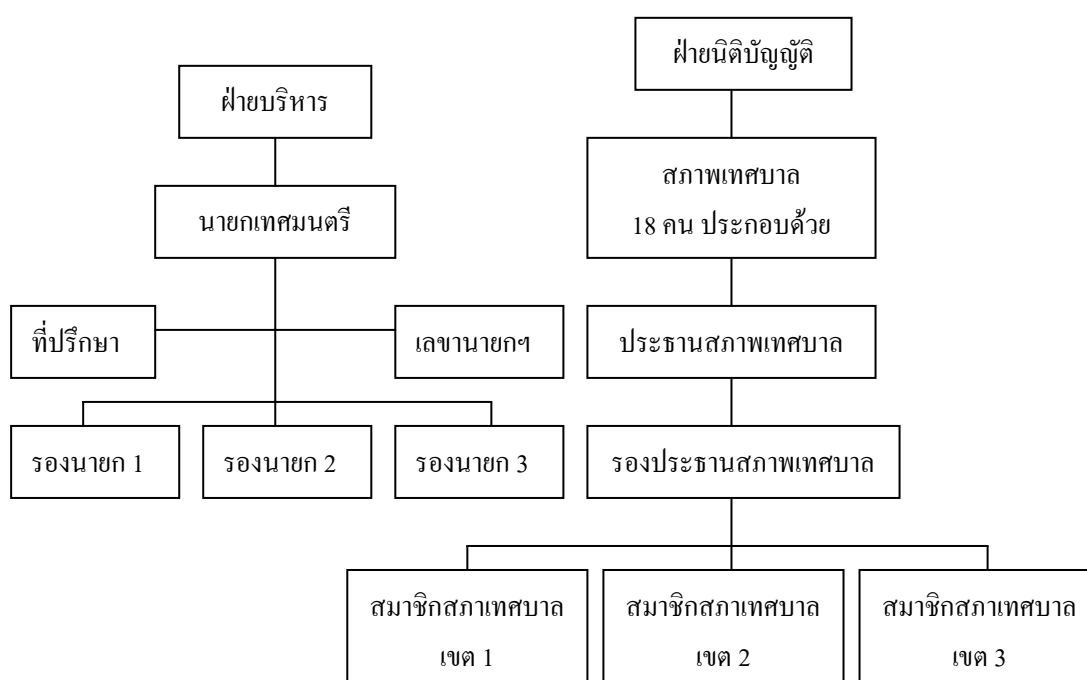
บริษัทห้างสรรพสินค้า ร้านค้า และอาคารพาณิชย์ รวมทั้งสถานประกอบการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน รายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลจึงมาจากการพาณิชย์กรรม รองลงมาเป็นอาชีพรับราชการ ทั้งภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ และอาชีพรับจ้าง

ในเขตเทศบาลมีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 31 แห่ง ประกอบด้วย โรงสี 4 แห่ง โรงน้ำแข็ง 4 แห่ง โรงจำหน่ายไม้แปรรูป 6 แห่ง โรงงานผลิตซีอิ๊วน้ำปลา 2 แห่ง โรงงานผลิตขนม 7 แห่ง โรงพิมพ์ 8 แห่ง จำนวนแรงงานในโรงงานทุกประเภท ประมาณ 1,800 คน

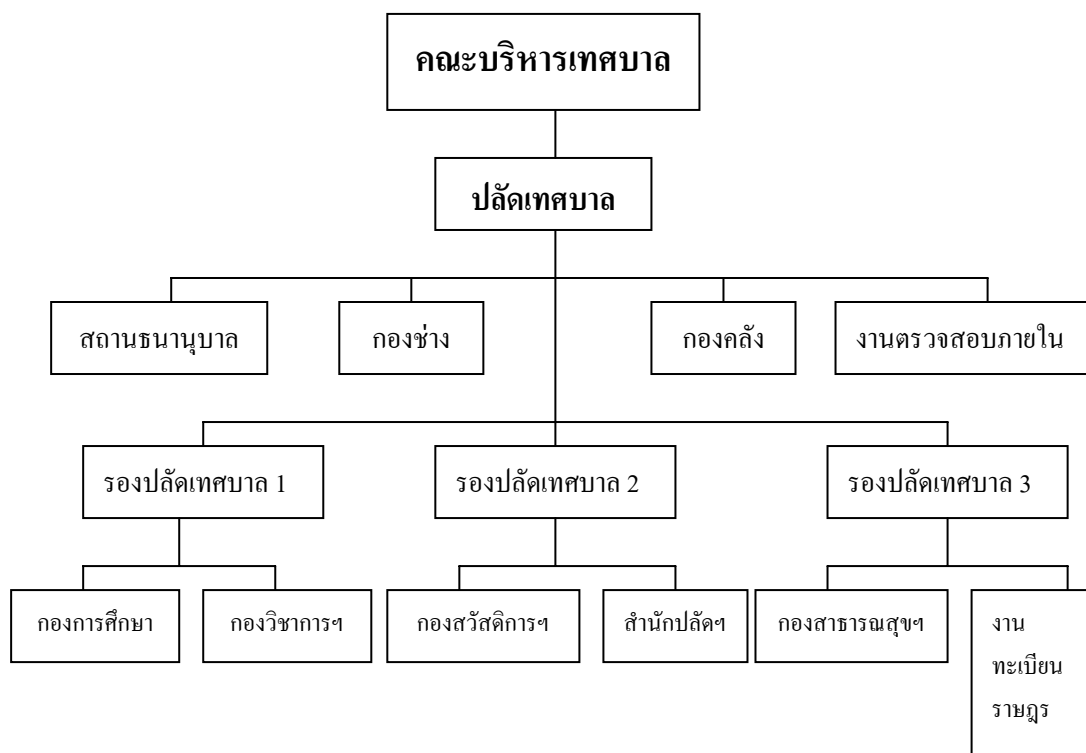
ศักยภาพของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับกลาง มีขีดความสามารถในการบริหารงาน เพื่อให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่การปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถโดยมีระบบโครงสร้างการบริหารงาน อัตรากำลังบุคลากรขององค์กร สถานการณ์คลังและเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน โครงสร้างการบริหารงาน แบ่งเป็น 2 ส่วน

1. โครงสร้างการบริหารงานของเทศบาล

2. โครงสร้างการแบ่งส่วนการบริหารงานของเทศบาล

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีในอนาคต กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และนโยบายของผู้บริหารเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

วิสัยทัศน์การพัฒนา “เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมุ่งสู่การเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนในปี 2555”

โดยมีเป้าประสงค์ พันธกิจ เพื่อการพัฒนา ดังนี้

เป้าประสงค์

1. เป็นองค์กรชั้นนำในด้านการบริการสาธารณะ
2. ประชาชนมีการศึกษา วัฒนธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี
3. ชุมชนเข้มแข็ง โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมการท่องเที่ยว

พันธกิจ (mission)

1. จัดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี
2. จัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือ ระบบฐานข้อมูล แผนพัฒนาที่ดีและทันสมัยไว้ใช้และให้บริการแก่หน่วยงานและประชาชนทั่วไป
3. จัดให้มีการศึกษา กีฬา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรมและคุณธรรมที่ได้มาตรฐานทุกระดับ
4. จัดให้มีคุณภาพชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน
5. จัดให้เป็นชุมชนและองค์กรที่มีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียงและห่างไกลจากยาเสพติด
6. จัดให้มีระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน การผังเมือง และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานครอบคลุมพื้นที่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีในช่วงสามปี

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาองค์กรและชุมชนในเขตเทศบาลไว้ 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการบริหารจัดการองค์กรและการเมือง
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาชุมชน เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

เพื่อให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาล มีทิศทางสอดคล้องตรงกับกรอบยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น เทศบาลจึงได้นำยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ มาเป็นแผนแม่บทเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาล

นโยบายของผู้บริหารเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ประจำปี พ.ศ. 2551 - 2555 ผู้บริหารของเทศบาลได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2548-2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับเทศบาลมาวิเคราะห์กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การบริหารงานของเทศบาล เพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการบริหารจัดการภารกิจของเทศบาล ประกอบด้วย

ด้านการบริหารจัดการงานเทศบาล

1. เน้นความสำคัญในเรื่องธรรมาภิบาล ความโปร่งใส บริสุทธิ ยุติธรรมในการบริหารจัดการ
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการอย่างชัดเจน
3. มุ่งพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลฯ ได้รับเป็นหลัก
4. มุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรของเทศบาลฯ ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
5. ส่งเสริมการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการสมัยใหม่

ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. ขกระดับและพัฒนาระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและนักเรียนควบคู่กันไป
2. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและอารมณ์
3. ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

4. ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนหันมาออกกำลังกาย เล่นกีฬา โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกกีฬาของเทศบาลฯ และสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถทางกีฬา ได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถให้ดียิ่งขึ้น

5. ส่งเสริม สนับสนุน และดำรงไว้ซึ่งกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีของชาติ

6. ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนเกิดความรักชาติ เชื่อมมั่นในศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีของชาติ

ด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

1. ปรับปรุงและพัฒนาตลาดของเทศบาลทั้ง 3 แห่งให้เป็นตลาดสดน่าซื้อตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุขฯ เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยของผู้บริโภค และการจัดระเบียบความเรียบร้อยของบ้านเมืองอีกด้วย

2. พัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและขยะติดเชื้อ เพื่อขยายระยะเวลาการใช้พื้นที่การฝังกลบขยะมูลฝอยให้เพิ่มขึ้น

3. ส่งเสริมและดูแลสาธารณสุขขั้นมูลฐานของประชาชนในเขตเทศบาล เพื่อสุขภาพพลานามัยที่ดีของประชาชน

4. ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนเพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือ

5. ส่งเสริมให้ออกกำลังกายของเยาวชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสุขภาพพลานามัยที่ดีและเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดให้แก่เยาวชน

ด้านเศรษฐกิจและสร้างสังคมเข้มแข็ง

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกอาชีพแก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีความมั่นคงในชีวิต
2. ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในเขตเทศบาลอย่างต่อเนื่อง
3. ส่งเสริมและดูแลช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
4. สนับสนุนและส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนของเทศบาล
5. สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในเขตเทศบาล เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ด้านการสาธารณสุข

1. ปรับปรุง ดูแลและซ่อมแซมสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีอยู่แล้วให้มีสภาพปลอดภัยในการใช้งานได้เป็นปกติ
2. ดำเนินการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นแก่การใช้งานและเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

ด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

1. จัดให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยอย่างครบถ้วนและพร้อมที่จะใช้งานอย่างทันทั่วทั้ง
2. พัฒนาขีดความสามารถของพนักงานให้มีความพร้อมที่จะออกปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และมีส่วนร่วมในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยในยามวิกฤต

ภาคผนวก จ
แผนที่เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
แสดงเขตชุมชนย่อย 16 ชุมชน

